

Uni Neba bíní Maccëe rë Kúnsëe

Di baahi janjaa Maccëe daa bíní téeríi Uni Nebi beh, ndaa bití daa ri bíní rí wonuy filiḅ. Di fi Maccëe nék, húmú yeekoh túm, ndaa Yéésú mill'eté rii dëek dī hente taalibeyi (9.9) (Saame Marka 2.14). Di non apootarra Yéésú wol wa waarii Uni Neba ra.

Iña bíníyú téeríi bee ra, daa tah bëewë haba' bití Maccëe bíní wë koy-yaayyi, wa fi bëy Israyel, teeḅi wa bití Yéésú daa Buura Koo fal ri ra (2.4 ; 16.16), bee na húmú wonuu yonente ya filiḅ Téerëe bín fë rë. Te iña húmú wonu sun fi balaa dī ac feey fi bee ra béeb mill'eté lah kah-kah.

Yéésú mël'l'eté Nguur ki sun-Koo a yin caak teeḅi bëy Israyel, ndaa kaa'eeh njiittí wë wonuy dara dīi na, wa pagute béeb nīi wa hawute ri húl.

Filiḅ téeríi beh, Maccëe wonte :

- yii lenke límí Yéésú (1.18 nūi 2.12),
- yii lenke kimtaanni caakka paṇ dī ra (4.24 ; 8.16),
- yii lenke iña yëedíḁ dī bëewë rë (5.1 nūi 7.29),
- yii lenke húlí (27.31-54),
- a yii lenke kolohi búudé (28.1-10).

Bëyí fí jaṇi téeríi bee béeb ay yúh bití Yéésú daa Buura Koo fal ri ra.

*Coosaani Yéésú
(Saame Lúkkë 3.23-28)*

¹ Bee daa coosaani Yéésú-Kiristaa sédí buura hínú Dawit ra, sédí Abraham.

² Abraham daa boffi Isaak, Isaak límpé Yakop, Yakop límpé Yudaa a koy-baappi.

³ Yudaa daa boffi Peres a Seraah, Tamaar daa yaafi wa ; Peres daa lím Hesron, Hesron límpé Ram.

⁴ Ram daa boffi Aminadap, Aminadap límpé Nahson, Nahson límpé Salma.

⁵ Salma daa boffi Búus fí Rahap, Búus daa boffi Obet fi Rút, Obet límpé Yéssée,

⁶ Yéssée límpé buura hínú Dawit ra.

Dawit daa lím Salomoo fi beleß Úrí koon.

⁷ Salomoo daa boffi Robowam, Robowam límpé Abiyaa, Abiyaa límpé Asaa.

⁸ Asaa daa boffi Yosafat, Yosafat límpé Yoram, Yoram límpé Osiyas.

⁹ Osiyas daa boffi Yotam, Yotam límpé Ahaas, Ahaas límpé Esekiyas.

¹⁰ Esekiyas daa boffi Manase, Manase límpé Amon, Amon límpé Yosiya.

¹¹ Jamanaa habuu yëwúddë kúrúte Babilon ra, Yosiya límpé Yekoñas a koy-baappi.

¹² Filoon fi kúrí wë Babilon, Yekoñas límpé Salasiyel, Salasiyel límpé Sorobabel.

¹³ Sorobabel daa boffi Abiyut, Abiyut límpé Eliyakim, Eliyakim límpé Asoor.

¹⁴ Asoor daa boffi Sadok, Sadok límpé Ahim, Ahim límpé Élíyút.

¹⁵ Élíyút daa boffi Eleyasaar, Eleyasaar límpé Matan, Matan límpé Yakop.

¹⁶ Yakop* daa boffi Suseef, yaali Maryaama fa

* **1:16 1.16 Yakop** : Bee na wonuu dee ra bokaay a Yakop fa wonu sun lím bëy tali Israyel ra.

lím Yéésú fë na wonuu Kiristaa ra.

¹⁷ Hente jamanu sabboo a jamanu iniil dala'te Abraham na níi Dawit na, jamanu sabboo a jamanu iniil Dawit na níi bee habuu yëwúddë kúrúté Babilon ra, jamanu sabboo a jamanu iniil kúrí yëwúddë Babilon níi límí Buura Koo fal ri ra.

Dee aya' Yéésú ëldúnë rë

¹⁸ Yéésú-Kiristaa aya' ëldúnë deh : Maryaama yaafi Yéésú húmú onu Suseef beleb ; na liiluu waa dék níi wa ñéerë' rë nék, pagadfi Ruuh-Pesen tahte Maryaama pokke loo.

¹⁹ Suseef fa na faha' koodi ra húmú bëyi júbpé te di fahaay yíiñí, daa tah di canj kotti yedfi koon di filiḅ sútúrë.

²⁰ Di hom níbí yii baaha, malaaka di malaaka yi Koo-Yíkëe feeñiyohite ri filiḅ heey, won ri tih : « Suseef sédí Dawit, ngana sídë' beyi Maryaama beleb, pagadfi Ruuh-Pesen daa tah di pok loo.

²¹ Di ay lahee koy yaal fu dëekë' rí Yéésú† : daa ri nay sëmlée bëewí di bakaadfi wa. »

²² Iñyaa béeb daa yee húmú won Koo-Yíkëe ñeya'te ri yonentaa, na won ri bitih :

²³ « *Ay lah kúkëyi cafay ki yéeh yaal ay pok loo, di ay lah koy ki yaali ay hínú Emanuwel.* » ☆ Tii baa daa ri : Koope ee yen na.

²⁴ Yúunë' Suseef ra, di panke yee nah ri malaakii Koo-Yíkëe rë, bebpe Maryaama beleb.

²⁵ Ndaa ri ñéerëey a ri níi bee laha' Maryaama koy yaal ra, Suseef yedte ri tii Yéésú.

† **1:21 1.21** Tii Yéésú di ébrë daa Yosuwe. Yosuwe daa ri : Yahwee daa Sëmlëhë. ☆ **1:23 1.23** Saame Isayii 7.14

2

Payi saltige ya jaamiyohi Yéésú

¹ Yéésú límúu Betle'em di Yúdée dëef buura hínú Erot ra daa af nguur ka. Jamanii baaha, i saltige koluu waal púléen na', ayute Yerusalem

² na meeluu wonu tih : « Buuri yëwúddë anuu límú rë hom dih ? Fun olu hul púlté, te huli baa daa teeḑ fun biti dī límúté, fun anutee ac jaamiyohi. »

³ Kela' Erot woni baa ra, dī títté níi tíit, bëy Yerusalem bééḑ namutee tíit bal.

⁴ Di dëekké yëddëh yí kootii Mëyíis a kélfë yí seeyoh yi Faam fi gaani Koope bééḑ, meelte wa tígë húmú wonuu biti Buura Koo fal ri ra ay límúu në rë.

⁵ Wa wonu ri tih : « Di waḑti límúun Betle'em di Yúdée, ndée yonentaa bínité yii bee Téerée bitih :

⁶ *“Don fi bëy Betle'em fa gini Yudaa, ngënë hëbii biti ginon lahay solo di ginna kældúu feey fi Yudaa ra.*

Kélfëe nay níiré bëy gin so' Israyel ra ay dúhée në.”☆ »

⁷ Filoon fi baaha, Erot ñeete feey ndan, dëekké saltige ya meelte wa, wa won dī yii lante di wahtaa púl hula waa na ra,

⁸ antee waa yeñ Betle'em won wa tih : « Pëyí ḑon meela' níi lan yii lenke kúkëyë në. Don ot dī raa, lah ëyí ḑon teeḑ so', nda so' mi bee bal mi pay jaamiyohi. »

⁹ Wona' Erot iñyaa níi wocce ra, wa beyute waala na suu. Wa homu waala, hula húmú olu

wa ra púlëetté fíi wë. Laha' hula yeedda' ki tígë hom kúkëyë rë, dī caŋke daaha. ¹⁰ Oluu saltige ya yii baaha ra, keeññi wa sosse nīi sos.

¹¹ Lahuu wa faam fa nīi wa haalute ra, wa olute kúkëyë a Maryaama yaafi. Wa yípútée yek, na jaamiyuu ri. Wa anutee kúnís nafa yi wa, yerute ri yoobbol úrís, cuuraay a leefi heeñce nīi heeñ na wonuu mīir rë.

¹² Filoon fi baaha di filiḅ heey, Koope wonte wa biti wa ḅanuy nimila' Erot na ; tígí daaha wa ḅeyute waal kay, nimilute gin wa.

Hegohi Suseef a Maryaama suute Ésíp

¹³ Sayuu saltige ya ra, malaakii Koo-Yíkëe feeñiyohte Suseef di filiḅ heey, won dī tih : « Kolee fu ḅeḅ kúkëyë a yaafi fu hegoh fu saañ Ésíp, fu hom dín fë nīi fu keloh un so', ndah Erot ay saamroh kúkëyë hawrohi húl. »

¹⁴ Daaha, dī kolohte leelu elek, ḅeḅpe kúkëyë a yaafi, hegohte saañce Ésíp,

¹⁵ hompe dín fë nīi Erot húlté. Yee húmú won Koo-Yíkëe ñeya'te ri yonentaa ra laha'te ḁaaha. Di húmú won tih : « *Mi wonte koy so' koloh Ésíp.* »☆

Hawi tunka húl

¹⁶ Bín fë, húmú yúhë' Erot biti saltige ya nofuu ri nofoo ra, keeña haayte nīi haay. Di naha'te hawrohi tunki yaalla límú kola'te jamanaa wonu ri saltige ya biti hula púlté waa na ra, tunki yaalla lahuu kíil ana nīi feey di filiḅ Betle'em a ginna hëbísí rë ḅééḅ.

17 Yii baa laha'te ðah, ti ðee húmú wona' yonente Yérémí rë bitih :

18 « *Fon keluute filið Rama, fonni misikke ñéerë' a hawoh. Rasel daa na looy koyyi, kaa'a'te bëyí në mësíd' rí, bi dúmú koyya.* »☆

Kolohi Suseef Ésíp

19 Húlë' Erot ra, malaakii Koo-Yíkëe feeñiyohte Suseef filið heey di Ésíp,

20 won dī tih : « Kolee fu beð kúkëyë a yaafi fu nimil Israyel ; bëewë na húmú fahuu hawi kúkëyë húl rë béëð húlúté. »

21 Di kolohte beðpe kúkëyë a yaafi saañce Israyel.

22 Kela' ri biti Arkelawus koy Erot daa took ñaani nguur ka di Yúdée rë, dī kaañay lah dín fë. Di filið heey Koope nahte ri saañ Galile.

23 Laha' ri ra, dī yíppé faami gina na wonuu Nasaret ra hompe na. Yee húmú wonu yonente ya ra laha'te ðaaha. Wa húmú wonu tih : « Di ay dëekúu bëy Nasaret. »

3

Waarii Saŋ Batis

(*Saame Marka 1.1-8 ; Lúkkë 3.1-18 ; Saŋ 1.19-28*)

¹ Kíil caak filoon fe, lahte bëyí hínú Saŋ Batis teekirohte luufi Yúdée na waare

☆ **2:18 2.18** Saame Yérémí 31.15

² na won tih : « Lëfí pesaḏ ! Nguur ki sun-Koo lebohte. »

³ Saṇ daa bëe' na húmú wona' yonente Isayii ra, na won dī bitih :

« *Lahte un bëyí d'ofohthe luufa na won tih :*

“Dëdďí Yíkëe waal,

ḏon yugusid dī waalla nay riî ñeye ra nū júb.” »☆

⁴ Saṇ húmú beka' búubí yugusuu a fënúf géleem, dī pokoh geñu hun kinohi ; dī húmú pesa' pay a kúum.

⁵ Bëewë na húmú ayu dīi na ra, yee koluu Yerusalem, yee ginni kayya Yúdée béeb, yee ginna búk laahi Yurdenj béeb.

⁶ Wa húmú ayuu Saṇ na, wa wone bakaadďi wa, dī bëtsé wë filiḑ laahi Yurdenj.

⁷ Farisenj a sadusenj caak ayute bëtsëh Saṇ na bal. Ola' ri wa, dī won wa tih : « Tisoh yi hiliññi yeh ! Daa won ḏon biti ḏon mínú hegoh daanee ke Koope na ac ra ?

⁸ Hena biti kaah ḏon lofute pesaḏ raa, lah téebíi rí pagadḏon.

⁹ Ngënë hëbí affon biti ḏon séttí Abraham rek doyte. Mee ron won ra ee biti Koope mín yídís la' yi yeh, wa hen séttí Abraham !

¹⁰ « Wëettíyíi affon ! Yíinë canke leca'i kilikka tal-tal ka ; kilki límëy koy ki lahte njiriñ béeb ay lecu, betu kii.

¹¹ So' mi beh, mi bëtsë' ron a muluḑ, teeḑa'i biti ḏon lofute pesaḏ. Ndaa lahte bëyí ee ac filoon so' ra, dī luk soo gaan fap : mi haayayti liil

kotti.* Di fi bah, daa ri nay ron bëtsée a Ruuh-Pesən a kîi.

¹² Di hampe ifi ya'i : dî ay faad too ka, soɗ peba misahi, tam fikid fa filiɓ kîi kî yíméeh. »

Bëtsí Yéésú

(Saame Marka 1.9-11 ; Lúkkë 3.21-22)

¹³ Bín fë, Yéésú kola' Galile acce bëtsëhSan Batis na laahi Yurden.

¹⁴ San na faha' kaa' won dî tih : « Daa mi waɗti bëtsëe doo na neh, fu na ac soo na a ? »

¹⁵ Yéésú won dî tih : « Tahe yen hena' ri ɗaaha na'-na'. Yen waɗ dîi henuun ɗaaha, paɗi yîi faha' Koo bééɓ. » Tígí daaha, San tahte bëtsí.

¹⁶ Bëtsë beh, Yéésú na ɗúh mulaa, sun-Koo kúnsëhté sun fi, dî otte Ruuh-Pesən na cép man bédú nen, acce yampe sun fi.

¹⁷ Wahtii baaha, un kola'te sun na won tih : « Bee daa Koy so' ! Mi faha'te ri níi faha' ! Keeñ so' sosse dîi na níi sos ! »

4

Saami Seytaane fíirí Yéésú

(Saame Marka 1.12-13 ; Lúkkë 4.1-13)

¹ Filoon fi baaha, Ruuh-Pesən yeñce Yéésú luufa, nda Seytaane saam fíirí.

² Di hompe dín fë, túmëy yin loyi níi hente waal sabay iniil (40), ñamay na' ñamay elek ; yaabi misikke míllë'té rîi ham.

* **3:11 3.11** *mi haayayti liil kotti* : Di gerek, bíníyú deh : *te mi yinte sah pëkísí nih yí ñafadî.*

³ Tígí daaha, Seytaane acce won dī tih : « Hena biti fu Koy Koope kaah raa, túuyé la' yí yee yíssèh ñam. »

⁴ Yéésú won ri tih : « Bíníyúté Téerëe bitih : *“Ow pesa' ñam neh kut. Yii na won Koope béeb ow mín dīi pesa’.”*✠ »

⁵ Tígí daaha, Seytaane kúdté rí Yerusalem gini selaa, cégídté rí jibi Faam fi gaani Koope,

⁶ antee rii won tih : « Hena biti fu Koy Koope kaah raa, yeddee feey. Bíníyúté Téerëe biti *Koope ay nah malaaka yi níurú, wa meeb ro tenjel, toñeh fay kabinee la'✠ woo ?* »

⁷ Yéésú won dī tih : « Bíníyúté Téerëe biti bal : *“Koo-Yíkëe daa Koope fu, ngana saam olsohi.”*✠ »

⁸ Seytaane beyilte Yéésú kúdté rí danj utte níi ut, teebpe ri ginna èldúnë béeb a dee wuna' wa ra,

⁹ antee rii won tih : « Fu yek fíi sè' fu jaamiyoh so' raa, mi yed do wa béeb. »

¹⁰ Yéésú won dī tígí daaha tih : « Gété dín Seytaane ! Bíníyúté Téerëe bitih : *“Fay yekre Koo-Yíkëe daa Koope fu ra te fay jaamiyee ri kut.”*✠ »

¹¹ Seytaane kola' daaha saañce. Malaaka ya yípútée ac na tooppituu Yéésú.

Nimili Yéésú Galile

(Saame Marka 1.14-15 ; Lúkkë 4.14-15)

¹² Hompe níi Yéésú kelohte biti Sanj bekute kasu. Di kola' daaha saañce Galile.

✠ **4:4 4.4** Saame Nérsí Kootaa 8.3 ✠ **4:6 4.6** Saame Kañaa ya 91.11-12 ✠ **4:7 4.7** Saame Nérsí Kootaa 6.16 ✠ **4:10 4.10** Saame Nérsí Kootaa 6.13

13 Laha' ri ra, dī homay Nasaret, dī saañ Kafarnawum gina hom búk laahi Galile ra di deyi Sabulon a Neftali.

14 Yii baa laha'te dāh ti dee húmú wona' yonente Isayii ra nen bitih :

15 « *Deyi Sabulon a Neftali homu búk laaha ra, deya hom hatni yínú Yurden ra, Galile fa dékú bēewē yēwúf neh ra !*

16 *Bēewē húmú pesuu ñúusē rē olute niiñi hente saw. Bēewē húmú pesuu tígí ñúusē hom kúl kē rē, lahte niiñi púlté waa na ! »*☆

17 Kola'te baaha, Yéesú dalte waarii bēewē na won tih : « Léfi pesaf ! Nguur ki sun-Koo lebohte. »

*Taalibe ya dēbpí dēek Yéesú rē
(Saame Marka 1.16-20 ; Lúkkē 5.1-11)*

18 Lahte bis, Yéesú hom tīlēsēh búk laahi Galile, dī otte ow ana : Simon fa na wonuu Peer ra a Anndere koy-yaafi na bacu mbaali wa laaha. Wa húmú i seeboh.

19 Di dēekké wē won wa tih : « Nēyí tal so' mi yēedíf dōn, dōn hen seeboh ow. »

20 Wa yípútée hel mbaalli wa, ñeyute tala.

21 Tílē' Yéesú níi lahte fíi rē, dī otte koy-yaay ana kay : Saak a Sañ koyyi Sebede, fani boffi wa homute filiḡ gaali wa, na yugusu mbaalli wa. Di dēekké wē,

22 wa yípútée hel gaala daaha a boffi wa, ñeyute tala.

☆ 4:16 4.16 Saame Isayii 8.23 níi 9.1

23 Yéésú ñeete Galile béeḅ, na yēeddē' filiḅ ilíyyē na ḁaguu yēwúddē Koope ra, na waare Uni Nebi Nguur ki sun-Koo, na pay heet jér a heet misik béeḅ.

24 Tiyi hente lēyēḅ filiḅ Sírí béeḅ. Di komute jéríddē béeḅ, yi maduy jér : yee lahuu yébitēḅ, yee lahuu jérí kéendē' wē kéendē, yee i lēfēñíḁ. Di payce wa béeḅ.

25 Ow caak ñeyuu tal Yéésú : yee koluu Galile, yee gina na wonuu Gin-taah-sabboo ra, yee Yerusalem a ginni kayya Yúdée béeḅ, yee ginna énfí laahi Yurdeḅ.

5

Bëewë lahu sos-keñ ra (Saame Lúkkē 6.20-23)

1 Ola' Yéésú dúukēlí bëewë rē, dī lappe sun daḅ tookke, taalibe yi gíiwúté rí,

2 dī yampe na yēedíḁ wē won tih :

3 « Lahute sos-keñ bëewë yúhrú affi wa bití wa sohlute Koope ra :

daa wa lahuu Nguur ki sun-Koo.

4 Lahute sos-keñ bëewë na looyu ra :

Koope ay waa mēsíḁ.

5 Lahute sos-keñ bëewë sosu ra :

Koope ay waa yed' èldúnē.

6 Lahute sos-keñ bëewë fahuu paḅ yíi júḅpé kep ra :

Koope ay waa on yíi faha' wa béeḅ.

7 Lahute sos-keñ bëewë naa'u keñ ra :

Koope ay naa'-keñ waa na.

8 Lahute sos-keñ bëewë ladu keñ ra :
wa ay ot Koope.

⁹ Lahute sos-keen bëewë saamuu jaamma ra :
Koope ay waa haba' koyyi.

¹⁰ Lahute sos-keen bëewë yénké biti pañ yii
júbpé daa na tah wa moklu ra :
daa wa lahuu Nguur ki sun-Koo.

¹¹ « Don lahute sos-keen, don fa af so' ay tah
bëewë sol ron, mokil ron, tilé wone yin bos béeb
sun fon ra.

¹² Dëmii, keeññon sos nii sos, waafi mitte
in don seh sun-Koo ra. Yúhí biti yonente yee
meres húmú mokluu daaha. »

Miraa ma a niiñi ëldúnë
(Saame Marka 9.50 ; Lúkkë 14.34-35)

¹³ Yéesú baatte won tih : « Don daa miraa mi
ëldúnë. Miraa mi yaa lahlilay cafrika raa, wa ay
nimiliruu cafkii wa díh ? Wa lahlilay njiriñ, wa
ay yúfú baanjin kotta togisa' wa.

¹⁴ « Don daa niiñi ëldúnë. Gini yípú sun dan
mínéh dapoh.

¹⁵ Lampa kécfúy biti dí ay líhú if sun. Daaha
neh ! Di ay líkú líkë niiñlii bëy faam fa béeb.

¹⁶ Don wadti madun daaha nen fii bëewë. Hen
daaha wa ot pagadfi wunnon raa, wa ay kañ
Boffee ke ron sunaa-sun. »

Yéesú a kootii Mëyis

¹⁷ Yéesú baatte won tih : « Ngënë hëbii biti mi
ac nísí yee won Kootaa ra a iña bíníyú yonente
ya ra. Èe-ëe' ! Mi aay baaha, mi ac cëgírí wë nii
mit.

¹⁸ Mee ron won kaaf ka ra ee bitih : hém
sun a feey ee na, koy una lukki yin Kootaa ra
ii naa koloh, yin yutuud sah ii naa okotoh nii
bín paamaa iña ra béeb.

¹⁹ Daa tah bëyi ñeyay wuti yaha túuyë'ë lukki yin ña, an naa kúrëelëh ow kay raa, bëyi baa nay lukee yin Nguur ki sun-Koo. Bëyi ñee iña túuyúu rë rëe nék, anti bek ow kay pañi wa raa, bëyi baa ac ow gaan Nguur ki sun-Koo.

²⁰ Mee ron won ña ee bitih : hena biti ñon lúkih yëeddëh yi kootii Mëyiis a farisenña júb rëe, yúhi biti ñon ii hëelíd Nguur ki sun-Koo. »

Yii leñke neeb

(Saame Marka 11.25 ; Lúkkë 12.57-59)

²¹ Yeesú baatte won tih : « Don keluuy yee húmú yëeddú caacci yen ra keloo a ? Wa húmú wonute bitih : “Ngënë mësú bëem ow[☆], te bëyi bëem ow bëeb ay aattiyuu.”

²² So' nék, mi won ñon tee ñal : bëyi neeba' koy-yaafi* sah ay aattiyuu. Bëyi sol koy-yaafi ay tēekrú kēem. Bëyi tīkēy koy-yaafi ow ay ñeku safara tam.

²³ « Kon fu waay hawid raa, fu home dal nufu anti pay biti fu pañke koy-yaafu yii nebaay ri raa,

²⁴ hele yee nay fu hawe ra daaha, fu pay paay ñoni júbë', fanti nimil fu hawid Koope.

²⁵ « Ow yam ño yin nū ñoni saye faam buur raa, ñon lah waala, lah yípée saam biti ñoni júbë', toñeh ñoni lah dín fë ñi ey ro, buur tīk rë ya' yi alkaati ya, fu téyú.

²⁶ Mee ron won kaaf ka ra ee : fii dúh kasaa nū bín yínlëe fu kabut ka bëeb rë. »

☆ **5:21 5.21** Saame Kolohi koyyi Israyel Ésip 20.13 * **5:22 5.22** Koy-yaay tígí deh, wonuu bëe' ñoni boku ngém rë, bee ñoni boku jañaa ra.

*Yii lenke njaaliyoh**(Saame Maccëe 18.8-9 ; Marka 9.43, 47-48)*

²⁷ Yéésú baatte won tih : « Don keltuute biti bal húmú wonu tih : “Ngënë mësú njaaliyoh.”[☆]

²⁸ So' nék, mi won don tee bal : bëyí olsoh beleb ní nufa tas díi na kep, dí njaaliyohte nufi.

²⁹ Kon hena biti ílú[†] ay roo beke bakaad raa, lukute ri fu bet baanjin. Fu ñak cér yínë daa gén biti faanu béeb betu safara.

³⁰ Te hena biti ya'u[‡] ay roo beke bakaad raa, lece ri fu bet baanjin. Fu ñak cér yínë daa gén biti faanu béeb betu safara. »

*Yii lenke yes kood**(Saame Maccëe 19.9 ; Marka 10.11-12 ; Lúkkë 16.18)*

³¹ Yéésú baatte won tih : « Wonute biti bal : “Bëyí yes belebi raa, saamda ri kéeđí nay teebee yii baaha.”[☆]

³² So' nék, mee ron won ra ee : bëyí yes belebi béeb te deefa belaa habuuy a yaal, deef dí bek ri njaaliyoh. Te bëyí kood belii yesute béeb, njaaliyohte bal. »

Yii lenke aňoh

³³ Yéésú baatte won tih : « Don keltuute biti bal caacci yen húmú yeedduté biti ow waray hon uni, te bëyí aňoh fíi Koo-Yíkëe béeb wadtee pan yii baaha.[☆]

[☆] **5:27 5.27** Saame Kolohi koyi Israyel Ésíp 20.14 [†] **5:29 5.29** ílú : Di gerek, bíníyú deh : ílí ñamaa fu. [‡] **5:30 5.30** ya'u : Di gerek, bíníyú deh : ya'i ñamaa fu. [☆] **5:31 5.31** Saame Nérsí Kootaa 24.1 [☆] **5:33 5.33** Saame Tali Léwí 19.12 ; Kíní Bëy Israyel 30.3 ; Nérsí Kootaa 23.22-24

³⁴ So' nék, mi won don tee bal : ngënë ěñíi yíně sah ! Ngënë ěñíi níi don cap sun-Koo, daa ri ñaani Koope.

³⁵ Ngënë ěñíi níi don cap feey fa, Koope tíkě' kotti na. Ngënë ěñíi níi don cap Yerusalem, daa ri gin Koope buuri gaana.

³⁶ Ngënë ěñíi sun fon sah, don fa míníh pohobil mbée don súulíđ koy fen yíně sah affon ra.

³⁷ Yaha biti don ay wone “íi” rěe, wění “íi” kut don teem daaha. Yaha biti don ay wone “ěe-ěe” rěe, wění “ěe-ěe” kut don teem daaha ; yii baat ow sun kola' ri Seytaane na. »

Yii lenke yíllěh

(Saame Lúkkě 6.29-30)

³⁸ Yéesú baatte won tih : « Don keluute biti bal húmú wonu tih : “Běyí gúl íl ow, ílí ay gúlú ; běyí kon sís ow, sísí ay kodu.”☆

³⁹ So' nék, mi won don tee bal : ow paŋ ro yin bos raa, ngana yíllěh. Ow mbey ro kakaabi bee raa, lah yere ri kakaabi yíněe.

⁴⁰ Ow faha' tēekrú kēem yeegi búubú rěe, lah baate ri búubě lukki wun đá.

⁴¹ Ow en do yin tíllěh rě tígí hécěhté rěe, lah ñéyrée a ri níi tu'.

⁴² Běyí đaŋ ro one ri. Běyí wot do yin, ngana súugěh rí. »

Yii lenke kaa'oh yon

(Saame Lúkkě 6.27-28, 32-36)

☆ 5:38 5.38 Saame Kolohi koyyi Israyel Ěsíp 21.24

⁴³ Yéésú baatte won tih : « Don keltuute biti bal húmú wonute bitih : *“Lah fēhíi moroommon*☆, bëyí kaa' ron, don kaa' ri.”

⁴⁴ So' nék, mi won don tee bal : lah fēhíi kaa'oh yon, don dagid bëewë na moklu ron ra.

⁴⁵ Don ay teebee biti don koyyi Boffee ke ron sunaa-sun daaha, di fa dúhrë' na'a sun fi bëewë wunu a yee bosu béeb rë. Di tobda' bëewë júbú a yee júbúy rë béeb.

⁴⁶ Hena biti don fahuun bëewí fahuute ron kut raa, don sééntúu në waafi mën díh ? Yeekoh yi túmë sah na pagu baaha.

⁴⁷ Don woduun koy-yaayyon kut raa, deef don pagu yii gaani bih ? Bëewë nënính bëewí Koope ra sah na pagu baaha.

⁴⁸ Kon di man Boffee ke ron sun júb nii júb, lah mēdí daaha nen júb. »

6

Dee na onuu ra

¹ Yéésú baatte wonil tih : « Mēytíi ! Don yahti paŋ iña naha' Koope raa, ngënë téebíi affon. Henay bah, don ii liil waafi Boffee ke ron sunaa-sun.

² Kon don yahti on ñëkíd rëe, ngënë téebíi rí nii bëewë béeb yúh baaha. Bëewë fahuu teebe'i affi wa ra daa na henu daaha filib ílíyyë na daguu yëwúddë Koope ra a këemmë. Yaaha béeb, wa fahuu biti bëewë yeela' wa ow gaan. Mee ron won kaaf ka ra ee biti wa liilute waafi wa nii wocce.

☆ 5:43 5.43 Saame Tali Léwí 19.18

³ Don nék, don home on ñëkíd rëe, ya'i sugu fon banan yúh yee paŋ ya'i ñamaa fon ra.

⁴ Ona' neɓpi hena sútúré ɗaaha. Hen ɗaa raa, Boffee ke ron yin úmpéyéh rí rë ay ron yíníl. »

*Dee na ɗaguu Koope ra
(Saame Lúkkë 11.2-4)*

⁵ Yéesú ɓaatte won tih : « Don yahti ɗaŋ raa, ngënë mēdií a ɓëewë fahuu teeɓa'i affi wa ra. Wa yahti ɗaŋ raa, wa hom caguu cagoo ílýyë na ɗaguu yëwúɗɗë Koope ra mbée kēemmë. Wa hom fahuu biti ɓëewë ɓéeɓ ot wa. Mee ron won kaaf ka ra ee biti wa liilute waafi wa níí wocce.

⁶ Don nék, don yahti ɗaŋ raa, lah hēelí las, don won ílë affon, don ɗapoh, don anti ɗaŋ Boffee ke ron ee tígí ɗapohte sah ra. Hen ɗaaha raa, ɗí fa yin úmpéyéh rí rë ay roo yíníl.

⁷ « Don yahti ɗaŋ raa, ngënë cēekí won ti ɓëewë nēníh ɓëewí Koope ra nen. Wa habuu biti woni caaga nay tahe Koope tah ɗaŋi wa.

⁸ Ngënë mēdií a wa, Boffon yúh íña sohluu ron ra balaa don ɗaŋ rí.

⁹ « Kon lah ɗēgíí ɗeh :

Koo, Boffi fun fa sun,
ɓëewë yúhún biti tiyu selate.

¹⁰ Nguur ku lahan ɓëewë nē.

ɓëewë feey fa ñeyun yee faha' fu ra,
ti di laha' ri sun nen.

¹¹ On fun njélí woteh.

¹² Baal fun tooññi fun,

ti di na baaluu fun ɓëewë tooñu fun ɗa nen.

¹³ Ngana yeris nuf ɓos haal fun.

Sëmlë' fun ya' Seytaane. Démíin* !

¹⁴ « Ahaŋkay, ðon baal bëewí kayya tooññi wa raa, Boffee ke ron sun ay ron baal ßal !

¹⁵ Don baaluy wa raa nék, Boffon ßal ii ron baal tooññon !

Dee na ooruu ra

¹⁶ « Don oor raa, ngënë ñúusdí kanammon ti bëewë fahuu teeßa'i affi wa ra nen. Wa oor raa, wa ay paŋ kanammi wa yin nûi bëewë bëeß yúh biti wa oorute. Mee ron won kaaf ka ra ee biti wa liilute waafi wa nûi wocce.

¹⁷ Don nék, ðon oor raa, lah mëdí ti di madu ron merees nen

¹⁸ nûi ow ßanti yúh biti ðon oorute, hém henay Boffee ke ron hom tígí ðapohte sah ra. Hen ðaaha raa, ði fa yin úmpéyéh rí rë ay ron yíní.

Alal mi sun-Koo

(Saame Lúkkë 12.33-34)

¹⁹ « Ngënë gëri alal feey fi beh, tígí maasoh fa a homaaga yaha' yahoo ra, tígí lohoh ya powuu faamma powoo ra.

²⁰ Gërii alal sun-Koo kay, tígí lahay maasoh, lahay homaak, lahay lohohi ay poye faam.

²¹ Yúhí biti tígí hom alal mon, nuffon homa' na ßal.

Léehi lampaa

(Saame Lúkkë 11.34-36)

²² « Íl daa lampa faan : kon íllú wah raa, fu homa' leelii niiña ;

* **6:13 6.13** *Démíin* : Bëewë húmú ñeyaatu unni yee bín fë wora'i wa bëewë rë, lahte na yi húmú bíníyú yii beh : *Daa fu laha' Nguur; doole a ndam nûi kiri fi kirih !*

23 ndaa illú nebay raa, fu homa' leelii ñúusë. Kon hena biti niiña dfoo na ñúus rëe, fay home ñúusí mën dí kan ?

Koope mbée hélíis
(Saame Lúkkë 16.13)

24 « Lahay súrgíi mín légéyíɗ kélɓë ana : dī ay kaa' ow yínë waa na, pokoh bëyí yínë në ; dī ay ñee won ow yínë waa na, kaa' síkírëhí bëyí yínë. Ti ñaaha nen, ñon míníh boolla' fonko Koope a fonko hélíis.

Koo daa na ona'
(Saame Lúkkë 12.22-31)

25 « Yii baa daa tah mi won ñon tee : ngënë sídii yii ñamun ron, mbée yii bekuun ron. Pes lukeh ñam lah solo, te faan lukeh yéré lah solo bal a ?

26 Ëlsíi yakka : wa na sēhíh níi púlé lec, wa na túmíh misah. Ínìh ee Boffee ke ron sun ee waa ñēmíɗ dē ē ? Don lúkíh wēe lah solo a ?

27 Wa ñon na, sídë'ë nē sídë' rí rë, mín fehe níi baat yin yutuudɗ pesi ?

28 A yii lenke búubí nay ron bekee, ñon sídúu yí nē ? Ëlsíi ñee man capussi gaaw fa luufa ra : wa na légéyíh te wa na mēkíh díis búub.

29 Añcañ mee ron won ra ee : dī fi buura hínú Salomoo ra sah, húmú laha' ri alal níi, dī lahay búubbí mada' a capussi gaaw fi yaa wun !

30 Ngēmën tasa'te ee ! Koope posil gaaw fa luufa woteh níi wa man ñaaha wun, te teem key wa ay luuhu tamu raa, dī ay lukee bek ñon fi yaa búub neh a ?

³¹ Kon ngënë sídíi yii ñamun don, mbée yii hanun don, mbée yii bekuun don !

³² Bëewë nēnīh bëewí Koope ra daa na moklu affi wa saami iñyaaha bééß. Boffee ke ron sun yúhté biti don sohluute wa bééß.

³³ Kon Nguur ki Koope a yee faha' ri ra daa mit saam ; bee tas ða ín ya' Koo !

³⁴ Ngënë sídíi yii nay lahe káy : káy daa laha' afi. Bisi ac bééß a coono fi. »

7

Ow waray heef moroomi

(Saame Lúkkë 6.37-38, 41-42)

¹ Yéésú baatte wonil tih : « Ngënë héefí ow toñeh Koope ay ron heefe.

² Don ay heefuu ti ðee na heefuu ron ow ra. Dee na natduu ron bëewë rë, Koope ay ron natdee ðaaha.

³ Fu olsoh yi losa íl koy-yaafu te fu kénsëey dúuñë ílú ?

⁴ Do fa olay sah dúuñë ílú rë, fu mínë' won koy-yaafu biti fay rii nísíð losa ílí díh ?

⁵ Wonu teem búkú ! Nísé dúuñë ílú níí íllú lan paay, fanti mín nís losa íl koy-yaafu.

⁶ « Ngënë ëní ðuh yii selate, toñeh ðí ay wëlbítée sun fon ðobisa' ron. Ngënë bétí feme yon kot mbaam-túgël, toñeh ðí ay waa togisee.

Bëyí ðaŋ Koo, ðí ay rii on yin wun

(Saame Lúkkë 11.9-13)

⁷ « Dëgí don ay onu, sëemí don ay ot, lëbí ílë don ay kúnsíru.

⁸ Ahaṅkay ! Bëyí ðaṅ ay onu, bëyí saam ay ot, te bëyí laḅ il ay kúnsírú.

⁹ Wa di ðon na nay yere koohi la' biti ri ðaga ri ñam,

¹⁰ mbée koy ka ðaga ri jén rée ði yeḁ ri goṅ ?

¹¹ Bosuu ron níi, ðon mínú pagid' koyyon yin wun. Kon ðon mínú yii baaha raa, ðeef luka' Boffee ke ron sunaa-sun neh : bëyí ðaṅ ri, ði ay rii on yin wun.

¹² « Iña fahuu ron biti bëewë pagid' ron wa ra béeb, lah pëgíríi wë bëewí kayya ðaaha : yee yëeddë' Kootaa a yonente ya ra béeb daa ri bah.

Ílí yutuuda

(Saame Lúkkë 13.24)

¹³ « Lah hëelíi ílí yutuuda. Ílí gaana, waali haṅa hom yulla' ow saṅku te ow caak ñeyuu na.

¹⁴ Ílí yutuuda a waali hada nék yullu pesa na ðúméh rë, te ow caak oluy wa.

Yonente yi paḁḁah ya

(Saame Lúkkë 6.43-44)

¹⁵ « Lah mëytíi yonente yi paḁḁah ya ! Wa ayuu ðon na sos ndaa wa maḁu gúmú nen bos nuf.

¹⁶ Don ay waa yúhsée pagadḁi wa. Daa ëlíḁ ñoltok límpé koy sún, mbée tal hak lím koy ḁa' ?

¹⁷⁻¹⁸ Ti ðaaha nen, tal kilki lahte njiriñ na líméh koy ki lahay njiriñ : ði ay mínée lím bi lahte njiriñ kay ! Te tal kilki lahay njiriñ na líméh koy ki lahte njiriñ : ði ay mínée lím bi lahay njiriñ kay !

¹⁹ Tal kilki na líméh koy ki lahte njiriñ bééß ay lecu betu kii.

²⁰ Mi won don tee bal : don ay yúhsée yonente yi padfah ya pagadfi wa.

Taalibe yi kah-kah ya

(Saame Lúkkë 13.25-27)

²¹ « Don dékéé dëekë'í sè' Yíkëe, bekeh ron Nguur ki sun-Koo. 'Bëyi faha' naa haal raa, fay page yee faha' Boffee ke so' sunaa-sun ña.

²² Bëewë yahti aattiyuu fayuu raa, i ow caak ay hom daa wone so' tih : “Yíkëe, fun húmú yahti léhín unni kola' Koope na raa, fun källíruu tiyu neh a ? Fun húmú yahti lík yébitëh rëe bal, fun källíruu tiyu neh a ? Fun húmú källíruu tiyu neh bal, biti fun yahti pañ i kimtaan a ?”

²³ Tígí daaha may waa wone tih : “Yen neh ! Mi mësëy rën yúh ! Wúlii sè', don fa na ñéyih woni Koope ra !”

Bëyi hofe

(Saame Lúkkë 6.47-49)

²⁴ « Bëyi síkírëh unna won mi yaa ra te pagaa wa ñaaha raa, bëyi baa mada' a bëe' hof baa yíp faami ngañ ra.

²⁵ Koo lasse bacal, húlúbbë hútté níi mulaa basse, ñéerë'té a ngilaaw gaan, wa babuute faam fa, ndaa faam fa keenay af biti ri yípú ngañ.

²⁶ Ndaa bëyi síkírëh unni so' te pageeh wa ñaaha raa, ñi mada' a bëe' hofay baa yíp faami koloñ ra.

²⁷ Lasa' bacala ra, húlúbbë hútté níi mulaa basse, ñéerë'té a ngilaaw gaan wa babuute faam fa, faam fa bëppé yahsa'te bééß. »

*Sañ-sañ Yéésú**(Saame Marka 1.22 ; Lúkkë 4.32)*

²⁸ Woca' Yéésú wona ra, bëewë bëeb éemuté
dee na waariya' ri ra,

²⁹ ndah di na yëeddë' rí maday a di na paguu
ri yëeddëh yí wë na yëeddúu kootii Mëyíis rë, bi
na yëeddë' rí a sañ-sañ.

8*Guuñnda pay Yéésú rë**(Saame Marka 1.40-44 ; 5.12-14)*

¹ Yéésú na cép daŋa, ow caak ñeyute tala.

² Lahte guuñndi yíppée ac yekke fíyí won dī
tih : « Bahaa, mi yúhté bití fu mín sée pay mi
haalaat bëewë në*. Fii soo rii pagid a ? »

³ Yéésú yedte ya'i tíkké sun fi, won dī tih : «
Mi tahte daŋu. Yípee wah ! » Guuña yíppée lan
faan bëe'.

⁴ Yéésú baatte won dī tih : « Síkíree ! Ngana
won ow yii beh. Paye seeyoha na dī olsoh ro, fu
yera' saraha naha' Mëyíis rë, teebi bëewë bití fu
lante. »

*Ngémí kélfíi soldaara**(Saame Lúkkë 7.1-10 ; Saŋ 4.46-54)*

⁵ Yéésú hom haal Kafarnawum, lahte kélfíi
soldaari téebílehé rí, na daŋ dī won tih :

⁶ « Bahaa, mi laha' súrgíi ín faam, mi hela' ri
tigal, dī jér jéré níi mínéh tíl. Mi daŋ dó bití fu
pay dī. »

⁷ Yéésú won dī tih : « Yen saañ mi pay dī. »

* **8:2 8.2** *Mi yúhté bití fu mín sée pay mi haalaat bëewë në* : Di
gerek, biníyú deh : *Mi yúhté bití fu mín sée bukut mi lan.*

⁸ Kélfíi soldaara won dí tígí daaha tih : « Bahaa, mi caleh fu haale faam so'. Wone un yínë kut, súrgíi sē' ay wah.

⁹ Fu ot mi won dō ri, bití so' mi bee mi lahte kélfē yí daa paa'uu so' sun, te mi kélfē i soldaar bal. Mi won ow yínë waa na gété rēe, dí saañ. Mi won ow kay aye raa, dí ac. Te mi won súrgíi sē' page yíi bee raa bal, dí paŋ yaa. »

¹⁰ Kela' Yéesú unni yaa ra, dí éem éemē níi dí yíssēhté bēewē ñeyu tali ra na, won wa tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : tali Israyel béeḅ, mi olay na ow yínë sah bi gémē'té dēh.

¹¹ Mee ron won dā ee : ow caak ay kola' tígí hom ow feey fa béeḅ, ac bani Abraham, Isaak a Yakop bok ñami ndaje ma cēgíd Koope Nguur ki ra.

¹² Ndaa bēewē daa warun naa non koon dā, ay líkú saañ ñúusē ēssín. Wa ay looyee daaha, wa ŋafoh níi tíññí wē lec. »

¹³ Yéesú antee won kélfíi soldaara tih : « Tílé fu saañ faam, yee gém fú rē ay lahee dāaha. » Wahtaa na wonu wa ra, súrgíi soldaara wahte.

Bēewí caakka pay Yéesú rē

(Saame Marka 1.29-34 ; Lúkkē 4.38-41)

¹⁴ Yéesú pay faam Peer filoon fe, dí dēef jér fēnídté pacool Peer beleḅ, faana tampe níi tam.

¹⁵ Di leḅpe ya' belaa, tami faana yíppée rii yeris, belaa kolohte na tooppitoh ri.

¹⁶ Fíníin fín, Yéesú komute bēewí caakki lahuu yébitēh. Di won wono kut, yébitēh yē yedfdute wa. Bēewē jérú rē béeḅ dí payce wa.

17 Yee húmú won yonente Isayii ra laha'te ðaaha. Di húmú won tih : « *Di enohte misigi yen, kélíssé yen jér.* »✠

*Bëewë fahuu ñéerë' a Yéésú rë
(Saame Lúkkë 9.57-62)*

18 Ola' Yéésú biti bëewë caakute hëbísí rë, ði nahte taalibe yi ðani wa saañ búk laaha hatni yíinëe.

19 Ow di yëeddëh yí kootii Mëyíis lebohte ri tígí daaha, won ði tih : « Bahaa, tígí mín fúu saañ bééß, may ñee talu. »

20 Yéésú won ði tih : « Tílé yë lahute faam, yakka lahute túf, ndaa so' mi Koy-ðëe', mi lahay dék. »

21 Ow kay di taalibe yi won ði tih : « Bahaa, on so' paay mi pay mi hace baaso'. »

22 Yéésú won ði tih : « Légéyú hac búudé neh† ; kolee fu ñee tal so'. »

*Yéésú luk ngilaaw doole
(Saame Marka 4.35-41 ; Lúkkë 8.22-25)*

23 Yéésú haalte gaal na saañ, taalibe yi ñéerúuté a ri.

24 Hom homo níi ngilaaw gaan kolohte filið laaha, mboowaanna na soð gaala muluð. Wahtii baaha ðeef ði fi Yéésú na nee'.

25 Taalibe ya lebuute Yéésú, na fogu yúunuté rí wonu tih : « Bahaa, yípée koloh ! Yen ee suu húlé rë. »

26 Di won wa tih : « Don títú yih ? Ngémën tasa'te ee ! » Tígí daaha ði kolohte, digidte

✠ **8:17 8.17** Saame Isayii 53.4 † **8:22 8.22** Légéyú hac búudé neh : Di gerek, bíníyú ðeh : *yéððí húlíððë hac húlíððë.*

uni, túuycé ngilaaw ma a mboowaanna héddëh. Deyi baa bééß hente tid.

²⁷ Bëewë éemuté na wonu tih : « Bëyí bee mën dí ow níi ngilaaw ma a mulii laaha sah na ñeyu woni ? »

Yéésú luk yébitëh doole

(Saame Marka 5.1-20 ; Lúkkë 8.26-39)

²⁸ Húusë' Yéésú laaha ra, dí teera' gina na wonuu Gadara ra. Ow ana yi lahuu yébitëh dúhuté haca ya na téebílúu rí. Wa sohooru sohooro níi tahte ow húmú kaañay ñee waali baaha.

²⁹ Wa na dfaañjuu wonu Yéésú tih : « Koy Koope, fu faha' pañi fun yih ? Fu ac torohali fun te wahtaa lahay doom a ? »

³⁰ Deef lahte yubi mbaam-túgëllí caakute na píisúu ñam hatni baaha.

³¹ Yébitëh yë na dāgu Yéésú wonu ri tih : « Fu lík fun daa, lah yeñ fun mbaammi yín nē. »

³² Yéésú won wa tih : « Gétí ! » Tígí daaha, yébitëh yë yedfdute bëewë, haalute mbaamma na. Yuba yíppée yedfdoh yëellëen kí daña, mbaamma bééß soruute laaha, húlúté. ³³ Níirëh yí mbaamma heguute suute filið ginin, na bíllú iña lah ra bééß níi bi bëewë húmú lahuu yébitëh rë.

³⁴ Tígí daaha, bëy gina bééß koluute saami Yéésú. Oluu wa ri ra, wa dagute ri dúh gin wa saañ.

9

Payi lëfëñíde

(Saame Marka 2.1-12 ; Lúkkë 5.17-26)

¹ Yéésú kola' daaha haalte gaal, húusëetté laaha nimilte gin wa.

² Homa' ri daaha ra, i ow komute ri lëfëñíð sun dil. Ola' ri ðee gé múu wè rí rë, ði won lëfëñíðe tih : « Habe híin yaal kowa, fu baalute bakaadfu. »

³ Lahte i ow di yëeddëh yí kootii Mëyíis, yi húmú daaha, na wonu nuffi wa tih : « Bëyí bee solte Koope. »

⁴ Bi yúh Yéésú yee hom nuffi wa ra, ði won wa tih : « Yi tah ðon na lahu níð ðos ?

⁵ Yi daa lukki yooð biti mi won ðëyí beh : fu baalute bakaadfu, mbée kolee fu tíl ?

⁶ Woteh ðon ay yúh biti so' mi Koy-ðëe' mi lahte sañ-saño baalaa mi bakaad feey fi beh ! » Di won lëfëñíðe tígí daaha tih : « Kolee fu pon dilu, fu saañ faam. »

⁷ Lëfëñíðe kolohte, saañce faam.

⁸ Oluu bëewë yii baa ra, wa tíútú tíitë níi na kañu Koope, ona on ði bëewë sañ-saño man ðaa gaan ra.

Dëegí Yéésú Maccëe

(Saame Marka 2.13-17 ; Lúkkë 5.27-32)

⁹ Kola' Yéésú daaha na saañ ra, ði otte yeekoh túm húmú took tígë në légyë' rí rë ; ði hínú Maccëe. Yéésú won ði tih : « Kolee fu ñee tal so'. » Maccëe yíppée koloh wa ñéerúuté.

¹⁰ Filoon fi baaha, Yéésú hom ñam faam Maccëe, i yeekoh túm a i bakaaroh kay yi caakute ayute, wani Yéésú a taalibe yi bokute na ñamu.

¹¹ Oluu farisenña yii baaha ra, wa wonu taalibe yi Yéesú tih : « Yi tah yeeddëhën na bok ñam a yeekoh yi túmë a bakaaroh ya ? »

¹² Kela' Yéesú yee wonu wa baa ra, dī won tih : « Jérídfë daa sohluu payoh ndaa bëewë wahu ra neh.

¹³ Tíli ron saame yee faha' won unnee Koope yee ra : *“Bëewë naa'-keeñ bëewí kayya na, daa génël së' biti wa hawre so' sarah kep.”*☆ Kon bakaaroh ya daa tahu mi koloh, ndaa bëewë júbú rë neh. »

Yéesú a oora

(Saame Marka 2.18-22 ; Lúkkë 5.33-39)

¹⁴ Tígí daaha taalibe yi Sañ ayute Yéesú në wonu ri tih : « Funi farisenña na ooru, kon yi tah taalibe yu na ëeríh ? »

¹⁵ Di won wa tih : « Bee kíleek lahte ra, don habuu biti kooyya warutee súfúñ te deefa bëe' kood dā lís leelii wa a ? Don halaatuy ri maan ? Funi taalibe yi so' nék madu a bëe' kood baa ra hom a kooyyi ra nen. Bis ay lah, mi këllú leelii wa, tígí daaha wa ay oor.

¹⁶ « Ow na daafeeh búuñ kíilídf a nuf píis has. Henun daaha raa, nuf píisí hasa hécëh sun fi búubí kíildë rëe, dāra ay lukee gaan na.

¹⁷ Te ow na soreh béeeñí hasi anti dal poosa' bal filiñ mbúus hun* kíilídf. Henun daaha raa, béeeñ ay poo mbúusë, wa yúfëh, mbúusë yah. Béeeñ

☆ **9:13 9.13** Saame Oose 6.6 * **9:17 9.17** *mbúus hun* : Bëy gini baaha húmú túmúu han filiñ mbúusí yugusuu hun. Hani túmú mbúus hun home poosa' raa, mbúusë baaysa' baaysoo. Ndaa mbúusë baaha raa, na mínílélh baaysoh.

has kay, hom soruu mbúus has. Henun ðaaha raa, yin ii kat mbúusë te hana ii yúfëh. »

Yéésú luk jér a húl doole

(Saame Marka 5.21-43 ; Lúkkë 8.40-56)

¹⁸ Yéésú hom wona, lahte kélfíi yëwúdí acce yedðohte kotti, won dí tih : « Bahaa, koy ki belii so' húlté koon, ndaa aye fu tík ya'u faana, dí ay koloh ! »

¹⁹ Yéésú kolohte, bani taalibe yi ñeyute tal bëe'.

²⁰⁻²¹ Deef lahte belii húmú nē, hente kíil sabboo a kíil ana yi dí yúfë' ñif. Dí húmú won nufi tih : « Na mi leba búubí rek, may wah ! » Dí acce ñeya'te Yéésú filoon leþpe nuf búubë.

²² Yíssë' Yéésú otte ri ra, dí won dí tih : « Habe híin yaa ow ! Ngémú tahte fu wahte. » Wahtaa na wona' Yéésú díi na ra dí wahte.

²³ Laha' Yéésú faam kélfíi yëwúdë, dí otte bëewë yee na fikilu†, yee na hawuu.

²⁴ Dí won wa tih : « Kélíi tígë ! Kúkëyë húlëy, dí nee' nee'o rek. » Bëewë yabute na yenu ri.

²⁵ Dúhrúu bëewë ëssín rë, dí haalte lasa hampe ya' kúkëyë, kúkëyë yíppée koloh.

²⁶ Yaa hente lëyën deyí baa bëéë.

Payi búumíðdí ana ya

²⁷ Kola' Yéésú daa na saañ ða, búumíð ana ñeyute tala na fogu wonu tih : « Sédí Dawit, yérém fun ! »

²⁸ Laha' ri faam níi búumíðdë lebuute ri ra, dí won wa tih : « Don gémúté bití mí mín pañ yee

† 9:23 9.23 yee na fikilu : Dí gerek, bíníyú ðeh : yee na mbiipu. Yëwúðdë húmú lah luuy merees koon, wa waaye hacada raa, wa húmú fiisuu mbiip.

nahu so' ron ra a ? » Wa wonu ri tih : « Ahanƙay bahaa, fun gémúté rí. »

²⁹ Tígí daaha, dī lebpe íllí wë, won wa tih : « Yee gémú ron dā hente. »

³⁰ Íllí wë yíppée wërsëh, wa na olu. Yéesú digidte uni baatte won wa tih : « Síkíríi sè' ! Ow banay yúh baaha. »

³¹ Kaa'eeh dūhúu wë rë, wa ñeyute deyi baa béeb bíllúté yee paŋ Yéesú rë.

Payi bëyí laha' yébitëh fi kadda' ri won

³² Sayuu bëewí ana yi yaa ra, Yéesú komute bëyí laha' yébitëh fi kadda' ri won.

³³ Di líkké yébitëh fë, bëe' dalaatte won. Bëewë béeb éemúté, na wonu tih : « Moo ow ëllëy mani bee Israyel kan ! »

³⁴ Ndaa wa fi farisenŋa wonu dī ñéer' a Seytaane buuri yébitëh yë, daa tah dī mín wëe lík.

Yérmí Yéesú mboolo ma

³⁵ Yéesú ñeete ginna béeb, na yëeddë' filiɓ ílíyyë na dāguu yëwúddë Koope ra, na waare Uni NebiNguur ki sun-Koo, na pay heet jér a heet misik béeb.

³⁶ Ola' Yéesú dúukëlí bëewë na ayu dīi na ra, keeña dūmpé waa na ces, ndah wa mokute te súfúñúté ti harri lahuy nírëh nen.

³⁷ Tígí daaha, dī won taalibe yi tih : « Meeya laabpe te lecoh ya mítih yin ;

³⁸ kon dëgí yíkíi meeya baat i lecoh, wa ac leja.
»

10

*Woli Yéésú taalibe yi sabboo a ana yi
(Saame Marka 3.16-19 ; 6.7-13 ; Lúkkë 6.14-16
; 9.1-6)*

¹ Yéésú dëekké taalibe yi sabboo a ana yi, onte wa sañ-sañ líkëe yébitëh, payaa heet jér a heet misik béeb.

² Tii yi apootarri sabboo a ana yi yah, daa wa yeh : bee déb dë, Simon fa na wonuu Peer ra a Anndere koy-yaafi ; Saak a San koyyi Sebede ;

³ Fílíp a Bartalemi ; Toomaa a Maccëe yeekohi túmë koon, Saak fi Alfe a Taddee ;

⁴ Simon fi jammaara* a Yudaas Iskariyot fa millë'tée yaay Yéésú rë.

⁵ Yéésú wol wa fi sabboo a ana yi yah, líkinté wë won wa tih : « Ngënë pëyí tígí lahay yëwúf. Ngënë pëyí ginni bëy Samari bal.

⁶ Yúlíi bëy Israyella na kay, wa fa madu harri múuyú múuyë nen da.

⁷ Tígí ñee ron béeb lah wëeríyí biti Nguur ki sun-Koo lebohte,

⁸ don pay jéríddë a guuñidfa, don kélííf bëewë húlú rë, don lík yébitëh yë. Don meeluy waaf, kon ngënë méelíi waaf.

⁹ « Don yahti saañ raa, ngënë kúrí pep hélíis yínë sah faannon.

¹⁰ Ngënë kúréelíi nafa, búuɓ lofaa, ñafad a duud : bëewë don na habruu wa yaa ra nay ron tooppitee. Bëyi légéy wadtee yínlú opa'i.

* **10:4 10.4 jammaara** : Mín hen bëyí far-farlohte kootii Mëyíis, mbée bëyí non bëewë na haa'uu nguur ki bëy Rom ra.

¹¹ Don lah gin raa, lah sëemí bëyí tah hami ron haneel faami. Lah hëmí nè nîi bín koluun ron gini baaha ra.

¹² Don haal faam raa, lah dëgírí bëy faam fa jaamma.

¹³ Wa cal ri raa, jaammaa dāgu ron ra ay ham. Wa caluy ri raa nék, jaammaa nimil don na.

¹⁴ Te don haal faam mbée gin, bëewë kaa' hamon haneel, kaa' síkírëhën rëe, lah dúhí daaha, don paan pënë mí kotton, teebe wa biti wa homuy kaah.

¹⁵ Mee ron won kaaf ka ra ee : yiin nay aattiyee Koope bëewë rë, daani bëy gini baaha ay luk bi bëy Sodom a bi bëy Gomoor misik.

Loola na ac fii rë

(Saame Marka 13.9-13 ; Lúkkë 21.12-17)

¹⁶ « Síkíríi ! Mee ron wol ra ee ti ndenji suu filiḃ i gúmú nen. Kon lah hëfí te don sos ḃal.

¹⁷ Lah hélí nuf bëewë nè : af so' ay tah wa ay ron tēekíḃ kēem filiḃ ílíyyë na dāguu yēwúḃḃë Koope ra, wa laḃ don laraw.

¹⁸ Don ay cëgírú fíi i gëernëer a fíi i buur, don seede yee yúhú ron soo na ra fíi wë a fíi bëewí kayyi yēwúḃ neh caak.

¹⁹⁻²⁰ Tíl nîi don kúrú kēem rëe, ngënë sídíi : yee nay ron layee wahtii baaha teme ra, ii kola' don na, ay kolee Ruuh-Pesen fa kola' Boffon na ra.

²¹ « Bín fë, ow ay yaay koy-yaafi hawroh ri húl, baap a koohi dāaha ḃal, tunka ay koloh sun fi baappi wa a yaayyi wa, hawroh wa húl.

²² Af so' ay tah bëewë bëeḃ kaa' ron, ndaa bëyí ham híin nîi dúmëenë rëe, ay múc.

23 Don lah gin don moklu raa, hégií don saañ gin kay. Mee ron won kaaf ka ra ee : don ii dúmël ginna Israyel béeb, te so' mi Koy-bëe' mi nimileh.

24 Yoodoh lukeh yëeddëhí mín, te súrgë mínéh luk kélfií gaan.

25 Yoodoh teemma' yëeddëhí mín dëe, baahte. Te súrgë teemma' kélfií gaan daa bal, baahte. Wa mín won so' mi bee biti daa mi Belsebul buuri yébítëh yë rëe, wa lah don fi bëy faam so' na raa, wa ay ron wone yi ? »

*Koope daa mit neeh
(Saame Lúkkë 12.2-7)*

26 Yéesú baatte won tih : « Di mín ríi man béeb ngënë néehí ow. Yii laku béeb ay olu, yii dapu béeb ay yúhú.

27 Yii won mi ron las, lah dúhrí rí ëssín, yii mëddë' mí ron, lah wëní rí këem.

28 Ngënë néehí bëewë na hawu ow húl rë, wa míníh yin coonaa fi bëe'. Néehí Koope fa mín sanju ow a coonaa fi béeb safara ra kay.

29 Ndiit ana na yëeyíh fittíj woo ? Añcaj bi keen na béeb deef neba' Boffon Koope neboo.

30 Don nék, fen fi affon sah kídúté !

31 Kon ngënë sídí yin, don gënú líir ndiit fap !

32 « Bëyí won fii bëewë biti ri non bëewí së', so' bal may won fii Baaso' fa sunaa-sun biti bëyí baa non bëewí së'.

33 Bëyí won fii bëewë biti dí yéeh së' nék, so' bal may won fii Baaso' fa sunaa-sun biti mi yéeh bëyí bah.

*Yéésú kúf jaamma mbée f̄aralsa' ?
(Saame Lúkkë 12.51-53 ; 14.26-27)*

³⁴ « Ngënë hēbīi bitī mī ac kúf jaamma feey fa.
Ēe-ēe' ! Mī aay kúf jaamma, mī kúf haa'.

³⁵ Mī ac f̄aralsa'i koy yaal a boffi, koy beleb a yaafi, beleb a pacooli.

³⁶ Bēy faammon nay hene kaa'oh yon.

³⁷ « Bēyī lukki faha' boffi, yaafi mbée koohi nīi
wa gēnēl rī sē', hen taalibeyi so' jomute bēyī bah.

³⁸ Bēyī enaay kurwahi ñee tal so', hen taalibeyi
so' jomute bēyī bah.

³⁹ Bēyī núp húl, ay ñak ñīnī. Bēyī tah ñagi
ñīnī af so' nék, ay lah pesa na d̄úmēh rē.

*Bēyī kúnsēhté
(Saame Marka 9.41)*

⁴⁰ « Bēyī ham d̄on a ya' ana, deef dī ham so' ;
te bēyī ham so', deef dī ham bēe' wol so' ra.

⁴¹ Bēyī ham yonente a ya' ana te habaa ri hena
hen dī yonente ra, bēyī baa ay lahee waafi wad̄
yonente. Bēyī ham bēyī júbpé te habaa ri hena
hen dī bēyī júbpé rē, bēyī baa ay lahee waafi
wad̄ bēyī júbpé.

⁴² Bēyī on ow di tun̄ki yee muluḅ, wuti yaha
muluḅ yutuud̄ raa sah, te onaa ri hena hen dī
taalibeyi so' ra, mee ron won kaaf ka ra ee bitī
bēyī baa ay liil waafi. »

11

*Yee won Yéésú sun fī Saṇ Batis ra
(Saame Lúkkë 7.18-35)*

¹ LÍKÍNĒ' Yéésú taalibe yi sabboo a ana yi ní wocce ra, dī kolohte daaha, saañce ginna deyi baaha na yēeddē', na waare Uni Neba.

² Filiḅ fi baaha bééḅ, Saṇ Batis hom kasu, kelohte iña na paṇ Kiristaa ra. Tígí daaha, dī wolte i ow di taalibe yi,

³ meeli Yéésú nda daa ri Sēmlēhē nē séentúu rē mbée bēewē wadti sehun ow kay.

⁴ Yéésú won wa tih : « Nímílí Saṇ na, ḍon bílíd rí iña na keluu ron, ḍon olute wa ra.

⁵ Wēní rí bití búumíḍḍē yeelute, lēfēñíḍḍē koluute, guuñíḍḍa wahute*, líkíḍḍa ee keluu ra, bēewē húlú rē kēllúté búudé, ñēkíḍḍē kēluute Uni Neba.

⁶ Bēyí af iñi so' taheh dī yeris ngémí, bēyí baa lahte sos-keen. »

⁷ Bi na suu bēewē húmú wolu dīi na ra, Yéésú yampe na goneel a dúukēlí bēewē yíi lenke Saṇ Batis na, meelte wa won tih : « Don húmú payu olsoh yi luufa ? Tal bēhēerí ngilaaw ma na jaay ri neh maan ?

⁸ Kon ḍon húmú payu olsoh yih ? Bēyí bekoh búuḅbí wunte neh maan ? Yíkēe yí búuḅbí wunna oluu faam buur.

⁹ Mantee, ḍon húmú payu olsoh yi luufa ? Yonente neh a ? Mee ron won ra bití dī yonente kaah ; dī luk sah yonente gaan !

¹⁰ Daa ri bēe' nē wona' Koope Téerēe rē bitih : *“Olsee ! May wol ow kēllēh ḍaḍḍí ro waal.”*☆ »

¹¹ Yéésú baatte won tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : lahay bēyí límúté feey fi beh, te luk

* **11:5 11.5** *guuñíḍḍa wahute* : Di gerek, bíníyú deh : *guuñíḍḍa ladute.* ☆ **11:10 11.10** Saame Malasi 3.1

San Batis gaan. Añcañ bëe' lukki yin Nguur ki sun-Koo ra luk rii gaan.

¹² Teekira' San Batis nîi a ðeh, Nguur ki sun-Koo hente gúyès, te bëewë lahu doole ra ee maannduu bëyi ra.

¹³ Yonente ya béeb a Kootaa húmú wonute yii lenjke Nguur ki baa nîi lahte San Batis na.

¹⁴ Don gém woni so' raa, hëbíi biti San daa yonente Éelí fë na húmú wonuu biti ay nimil ra. ☆

¹⁵ Bëyi lah nuf kelaa, kelaan na ! »

¹⁶ « May mínée mëldë' bëy jamanii bee a yih ? Wa maduu a tunjki tooku këem, yee na wonu affi yee tih :

¹⁷ “Fun poosute, don becuy !
Fun fogute, ðon hílípúy fun !”

¹⁸ « Húmú aya' San kaa'a'te ñam a han ra, wa wonu ði laha' yébitëh.

¹⁹ Aya' so' mi Koy-bëe' mi na ñam, mi na han ra, wa wonu tih : “Élí ! Bëyi bee ñam a han kut daa afa, te ði kooya' yeekoh yi túmë a i bakaaroh kay.” Añcañ iña lah ra teeëa'te biti waalli Koope júbpé. »

*Bëy ginna kaa'uu lof pesad' ra
(Saame Lúkkë 10.13-15)*

²⁰ Yéesú na anti won affi bëewë dékú ginna húmú luk rii paga' kimtaan ra, biti wa lofuy pesad', won tih :

²¹ « Mas ðon fi bëy Korasin ! Don torohute, ðon fi bëy Betsaydaa ! Kimtaanna pagu ginon ða, paguun Tíir a Sidon koon, tin bëy ginni yaaha

maañutee lamboh saaku, wa leefoh yet, teeḅa'i bitì wa lofute pesaḁ.

²² Daa tah mi won ḁon tee : yìin nay aattiyee Koope ḅëewë rë, daanon nay luke bi ḅëy Tíir a bi ḅëy Sidon misik.

²³ A ḁon fi ḅëy Kafarnawum, mbaa ḁon habuu bitì ḁon ay béyrú níi sun-Koo neh ? Èe-ëe' ! Añcaḁ ḁon ay cépíru níi safara. Kimtaanna pagu ginon ḁa, paguun Sodom koon, tin ḁí lís níi a woteh.

²⁴ Mi won ḁon tee : yìin nay aattiyee Koope ḅëewë rë, daanon nay luke bi ḅëy Sodom misik.
»

*Kúmpëe teeḅu ḅëewë ḅëy ëldúnë heefu wa ra
(Saame Lúkkë 10.21-22)*

²⁵ Filoon fi baaha, Yéésú won tih : « Baap, Yíkíi sun a feey ! Mee roo sím rë, di yee teeḅa' fu ḅëewë ḅëy ëldúnë heefu wa ra iña ḁap fu ḅaha ya a ḅëewë jañiyu ra.

²⁶ Baap, yìi baa daa neḅa' ro, daa tah ri laha' ḁaaha ! »

²⁷ Di ḅaatte won ḅëewë tih : « Baaso' tíkkë iña béëḅ ya' so'. Ow yéeh so' mi Koy ka hém henay Baaso' ; te ow yéeh Baaso' hém henay so' mi Koy ka a ḅëewë mi faha' wa riì teeḅ ra.

²⁸ « Don fa ennon bíṭ rën níi bíṭ rë, ëyí soo na mi kélís ron, ḁon hílsëh.

²⁹ Ñeyí woni so' mi nook ron, ḁon ñee kotti so' : mi sosse te mi cépíḁté af so'. Hen ḁaaha raa affon took.

³⁰ Ahaḁkay ! Ñeyi tal so' yooḅpe te yee nah mi ron ra kofeelay. »

12

*Yéésú a bisa na hílsúu rë
(Saame Marka 2.23-28 ; Lúkkë 6.1-5)*

¹ Bisa na hílsúu yëwúdfë rë ín, Yéésú a taalibe yi ñeyu waali húus filiḅ i meey bele. Yaabuu taalibe ya ra, wa yabute na kodu yaannga yi belaa, na buluñu na húñú.

² Oluu farisenṇa yii baa ra, wa wonu Yéésú tih : « Ole ! Taalibe yu ee pagu yii Kootaa kadda'te ri bisa na hílsúu rë. »

³ Yéésú won wa tih : « Don yúhú yee húmú paṇ Dawit bee yaabuu bani bëewí rë maan ?

⁴ Di húmú haal Faam Koope*, beḅpe mbúurëe yefu fii Koope ra, bani bëewí ñamute. Añcaṇ dī a bëewí bééḅ, ow di waa na waray naa ñam. Seeyoh ya kut daa waruu naa ñam.

⁵ Mbée don yúhú yee bíníyú téeríi Kootaa ra maan ? Bisi hílsëe lah raa, seeyoh ya na légéyú Faam fi gaani Koope ra na powu kootii bisa te na heneh yin bos waa na.

⁶ Mee ron won ra ee biti bëyí luk Faam fi gaana daa deh.

⁷ Mantee ḅal, Koope won tih : *“Bëewë naa'-keëñ bëewí kayya na daa génël së' biti wa hawre so' sarah kep.”*☆ Don yúh yee faha' won unni yaa ra koon, tin don ii daan bëewí paguy yin bos.

⁸ Yúhí biti so' mi Koy-bëe' daa mi lah sañ-sañ sun fi bisa na hílsúu rë. »

* **12:4 12.4** *Faam Koope* : Tígë seeyoh yi bëy Israyel húmú hawruu Koope na ra. Na húmú tabahay Salomoo Faam fi gaani Koope Yerusaleem ra, Mëyíis húmú yugusa' Faam Koope a taanta gaan ti di húmú naha' ri Koope ra nen, na homu wa luufa ra.

☆ **12:7 12.7** *Saame Oose 6.6*

Yéésú a bëe' ya'a beedoh ra
(Saame Marka 3.1-6 ; Lúkkë 6.6-11)

⁹ Yéésú kola' daaha saañce, haalte tígë na ðaguu yëwúddë Koope ra.

¹⁰ Bëyí ya'a beedohte húmú nē. Farisenña na saamu yii yabun wa Yéésú, meelute ri wonu tih : « Kootaa onte ow pay jéríd bisa na hílsúu rē ē ? »

¹¹ Di won wa tih : « Ow di ðon na lahaa har fa yínē kut koon, har fa anti keen yéem yiin bisa na hílsúu rē, ði ii yíppí pay nís ðí ē ? »

¹² Añcañ ow luk har lah maanaa fap. Kon pagíd ow yin wun bisa na hílsúu rē kadduuy ! »

¹³ Tígí daaha, Yéésú won bëe' ya'a beedoh ra tih : « Yere ya'u ! » Bëe' yedte ya'i, ya'a yíppée wah kolon madda'te a ya'i yínē.

¹⁴ Tígí daaha, farisenña dúhúté tígë na ðaguu yëwúddë Koope ra, na peenu dee nay waa page níi wa hap Yéésú húl rē.

Súrgëe tanis Koope ra

¹⁵ Yúhë' Yéésú biti farisenña peenu hawi húl rē, ði kolohte tígí daaha saañce. Ow caak ñeyute tala, ði payce bëewë jérú nē rē béeb,

¹⁶ ði antee waa kadda' lok biti wa won daa ri wa.

¹⁷ Yee húmú won Koope ñeya'te ri yonente Isayii ra laha'te ðaaha. Di húmú won tih :

¹⁸ « Bee daa súrgú sē', bee fal mi ra ;
 mi faha'te ri níi faha',
 te keeñ so' sosse ðíi na níi sos.
 May cépíd Ruuhi so' sun fi,
 ði waare heetta béeb waala gén dē.

19 *Di ii ññë',*

dī ii béyíd' uni,

una ii lek ow këem.

20 *Di ii korsa' tal bëhëerí sígímpé,*

dī ii yím lampii giimpe.

Di ay hene d'aaha níi

bëewë bééb tah waala gén dë.

21 *Heetta bééb ay tík yaakaari wa sun fi. »*✠

Sañ-sañi Yéésú kola' waa na ?

(Saame Marka 3.22-30 ; Lúkkë 11.14-23)

22 Filoon fe, Yéésú komute bëyí laha' yébitëh fí kadda' ri ot a won. Yéésú payce ri, bëe' dalaatte ot a won.

23 Bëewë bééb éemú éemë níi tahte wa na wonu tih : « Bëyéé wadti hena sédí Dawit maan ? »

24 Keluu farisenña yii baa ra, wa wonu dī ñéerë' a Belsebul buuri yébitëh yé daa tah dī mín wëe lík.

25 Bi yúh Yéésú yee nuffi wa, dī won wa tih : « Bëewí daa boku nguur haa'ee filiḅ fi wa raa, nguur ki baa ii míllë' keen a ? Bëewí daa boku gin mbée faam haa'ee filiḅ fi wa raa, gini baa mbée faam fi baa ay míllée poo.

26 Kon hena biti Seytaane líkë Seytaane líkë ti daa nen koon, deef dī haa' afi ! Nguur ki ay mínée cañ díh ?

27 Hena biti Belsebul daa yed' so' sañ-saña na líkë' mi yébitëh rëe, kon daa yed' bëewën sañ-saña na líkúu wë yébitëh rë ? Wa fi yaa teebute ron biti don homuy kaah !

²⁸ Yee lah ra biti kay, mi ñéerë' a Ruuhi Koope, daa tah mi mín lík yébitëh. Baa daa teeḃa' biti Nguur ki Koope lahte níi ḁon na.

²⁹ « Ow mínéh haal faam bëyi mitte ow, poo faam fa, te ḁébéeh rii pokalsa'. Di pokalsa' ri níi woc raa kay, ḁi mín beḃ alal mi.

³⁰ Bëyi ñéerëey a so', kaa'a'te so' ; te bëyi habraay so' négirë'í yubi so', bëyi baa hasla' hasloo.

³¹ Daa tah mi na won ḁon bitih : bakaadi paṇ ow bééḃ mín ḁíi baalu níi luka' sola' ya yuloh Koope na ra. Bëyi sol Ruuh-Peseṇ nék, ḁi ii baalu.

³² Bëyi won yin ḃos sun fi so' mi Koy-ḃëe' bééḃ, ḁi mín baalu. Yaha sun fi Ruuh-Peseṇ raa nék, bëyi baa ii mëssi baalu.

*Won bééḃ ḁúhë' keeñ
(Saame Lúkkë 6.43-45)*

³³ « Tal kilki lahte njiriñ límë' koy ki lahte njiriñ, tal kilki lahay njiriñ límë' koy ki lahay njiriñ. Tal kilik yúhsúu koy ka.

³⁴ Tisoh yi hiliññi yeh, ḁon mínúu won yii wunte ḁíh te ḁon wúníh ? Yii won ow bééḃ ḁúhë' rí keeñi.

³⁵ Bëyi naa'te keeñ hom wona' yii wunte ndah keeñi naa'a laha' ri ra ; bëyi bosse keeñ nék hom wona' yii bosse ndah ḃosi keeña homa' ri ra.

³⁶ Mee ron won ḁa ee bitih : yiin nay aattiyee Koo ḃëewë rë, bëyi won woni lahay njiriñ bééḃ, ḃani Koope ay naa teya'.

³⁷ Yii won ow, Koope ay rii aattiyee biti ri ow wun mbée ri ow ḃos na. »

Kimtaani yee húmú kat Sonaas ra
(Saame Maccëe 16.1-4 ; Marka 8.11-12 ; Lúkkë 11.16, 29-32)

³⁸ Filoon fe, i ow di yëeddëh yí kootii Mëyíis a i farisenj ayute wonu Yéésú tih : « Bahaa, fun fahuu olu fu paŋ kimtaani nay teebee bití Koope daa wol ro. »

³⁹ Di won wa tih : « Don fi bëy jamanii beh, ñon ñosute te ñon yégúy Koope ; ñon meeluu kimtaani kola' ñii na a ? Añcaŋ ñon ii teebu kimtaan hém henay yee húmú kat yonente Sonaas ra.

⁴⁰ Di húmú laha' Sonaas waal éeyë loo jení gaana, so' mi Koy-ñëe', búudé fí sè' ay hacu, lah waal éeyë feey.

⁴¹ Yiin nay aattiyee Koope ñëewë rë, bëy Níníif ay koloh caŋ fíi ñon fi bëy jamanii beh, teeñ ñon bití ñon homuy kaah. Keluu bëy Níníif waarii Sonaas ra, wa lofute pesađ neh a ? Añcaŋ bëyí luk Sonaas gaan daa deh.

⁴² Yiin nay aattiyee Koope ñëewë rë, buuri belaa húmú ílíf deyí Sabaa ra ñal ay koloh caŋ fíi ñon fi bëy jamanii beh, teeñ ñon bití ñon homuy kaah. Di húmú kola' ginna lukuu wuloh ra acce síkirëhí wonnee ke Salomoo neñ keloh níi rë neh a ? Añcaŋ bëyí luk Salomoo gaan daa deh.

Nimili yébitëh ow na
(Saame Lúkkë 11.24-26)

⁴³ « Yébitëh dúh ow na raa, saya' mbale luufin saame tígí hílsëe rí. Di olay raa,

⁴⁴ wona' nufi tih : “May nimil tígë húmú kola' mi ra.” Di nimil ñeef ñëe' man ti faam fi parute, yugusute níi wunte, hente holon raa,

⁴⁵ tígí daaha, dí ay pay saam yébitēh paana kay, yí luku rii sohoor, wa ac dék bēe' nē. Hen daaha raa, dee nay mǐllée bēe' rē ay luk dee man dí dēbēenē rē bos. Yii man daaha nay kate bēy jamanii bee bosute nīi bos ra. »

Bēy faam i Yéesú

(Saame Marka 3.31-35 ; Lúkkē 8.19-21)

⁴⁶ Yéesú hompe na goneel a bēewē, koy-yaayyi a yaafi ayute, cagute ēssē na meeluu ri. [

⁴⁷ Ow acce won Yéesú tih : « Yaafu a koy-yaayyu ínú ēssín, na meeluu ro. »]

⁴⁸ Yéesú tahte won dí tih : « Wa daa yaaso' a i wa daa koy-yaayyi so' ? »

⁴⁹ Dí yedte ya'i na teeḃa' taalibe yi, won tih : « Yaaso' a koy-yaayyi so' daa wa yeh.

⁵⁰ Yúhí bití bēyí nē paṇ yee faha' Baaso' fa sunaa-sun da bēeḃ, bēyí baa daa koy-yaaso' mbée yaaso'. »

13

Léehí feeyya maduy ra

(Saame Marka 4.1-9 ; Lúkkē 8.4-8)

¹ Yiin fin fa, Yéesú kolohte faam, saañce tookke búk laahi Galile.

² Bēewí caakute nīi caak ayute wērúté rí, tahte nīi dí mǐllē' haal gaal filiḃ laaha, tookke na, bēewē homute búk laaha.

³ Dí ñeya'te léeh, na teeḃ wa yin caak won wa tih : « Lahte bēyí húmú koloh sohi meeyi.

⁴ Dí hom hasli tisoḃ ka, lahte peppi keente búk waala, yakka ayute tanute wa bēeḃ.

⁵ Lahte yi keen feey fi laha' la'. Bi caakay feey fa, wa yíppée paal ;

⁶ ndaa kola' na'a sun dā, bi nooray níillë, wa yíppée tam.

⁷ Lahte yi keen tígí paala' ñobitaan. Kola' ñobitaan fa hampe wa ra, wa tampe.

⁸ Lahte yi keen feey fi loobpe. Wa paalte, talla kolohte, d'úhídté íl, laabpe níi laab. Tal fi tal bééb yera'te yee wad' rii yeraa ra* . »

⁹ Yéésú baatte won wa tih : « Bëyí lah nuf kela, kelaan na ! »

Yi tah Yéésú ñeya' léeh ?

(Saame Marka 4.10-12 ; Lúkkë 8.9-10)

¹⁰ Tígí daaha taalibe ya lebuute Yéésú, wonu ri tih : « Yi tah fu yahti won a bëewë rëe, fu ñeya' wa léeh ? »

¹¹ Di won wa tih : « Don, kúmpë yí Nguur ki sun-Koo teebu ron, ndaa teebuy bëewí kayya.

¹² Yúhí bití bëyí ham yee yeru ri ra a ya' ana, ay baatu níi keeña sos. Bëyí pagay yii baaha raa nék, yii yutuuda laha' ri ra sah ay naafu†.

¹³ Yee tah níi mi yahti won a wa raa, mi ñeya' wa léeh rë daa ri beh : bití wa yeele raa wa na ëlíh, te wa kelee raa wa na yíh yee na wonu ra.

¹⁴ Yee húmú won Koope ñeya'te ri yonente Isayii ra laha'te dāaha waa na. Di húmú won tih :

* **13:8 13.8** *Tal fi tal bééb yera'te yee wad' rii yeraa ra* : Di gerek, biníyú deh : *tal fi tal bééb, yee límpé pep tíméer (100), yee sabay pëenë (60), yee sabay éeyë (30).* † **13:12 13.12** *Bëyí pagay yii baaha raa nék, yii yutuuda laha' ri ra sah ay naafu* : Bëe' pagay yii baaha ra, daa ri bëe' habay unna keloh ri ra, dī húl fayu raa, dī ay ñak bééb.

“Don ay keloh a nuffon, don ii yúh.

Don ay tík illën ngëey, don ii ot.

15 Bëewí yee súhúté keeñ,

wa dapute nuffi wa,

toñeh wa ay naa kelee.

Wa ñiipúté,

toñeh wa ay naa ole,

keeñni wa ay kúnsée ndín,

wa lof pesad, mi pay wa yee homuu wa ra.”☆

*16 « Don nék, don lahute sos-keeñ : illën ee ot
da, nuffon ee keloh ra.*

*17 Mee ron won kaaf ka ra ee : caakke yonente
a bëewí júbúté húmú fahuute ot yee olu ron ra,
wa oluy ri ; te wa húmú fahuute keloh yee keluu
ron ra, wa keluuy ri. »*

Iti fi anili feeyya maduy ra

(Saame Marka 4.13-20 ; Lúkkë 8.11-15)

18 « Kon síkíríi yee faha' won léehí línèhë rë.

*19 Búk waala keen tisoH ka ra, daa wa bëewë
yéñké biti keluu wa Unni Nguur kí sun-Koo ra,
wa habuy wa affi wa. Seytaane acce tígí daaha,
pahte wa waa na.*

*20 Feey fa laha' la' tisoH ka keen na ra, daa
bëewë yéñké biti keluu wa Unna ra, wa yípútée
wëe tah a sos-keeñ ;*

*21 ndaa Unna yípëy níil keeñni wa. Wa topuun
waa ham guuttii baaha : kofeel yípée wëe daß
mbée wa moklu af hama habu wa Unna ra rek,
wa koluun daaha yeris ngémë.*

*22 Feey fa na paal ñobitaan tisoH ka keen na
ra, daa bëewë yéñké biti keluute Unna ra. Tíl*

☆ **13:15 13.15** Saame Isayii 6.9-10

tíle ní nék, sohle yi ëldúnë a alal ma na nofa' ow ra lúfílté Unna waa na, tahte ní wa lahray wa njiriñ.

²³ Feey fi looba keen tisoñ ka ra, daa bëewë yéñké bití keluu wa Unna ra, yúhúté yee won wa ra : ow fi ow waa na béëb njiriñce yee wad díi njiriñ ra‡. »

Léehí gaaw fi naala

²⁴ Yéesú ñeyaatte wa léeh kay won tih : « Nguur ki sun-Koo mada' a bití bee ow sohte tisoñ ki wunte meeyi ra nen.

²⁵ Bëyí kaa'a'te ri kolohte leelu elek deef bëewë béëb na nee'u, payte sohte gaawa naal filiñ too ka, saañce.

²⁶ Kola' too ka ní bíríssé rë, gaaw fa kolohte bal ñéerë'té a wa.

²⁷ Súrgë yí yíkíi meeya ayute wonu ri tih : “Bahaa, fu soh tisoñ ki wunte meeyu neh a ? Gaaw fa filiñ kola' di kon ?”

²⁸ Di won wa tih : “Bëyí kaa'a'te so' daa pañ pagari bah.” Wa wonu ri tígí daaha tih : “Fu fahaay bití fun pay fun dof wa woo ?”

²⁹ Di won wa tih : “Miteh ri, toñeh don home dofí wa raa, don dofaaloh too ka.

³⁰ Yéddí wë daaha ní lecaa ya fayú. Bín fë rëe, may won lecoh ya dof wa paay, luuh wa tam wa, wa anti lec too ka garid so' wa.” »

Léehí pebi tisoñ ki yutuuda a bi lëwíirë (Saame Marka 4.30-34 ; Lúkkë 13.18-21)

‡ **13:23 13.23** ow fi ow waa na béëb njiriñce yee wad díi njiriñ ra : Di gerek, bíníyú deh : Lahte yi lím pep sabay éeyë (30), yee pep sabay pëenë (60) mbée pep tíméer (100).

³¹ Yéésú ñeyaatte wa léeh kay won wa tih :
« Nguur ki sun-Koo mada' a pebi yutuudi[§] baa
beɓ ow sohte ri meeyi ra nen.

³² Pebi baa daa lukki yin tisoɓ ya bééɓ ;
kaa'eeɓ paala' ri ra, dī hente tal kilik nīi lukke
gañcaha meeya bééɓ, yakka ayute túfuté ya' ya.
»

³³ Yéésú ñeyaatte wa léeh kay won wa tih : «
Nguur ki sun-Koo mada' a lëwīrë beɓ ow beɓeɓ,
boolla'te wa a mún caak, íyífté wë nīi wa bééɓ
fuudte ra nen. »

³⁴ Yéésú teeɓa' bëewë iñyaaha bééɓ a léeh. Di
na húmú wonɓ a bëewë te ñeyeeɓ léeh.

³⁵ Yee húmú won yonentaa ra laha'te ñaaha.
Di húmú won tih :

« *May waa ñee'ee léeh,*

may waa won iña ñapu dala'te dalaani ëldúnë rë.

»☆

Iti fi léehi gaaw fi naala

³⁶ Yéésú kolohte bëewë në tígí daaha, nimilte
faam. Taalibe yi lebuute, meelute ri wonu tih : «
Teeɓ fun iti fi léehi gaaw fi naala meeya. »

³⁷ Di won wa tih : « 'Bëe' soh too-tihin ka ra,
daa ri so' mi Koy-bëe' ;

³⁸ meeya daa ëldúnë ; too-tihin ka daa bëewë
nonu Nguur ki sun-Koo ra ; gaaw fa daa bëewë
ñeyu tal Seytaane ra ;

§ 13:31 13.31 *pebi yutuudi* : Di gerek, bíníyú deɓ : *tisoɓ mutarda*. Pep mutarda non peppa lukki yin ra, ndaa tala non tal gañcaɓ ya lukki gaan di meeyya ra. ☆ 13:35 13.35 Saame Kañaa ya 78.2

³⁹ kaa'ohi yíkíi meeya, bee soh gaaw fi naala ra, daa Seytaane ; wahtu lec too daa túkkíi èldúnë ; lecoh ya daa wa malaaka ya.

⁴⁰ Di nay dofuu gaaw fa luuhu tamu, ay made daaha nen túkkíi èldúnë.

⁴¹ Yiin fin fa, so' mi Koy-bëe', may wol malaaka yi so', wa négirë' bëewë na ðeku bëewí kayya bakaaf da a yee na ñéyih woni Koope ra béëf, wa lík wë Nguur ki so',

⁴² an waa yeñ filið njaar mi kíi kë, wa looye daaha, ñafee níi tíñí wë lec.

⁴³ Tígí daaha, bëewë júbú rë ay niiñ ti na' nen filið Nguur ki boffi wa. Bëyí lah nuf kelaa, kelaan na ! »

Léehí alal ma ðapu ra a bi femaa

⁴⁴ Yéesú ðaatte won wa tih : « Nguur ki sun-Koo mada' a alal mi ðapu filið meey nen. Lahte bëyí otte wa ðapaatte wa, saañce a sos-keeñ yaayte iña laha' ri ra béëf, nimilte lompe meeya.

⁴⁵ « Nguur ki sun-Koo man biti ðal bee yiikoh koloh saam feme kah-kah ra nen.

⁴⁶ Di tíl níi teya' a femii kofeelte ot daa, dí pay yaay iña laha' ri ra béëf, dí ac lom femaa. »

Léehí mbaala

⁴⁷ Yéesú ðaatilte won tih : « Nguur ki sun-Koo mada' a biti bee seeðoh bac mbaal kíí, hampe heet jén béëf rë nen.

⁴⁸ Mbaala líif rëe, wa héc dí, dúhíd rí ðúk kíí fë, wa took tanis jënnë. Yee wun da, wa túm wë dama yi wa, wa bet yee lahruy wa njiriñ ra.

49 Túkkíi èldúnë fayu ay made daaha nen. Malaaka ya ay ac, bísëlsë' bëewí bossa a bëewë júbú rë,

50 wa bet bëewí bossa filib njaar mi kii kë, wa looye daaha, nafoh nii tíññí wë lec. »

Dee kéendë' Yéésú woni ra

51 Yéésú meelte taalibe yi won wa tih : « Don yúhú yee faha' won iñyaa ra béeb ë ? » Wa wonu ri tih : « Íi, fun yúhú yee faha' waa won da kay ! »

52 Di won wa tih : « Ow di yëeddëh yí kootii Mëyiis, bi yëedduté bal iña len sun fi Nguur ki sun-Koo ra mada' deh : di mada' a yíkii faam fi baa fí yúhté biti yaati nís di iñi kah-kah ya faami raa, beya' yin has deh, beb yin kílídf deh. »

Yéésú a bëy Nasaret

(Saame Marka 6.1-6 ; Lúkkë 4.16-24)

53 Wona' Yéésú léeh yí yaa nii wocce ra, di kolohte daaha saañce.

54 Laha' ri gin wa ra, di haalte tígë na daguu bëewë Koope ra, na yëedídf wë. Di na yëeddë' rí éémíl wë éémílé nii, tahte wa na wonu tih : « Di kola' ham-hama na yëeddë' rí iñyee ra a doolaa na paga' ri kimtaanni yee ra dih ? »

55 Bee koy daayoha saa ? Maryaama daa yaafi neh a ? Di koy-yaafi Saak, Suseef, Simoj a Yúdf neh a ?

56 Koy-yaayyi beleb íníh ee béeb filib fi yen a ? Kon di kola' iñyee béeb dih ? »

57 Kénsúu wë iñyaa ra, wa gémúy rí. Di won wa tígí daaha tih : « Yonente heefuu gina dék dí rë a bëy faam wa na kut. »

58 Bi gémúy wë rí, Yéésú pagay kimtaan caak daaha.

14

Húlí Saŋ Batis

(Saame Marka 6.14-29 ; Lúkkë 9.7-9)

¹ Bín fë, bi hen tii Yéésú lëyëŋ gina, Erot gëernëerí Galile kelohte ban fi.

² Di won súrgë yí tígí daaha tih : « Bëe' në keloh mi baa ra míntí hena Saŋ Batis ! Di wadti kèllú kèllë búudé daa tah dī mín paŋ kimtaan. »

³ Bee daa yee húmú kat Saŋ Batis ra : Erot daa húmú habroh Saŋ, pokrohte ri, bekrohte ri kasu af Erojat, beleß Fílíp koy-boffi dī fi Erot.

⁴ Yee tah ra, biti Saŋ húmú won dī bín fë tih : « Waal neh fu naafe beleß koy-boffu ! »

⁵ Yii baa tahte Erot húmú faha' hawrohi húl, ndaa biti bëewë húmú habuu Saŋ yonente, tahte ri kaañay.

⁶ Nimila' bisa límú Erot kíilí baaha ra, dī cëgídté ndaje. Koy Erojat beleß haalte na bec fii haneella. Beja neba'te Erot

⁷ níi ri añohte biti yii meel ri kúkëyí belaa béëß, dī ay ri rii yed.

⁸ Yaafa bekke ri nuf níi dī won Erot tih : « Tíké af Saŋ Batis sun wa', fu yed so' ri. »

⁹⁻¹⁰ Keeñ buur dúmpé ces, ndaa bi añoht ri fii haneella, tahte ri wola'te lecrohi af Saŋ kasiin, komu kúkëyë.

¹¹ Afa lecute tíkuté wa', komute kúkëyí cafay ka, kúkëyë kompe ri yaafi.

¹² Filoon fi baaha, taalibe yi Saṇ ayute, beyute búudé fë hacute ri. Koluu wa hacada ra, wa suute Yéésú nē, bíllúté rí yee lah ra.

Mbúurú yí iippa a jénni ana ya

(Saame Marka 6.30-44 ; Lúkkë 9.10-17 ; Saṇ 6.1-15)

¹³ Kela' Yéésú yee kat Saṇ ra, dī beḅ gaal, na saaṇ saami tígí ḁaayte, wuloh bëewë. Namuu keloh dúukëlí bëewë bití Yéésú saaṇce ra, wa koluute ginni wa, beyute kotti wa, ñeyute búk laaha na téebíru rí.

¹⁴ Cépë' Yéésú gaala ra, dī otte bëewí caakute níi caak. Tígí daaha, keeña dúmpé waa na ces, dī yampe na pay jéríddë.

¹⁵ Di hampe payi jéríddë níi na'a na yëellëh. Tígí daaha, taalibe ya lebuute ri wonu ri tih : « Wone bëewí yee saaṇ ginna leboh dee ra, wa saame yii túmún wë búkkí wë, tígë homu yen dee ra lahay yin, te na' ee saaṇ haale ra. »

¹⁶ Di won wa tih : « Miteh ri ! Don fi yah, yérí wë yii nay waa ñame. »

¹⁷ Wa wonu ri tih : « Fun lahuu mbúurú iip a jén ana dee kut. »

¹⁸ Di won wa tih : « Këmí së' wë deh. »

¹⁹ Di antee nah bëewë took feey sun fi gaaw fa. Di beḅpe mbúurú yí iippa a jénni ana ya, béyídté afi yeelte sun, simpé Koope, antee lecsa' mbúurëe, yedte wa taalibe ya, wa woruute wa bëewë.

²⁰ Bëewë bëeḅ ñamute níi laalute. Négíruu wooñjiida ra, wa líiffé dama sabboo a dama ana.

21 Bëewë ñamu na ra warutee mit ow yaal junní iip (5.000), bokaay belebba a tunja.

Tíli Yéésú sun fi mulaa

(Saame Marka 6.45-52 ; Sañ 6.16-21)

22 Filoon fi baaha, Yéésú yíppée nah taalibe yi haal gaala, wa kèllèh rí búgí yíníi laaha na'-na', dī fi baa dī pèkís bëewë paay.

23 Pèkísë' rí bëewë rë, dī hécèhté saañce ñan Koope sun fi ñan. Elgi Koo ñee ñani a fi kut daa tasu hatni baaha.

24 Wahtaa homa' ri daaha ra bëeb, ñee gaala haalu taalibe ya ra in jaanndohte ngilaaw ma leeli laaha ra, mboowaanna na mokil wa.

25 Laha' hagada ra, Yéésú tīl tīlë sun fi mulaa, na saañ ri ñee wa ra.

26 Oluu wa ri na tīl sun fi mulaa, wa habuu biti koon yaa jíné ; wa tītúté na fogu.

27 Di yíppée wëe won tih : « Hëbí affon ! Ngënë tītí ! Yaa so' ! »

28 Peer won dī tígí daaha tih : « Hena biti dī ñee fi Yíkëe rëe, won so' mi ñee sun fi mulaa mi ñee ñee. »

29 Yéésú won dī tih : « Aye ! » Peer yíppée cép gaala, na tīl sun fi mulaa, yulidte dīi na.

30 Ndaa ola' ri biti ngilaaw ma lahte doole, dī tītí na dal honoh, fónke won tih : « Yíkëe, sëmle' sè' ! »

31 Yéésú yíppée yee ya'i hampe ri, antee rii won tih : « Fu néekíñë' yih ? Ngëmën tasa'te ee ! »

32 Wa bëeb ana anutee haal gaala, ngilaaw ma seemmite.

³³ Tígí daaha, wa fa húmú filib gaala ra béeb yekute fii Yéesú wonu tih : « Fu Koy Koope kaah ! »

*Dee payuu bëewë Senesaret ra
(Saame Marka 6.53-56)*

³⁴ Húusúu wë laaha ra, wa teeruu Senesaret.

³⁵ Yúhsúu bëewë dékú daaha Yéesú rë, wa wonute ri bëewë hatni baaha béeb. Di komute jéríddë béeb.

³⁶ Bëewë na dagu ri biti jéríddë leb wuti yaha nuf búubí kut. Te bëewë lebu na ra béeb wahute.

15

*Yéesú a baahi caacca
(Saame Marka 7.1-23)*

¹ Jamanii baaha, i farisen a i yëeddëh yí kootii Mëyíis koluu Yerusalem ayute wonu Yéesú tih :

² « Yi tah taalibe yu në pëgíh yee baahuu caacca ra ? Yi tah balaa wa ñam raa, wa na bëeñnjíh booñnjohi ñeete waal ? »

³ Di tahte won wa tih : « A don, yi tah don na tikú túuyë' yí Koope dín, faha'i hami baah yon ?

⁴ Don yúhuté biti neh Koope won tih : “*Lah tēppítí baappon a yaayyon*”☆, te “*bēyí won bos sun fi boffi mbée sun fi yaafi wadti hawun húl*”☆ ë ?

⁵ Ndaa don, don yëeddúu biti yee wad ow beb koon, tooppita' wa boffi mbée yaafi ra, dī won biti kut dī yedte wa Koope sarah raa,

☆ 15:4 15.4 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésip 20.12 ☆ 15:4 15.4 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésip 21.17

⁶ bëyí baaha lahriray boffi mbée yaafi yin. Daaha, don nísuté iña túuyë' Koope ra, don tikuté baah yon.

⁷ Wonnon teem búkkën ! Yonente Isayii húmú wona' ron, te ri won kaah na bíní rí unee Koope bee ra :

⁸ *“Kaña na kañu so' bëewí yee ra teem búkkí wë. Yee hom keññi wa ra haayaay a yee naha' mi ra.*

⁹ *Jaamiyoha na jaamiyuu wa so' ra lahay njiriñ ; iña na yëeddúu wë rë, ow donj daa sak wa.”*☆ »

¹⁰ Yéesú antee dëek bëewë béeb won wa tih : « Síkirií, te don bek iñyee affon !

¹¹ Iña na ñam ow ra neh daa na tah dī sobe ; yee na dúh búgë rë kay, daa na tah dī sobe. »

¹² Taalibe yi lebuute ri filoon fe wonu ri tih : « Fu yúhté biti iña won fu ra nebaay farisenja a ? »

¹³ Di won wa tih : « Tal kilki Baaso' fa sun yípëy rí, ay dōfu.

¹⁴ Yédđí wë : wa búumíđđí nooku i búumíđ kay. Te búumíđ nook búumíđ rëe, wa béeb ana ay keen ngas. »

¹⁵ Peer tahte won Yéesú tih : « Teeb fun yee na faha' fuu won sun fi yee na tah ow sobe ra. »

¹⁶ Di won tih : « Don fi yee nam, affon lahay daaha ní a dëe bal a ?

¹⁷ Don yíh biti iña na ñam ow ra béeb haala' búgë, saañ lowa, dúh faana a ?

¹⁸ Yii fús búk ow nék, bëe' dúhë' rí nufi, te daa na tah dī sobe.

¹⁹ Nuf ow daa na koma' iñi bossi yee béeb : bëem ow, njaaliyoh a yii tappe njaaliyoh béeb, loh, felid ow a yah tii.

²⁰ Iñyaa daa na tah ow sobe, ndaa biti ow ñam te ri booñjeeh booñnjohi ñeete waal, taheh dī sobe. »

*Ngémí belaa yëwúdf neh ra
(Saame Marka 7.24-30)*

²¹ Yéésú kolohte daaha, saañce deyi Tíir a Sidon.

²² Laha' ri ra, lahte belii dék daaha, dī bëy Kanaan. Belaa yíppée ac na téebílëh rí a foñ won tih : « Yíkëe, sédí Dawit dímlë' sē' kan ! Koy so' beleß laha' yébítëh fi daa na mokil ri mokli misikke. »

²³ Ndaa Yéésú tahay búkí dīi na. Taalibe ya lebuute ri wonu ri tih : « Pékisé belii bee saañ ; dī na lek fun a foñ. »

²⁴ Yéésú tahte won tih : « Koope wol so' bëy Israyel na kut, wa fa madu harri múuyú múuyë nen ra. »

²⁵ Belaa acce yekke fíyí won tih : « Yíkëe, dímlë' sē' kan ! »

²⁶ Yéésú won dī tih : « Bosse biti ñami tunja yúfdëe buh*. »

²⁷ Belaa loffe ri won tih : « Baa kaah bahaa, ndaa kaa'eeh buh ñam ruuysiitta keena' ya' yíkíi rë. »

²⁸ Tígí daaha, Yéésú won dī tih : « Fu gaante ngém yaa ow ! Yee faha' fu ra lahte. » Wahtaa wona' ri unni yaa ra, kúkëyí belaa wahte.

Bëewí caakka pay Yéésú rë

* **15:26 15.26** Yëwúdfë tiku bëewë yëwúdf neh ra buh.

29 Yéésú kolohte deyí Tíir a Sidon daaha, nimilte búk laahi Galile. Laha' ri ra, dí lappe sun dan tookke na.

30 Bëewí caakute deefrute ri, ñéerúuté a bëewí beeduu beedoo, i búumídf, i lëfëñídf, i likídf a i ow kay caak yi jérú jéré. Wa komute Yéésú, dí payce wa.

31 Bëewë éemúté oluu wa likídfda na wonu ra, lëfëñídfde koluute na tílú, cérrí bëewë beeduu ra mante ti merees nen, búumídfde na yeelu, wa béeb na kañu ndami Koope fi bëy Israyel.

*Mbúurú yí paana ya a i koy jén
(Saame Marka 8.1-10)*

32 Filoon fi baaha, Yéésú dëekké taalibe yi, won wa tih : « Mi yérémpé bëewí yeh ! Hente waal éeyë woteh wa ewu soo na, te wa lahluy yii ñamun wa. Mi mínéh wëe yeris wa saya' loo holon, toñeh wa ay kohe waala biti wa yahti nimil ginni wa. »

33 Taalibe yi wonu ri tih : « Yii mín ñëmídf bëewí yee béeb ní loo yi wa may, yen ay waa d'uhée dih luufi përéedí beh ? »

34 Yéésú meelte wa won tih : « Don lahuu mbúurú díh ? » Wa wonu ri tih : « Fun lahuu mbúurú paana a i jén yin-yin. »

35 Tígí daaha, dí wonte bëewë béeb took feey.

36 Di beɓpe mbúurú yí paana ya a koy jénné, símpé Koope, lecsa'te wa yedte taalibe yi, nahte wa wora' wa bëewë.

37 Bëewë béeb ñamute ní laalute. Négírúu wooñnjiida ra, wa lííffé dama paana.

38 Bëewë ñamu na ra henute ow yaal júnní iniil (4.000), bokaay beleɓɓa a tunja.

39 Pëkísë' Yéésú bëewë níi wa suute ra, dí haalte gaal, saañce deyí Magadan.

16

Kimtaani yee húmú kat Sonaas ra

(Saame Marka 8.11-13 ; Lúkkë 12.54-56)

¹ Filoon fe, i farisenj a i sadusenj fahuu olsohi Yéésú ayute díi na, nahute ri pañ kimtaani nay teebee bití Koope daa wol ri.

² Yéésú won wa tih : « [Na' home haal don ot sun-Koo luum raa, don na yúhú bití Koo ay maal káy fín fë.

³ Mbée bee hagam lahte don ot nérrë leboh feey raa, don na yúhú bití dí ay toß. Daaha, don mínú yúhsë' iña na teeða' yíi nay lahe sun-Koo ra, don antee míníh yúhsë' iña na teeða' Koo woteh yee ra a ?]

⁴ Don fi bëy jamanii beh, don bosute te don yégúy Koope ; don meeluu kimtaani kola' díi na a ? Añcañ don ii teeðu kimtaan hém henay yee húmú kat Sonaas ra. »

Tígí daaha, dí kolohte waa na saañce.

Tígë teem affi taalibe ya ra

(Saame Marka 8.14-21)

⁵ Filoon fi baaha, Yéésú a taalibe yi haalute gaal na suu búgí yíníi laaha. Na suu wa ra, taalibe ya halute kúrëelëh mbúurú.

⁶ Yéésú won wa tih : « Wëettíyíi affon ! Lah mëytíi lëwíirí farisenja a sadusenja* . »

* **16:6 16.6** lëwíirí farisenja a sadusenja : Lëwíir daa na tah mún më na yugusuu mbúurú rë poosa'.

⁷ Taalibe ya na capituu wonu tih : « Biti yen lahuy mbúurú daa tah dī won yii bah. »

⁸ Bi yúh Yéésú yee na wonu wa ra, dī tahte won wa tih : « Don capituu yi biti don lahuy mbúurú ? Ngémën tasa'te ee !

⁹ Kon don yíih sē' yúhë doom a ? Don nérsúuy mbúurú yí iippa woruu bēewí júníní iippa (5.000) ra a ? Négírúu ron wooñnjiida ra, wa húmú líif dama díh ?

¹⁰ Don nérsúuy mbúurú yí paana ya woruu bēewí júníní iniilla (4.000) ra bal a ? Wooñnjiida húmú négírúu ron ra húmú líif dama díh ?

¹¹ Na won mi ron moytohi lēwíirí farisenṇa a sadusenṇa ra, hena' dī nūi don mínih yúh bití mi wonay ron woni mbúurú ? »

¹² Tígí daaha, wa na anuu yúh bití dī wonay wa woni lēwíiré na túmú mbúurú rē. Dī won wa bití kay, wa moytohi ina na yēeddúu farisenṇa a sadusenṇa ra.

*Woni Peer bití Yéésú daa Kiristaa
(Saame Marka 8.27-30 ; Lúkkë 9.18-21)*

¹³ Filoon fi baaha, Yéésú a taalibe yi koluute na suu deyi Sesare Fílíp. Dī meelte wa won tih : « Bēewē wonuu bití so' mi Koy-bēe' daa mi wah ? »

¹⁴ Wa wonu ri tih : « Lahte bēewí wonu bití daa fu Saṇ Batis, lahte yi wonu fu yonente Éelí, lahte yi wonu fu yonente Yérémi, i ow kay bal wonu ti fu ow di yonente ya. »

¹⁵ Dī meelilte wa won tih : « A don, don wonu bití daa mi wah ? »

¹⁶ Simon Peer tahte won tih : « Daa fu Buura Koo fal ri ra, Koy Koope, Koy Koope fa na pes ða. »

¹⁷ Yéésú won ði tígí daaha tih : « Do fi Simon koy Sonaas, fu lahte sos-keenñ. Yee won fu ra ðúhëey ðoo na, Baaso' fa sunaa-sun daa teeß ro baaha.

¹⁸ So' nék, mi won ðo tee : Daa fu Peer (daa ri : la'), te may yíppée janñi so' sun fi la'i baaha ; te kúl kě ii rií mín ham.

¹⁹ May tíké céebí yí Nguur ki sun-Koo ya'u : yii kaa' fu feey fi beh, ðeef ði kaa'uu ðaaha sun-Koo ; te yii tah fu feey fi beh, ðeef ði tahuu ðaaha sun-Koo. »

²⁰ Yéésú antee kadda' taalibe yi wa won ow kay biti daa ri Buura Koo fal ri ra.

*Woni Yéésú biti ði ay húl, ði kěllú búudé rě
(Saame Marka 8.31-33 ; Lúkkě 9.22)*

²¹ Dala'te bisi baaha, Yéésú yampe na teeß taalibe yi won wa tih : « Mi wadtee saañ Yerusalem, mi mok dín fě níi mok ya' yi ðaha ya gina, kělfě yí seeyoh ya a ya' yi yěedděh yí kootii Měyíis ; wa ay soo hawroh húl, te waali éeyě fě filoon fi húlí sě', may kěllú búudé. »

²² Tígí daaha, Peer ðeekké rí, wa éccúuté, na won afa won tih : « Fu wona' yii baa ði Yíkée ? Koo ii yeris yii baa kat ðo ! »

²³ Yéésú yíssěhté won ði tih : « Wuloh so' Seytaane ! Fu yaha' waal. Doni Koope bokuuy ðee oluu ron yii bee ra ; fu ot olað ow. »

*Dee wadti ñéerúun a Yéésú rě
(Saame Marka 8.34 níi 9.1 ; Lúkkě 9.23-27)*

24 Yéesú antee yíssëh taalibe yi na, won wa tih : « Bëyí faha' ñéerë' a so', dī helan iñi afi, enoh kurwahi, anti ñee tal so'.

25 Bëyí núp húl, ay ñak ñíiní ; ndaa bëyí tah ñagi ñíiní af so', ay lah pesa na dúmëh rë.

26 Kaah neh biti alal mi ëldúnë caleh ow yaay ñíiní ë ? Ñíiní yaayute ay tosuu díh ?

27 « So' mi Koy-bëe' mi yahti nimil raa, may ñéyrée a malaaka yi so' filiḅ ndami Baaso'. Bín fë rëe, ow fi ow béeb mi yíníl rí yii pañ ri.

28 Mee ron won kaaf ka ra ee : lahte bëewí ewu don na deh, balaa wa húl, wa ay ot so' mi Koy-bëe', mi aye ayad buur. »

17

Teeba'i Yéesú ndami (Saame Marka 9.2-13 ; Lúkkë 9.28-36)

1 Waal pëenë filoon fe, Yéesú dëekké Peer, Saak a Sañ, hécëhté a wa, kúdté wë sun fi danj utte.

2 Lahuu wa ra, Yéesú lofisohte fii wë : kanama man na' nen, búubdí naa' naa'o níi na tak.

3 Dee a deh, wa olute Mëyíis a yonente Éelí feeñiyuute na gonlu a ri.

4 Peer tahte won Yéesú tih : « Yíkëe, nebpe biti yen homun tígí deh. Fu tah raa, mi yíp dút éeyë : fu lah yínë, Mëyíis yínë, Éelí yínë. »

5 Peer hom wona, lahte nérí niiñce saw acce húunté wë ; un dfohte filiḅ néré won tih : « Bee daa Koy so'. Mi faha'te ri níi faha', keeñ so' sosse díi na níi sos. Síkíríi rí ! »

6 Keluu taalibe ya uní bah, wa tíitú tíitë níi lasuute feey, líhúuté.

⁷ Yéésú lebohte wa, leḅpe faanni wa, won wa tih : « Kèlíi, ngënë tíítí ! »

⁸ Tígí daaha, béyrúu wë affi wa, wa olliluy ow, henay Yéésú a afi kut.

⁹ Wa koluu daaha na cépú daṇa. Wa homu cébë, Yéésú kadda'te wa bíllí yee olu wa ra níi bín kèllúun dī fi Koy-ḅëe' búudé rë.

¹⁰ Taalibe ya meelute ri tígí daaha wonu ri tih : « Yi tah yëddëh yí kootii Mëyíis na wonu biti Élí wadtee nimil paay ?✧ »

¹¹ Di tahte won wa tih : « Ahaṇkay ! Élí wadtee nimil paay yugusa' iña béëḅ.

¹² Te so' mi beh, mee ron won ra ee biti Élí nimilte, ndaa wa yúhsúuy rí, wa pagute ri yii neḅa' wa. Te yee pagu wa ri ra, wa ay rii pagee so' mi Koy-ḅëe' daaha. »

¹³ Tígí daaha, taalibe ya na anuu yúh biti dī wona' wa Saṇ Batis.

Payi kúkëyë yin na ham dī ra

(Saame Marka 9.14-29 ; Lúkkë 9.37-43)

¹⁴ Tíllúu wë níi wa lahute ḅëewë në rë, lahte ḅëyí lebohte Yéésú, yedḁohte yekke fiyí

¹⁵ na daṇ ri won tih : « Yíkëe, yérmé koy so' : dī laha' yébitëh fí daa na ham ri, te ri mokke níi mok. Di hoñ dīi kéendë' kú mbée muluḅ.

¹⁶ Mi kompe ri taalibe yu payi, ndaa wa míníh yin na. »

¹⁷ Tígí daaha, Yéésú tahte won ḅëewë tih : « Don fi ḅëy jamanii beh, ḁon fi ḅossi yee gémúy Koope yee ra, may home ḁon na mi mújdé ron níi kirih ? Këmí së' kúkëyë deh ! »

18 Yéésú komute kúkëyë, dī digidte uni túuycé yébitëh fë dūh ; yébitëh fë yíppée yeris kúkëyë, kúkëyë wahte.

19 Filoon fi baaha, taalibe ya hécúuté a Yéésú, meelute ri wonu tih : « Yi tah lígí yébitëh fë wooñ fun ? »

20 Yéésú won wa tih : « Néewë néewú ron ngém rë daa koma' ri ! Mee ron won kaaf ka ra ee : don lah ngém wuti yaha yutuud koon sah, don nah danj bee koloh laay dín, dī ay ñee wonon. Daa mi won don dī ee : yin ii ron wooñ ! » [

21 *]

Waalī ana fa wona' Yéésú bitī dī ay húl, dī kěllú búudé rë

(Saame Marka 9.30-32 ; Lúkkë 9.43-45)

22 Lahte bis, Yéésú a taalibe yi béëb homu ílý yínë Galile, dī won wa tih : « So' mi Koy-bëe', may yaayu bëewë,

23 wa hap so' húl, te waali éeyë fë filoon fi húlí së', may kěllú búudé. » Keluu taalibe ya unni yah, keeññi wa dúmpé.

Túmí Faam fi gaani Koope

24 Tíluu wë níi wa lahute Kafarnawum ra, bëewë na yeeku túmí Faam fi gaani Koope ra ayute Peer na, meelute ri wonu tih : « Yëeddëhën na yera' túmí Faam fi gaana a ? »

25 Peer won wa tih : « Di na yera' kay ! »

* 17:21 17.21 Bëewë húmú ñeyaatu unni yee bín fë wora'i wa bëewë rë, lahte na yi húmú bíníyú yii beh : Yébitëh yë madu dëe ra, oor a dāñ Koope na donj daa mín wëe lík.

Laha' Peer faam ra, Yéésú jéltéhté rí won tih :
« Simon, caa mi meel ro yin yíně : i wa daa na
yeru buurra feey fa túm ? Běy ginni wa mbée
běy ginni kayya daa wa ílífú wě rě ? »

²⁶ Peer won dī tih : « Běewí ginni kayya daa
na yeruu. » Yéésú tahte won tih : « Kon běewí
wě nēnīh nē !

²⁷ Dee mín rii man ra béeβ, yen banuy haayil
keeññi wa. Kon paye laahin fu yees caasu ; jéně
nay roo débée jah ra, habe ri fu kúnís búgě :
fay naa deef hanjar hélíis. Lah nísé rí, fu yed dī
yeekoh yi túmě, hen túmí yen ana. »

18

Běe' lukki gaan ɗa

(Saame Marka 9.33-37 ; Lúkkě 9.46-48)

¹ Taalibe ya lebuute Yéésú wahtii baaha, mee-
lute ri wonu tih : « Daa lukki gaan filiβ Nguur ki
sun-Koo ? »

² Tígí daaha, Yéésú dēekké kúkěy yutuud,
kúdté rí leelii wa,

³ antee waa won tih : « Mee ron won kaaf ka ra
ee : don lofuy pesaɗ don man ti di madu tunka
nen, don ii hēelíɗ Nguur ki sun-Koo.

⁴ Kon bēyí cépíɗ afi níi teemma' kúkěyí bee
yin, bēyí baa daa lukki gaan Nguur ki sun-Koo.

⁵ Te bēyí af so' tah dī ham kúkěy ti bee nen a
ya' ana, deef dī ham so'.

⁶ « Ndaa mas bēyí bek wuti yaha ow yíně
bakaaɗ di taalibeyi so', wa fi tunki yee gémú soo
na ra ! Biti ri poku la' gaan lúum betu leelii kısı
fě, dī lap, daa gén dīi na.

⁷ Mas ëldúnë di iña filiḅ na bek ow bakaad ra !
Yaaha mínéh ñak naam, ndaa mas bëe' nay waa komee ra !

⁸ Kon hena biti ya'u mbée kotu daa beka ro bakaad, lece ri fu bet dī baanḡin. Fu haala' pesa na dūméh rë a ya' yínë mbée kot yínë, daa gén biti fu betu filiḅ kíi kē ii mēssí yím rë a ya' ana a kot ana.

⁹ Te hena biti ílú ay roo beke bakaad, lukute ri fu bet dī baanḡin. Fu haala' pesa na dūméh rë a íl yínë kut daa gén biti fu betu njaar mi kíi kí safara a íl ana.

Léehí har fa múuy dë

(Saame Lúkkë 15.3-7)

¹⁰ « Mëytíi heef ow yínë sah di tunḡi yeh, wa fi taalibe yi so' ! Mee ron won ra ee : malaaka yi wa ínú hëbís Baaso' fa sunaa-sun, homute na. [

¹¹]

¹² « Cëe mi meel ron : ow lah har tíméer (100) an naa múuylë' yínë rëe, dī ay page yih ? 'Dī ii hel harri sabay payniil a payniilla (99) danḡa homu wa ra, dī saañ saame bee múuy dë ë ?

¹³ Mee ron won kaaf ka ra ee : dī saam dī níi ri ot dī raa, keeña ay sos níi sos. Sosi keeña laha' ri har fi yíníi baa múuy níi olute ra, daa lukki gaan sosi keeña laha' ri harri sabay payniil a payniilli (99) kayya múuyúy rë.

¹⁴ Boffee ke ron sunaa-sun man ðaaha nen : dī fahaay biti ow yínë sah di tunḡi yee múuy. »

Dī na tílúu a tooñoh

¹⁵ Yéesú ðaatte won tih : « Koy-yaafu tooñ ðo raa, paye fu ðaay a ri, fu won dī baaha. 'Dī síkírëh rë rëe, ðeef hanndal ki ðoni wëegíssé.

16 Di kaa' síkírëhú rëe, lah paye fu saam ow yínë mbée ow ana ðoni wa ñéerë', fu nimil ðii na ti di bíníyú rí Téerëe bitih : *"Balaa yin lecu béeb, lahan seede ana mbée éeyë."*✧

17 Di kaa' síkírëhí wë rëe, paye fu won ði jañiin. Di kaa' síkírëhí bëy jañaa raa, lah habee ri ti bëyí noneh bëewí Koope nen, mbée yeekoh túm.

18 Mee ron won kaaf ka ra ee : yii ðon kaa' ri feey fi beh, ðeef ði kaa'uu ðaaha sun-Koo ; te yii ðon tah ri feey fi beh, ðeef ði tahuu ðaaha sun-Koo.

19 « Cëe mi ðaat ðon biti ow ana ðon na goneel yin feey fi beh, a di míntí man yaa béeb, wa ðéñéén rí Baaso' fa sunaa-sun raa, ði ay waa rii tahid.

20 Yúhí biti tígí af so' daa tahan bëewë teya', wuti wa yahun ow ana, maa leelií wa. »

Yii lenke baala'

21 Tígí daaha, Peer lebohte Yéesú, meelte ri won tih : « Yíkëe, koy-yaaso' dékëe tooñi so' raa, may home daa mi baale ri níi kirih ? Níi hen waal paana a ? »

22 Yéesú won ði tih : « Èe-ëe', mi wonay ro waal paana ðon, fu waðtee rii baala' waal sabay paana (70) níi hen waal paana !

23 « Ti ðaaha nen, Nguur ki sun-Koo mín mëllúu a biti buur koloh léjëntë' kabut ka lahru ri súrgë yí rë.

24 Di na ðal, ði komute bëyí lahidte ri hélsi caakke lool sah.

25 Bi mínéh súrgëe yíníl kabut ki, buura naha'te biti ri yaayu bani belebi a koyyi wa hen ñaam, alal mi béeb yaayu bal, hélsë yínlúu kabut ka.

26 Tígí daaha, súrgëe yeddohte hawohte kotti buura, yekke na ñaŋ dī won tih : “On so' rek Buur fu ham ya' ya fu yeris kotta, may ro waa yíníl béeb.”

27 Buura yíppée rīi yérém baalte ri kabut ki béeb, yerisse ri saaŋce faam.

28 « Súrgëe dúh dúhë rek, tee'a'te a ow di bëewë wani boku légéy rë, bi lahidte ri kabut ki miteh yin. Di yíppée poñe bëe' nīi wooyce ri, na ñaŋnjoh won tih : “Yíníl së' hélsí së' !”

29 Bëe' yeddohte hawohte kotta, na ñaŋ dī won tih : “On so' rek kooja fu ham ya' ya fu yeris kotta, may ro waa yíníl.”

30 Bee lahru ra nék, kaa'a'te síkírëh, dī antee naa tik téydehtë bëe' kasu nīi bín yínlëe rí bëe' kabut ka béeb rë.

31 Lahte bëewí bani wa daa boku légéy maa-suute béeb ; keeññi wa dúmpé ces, wa payute bílluté buura yaa.

32 Tígí daaha, buura wola'te súrgëe paŋ pa-gada ra won dī tih : “Daa fu bos nīi tígí teem bos ! Iña lahid fu so' ra béeb, mi baalay ro wa ndah biti fu ñaŋke so' a ?

33 Yi kaa' ro fu yérém moroomu ño bal ti di yérmë' mi ro nen ?”

34 Kola' buura daa a neebaa yi, dī tíkké rí ya' yi wohoh ya kasaa, dī moklu. Di ay home daaha nīi bín yínlëe rí kabut ki béeb rë.

35 Ti ñaaha nen, Baaso' fa sun ay henee ow fi

ow don na béeb daaha biti bée' baaleh koy-yaafi keeñi. »

19

Yii lenke yes kood

(Saame Marka 10.1-12)

¹ Woca' Yéesú wona ra, dī kolohte Galile, saaŋce deyi Yúdée di hatni yíníi laahi Yurdeŋ.

² I ow caak ñeyute tala ; dī payce jéríd caak daaha.

³ Lahte fariseŋŋi ayute na saamu olsohi, meelute ri nda ow wadtee mín yes belebi biti wa mínlíih, a yii mín tah wa powa' béeb.

⁴ Di won wa tih : « Don yúhú yee bíníyú Téerée rē maan ? Dalaana, Koo fa sak béeb rē “*sak ow yaal a ow beleb*”☆,

⁵ dī won tih : “*Yii baa daa tah ow yaal ay bísēh a boffi a yaafi, pokoh belebi na, wa hen yínē.*”☆

⁶ Daaha, wa henluy ana, wa tasu yínē. Kon iñi Koo daa boolla' wa, ow banan waa daralsa' ! »

⁷ Fariseŋŋa tahute wonu tih : « Yaha daaha raa, yi tah Mēyíis won biti ow mín yes belebi biti ri saam kээdí mín teeḃa' biti dī yesse kooda ? »

⁸ Di won wa tih : « Súhí ron keeñ daa tah Mēyíis on don yii bah, ndaa húmú lahay dalaana.

⁹ Te mee ron won ra ee : béyí yes belebi te deefa belaa habuuy a yaal, kood beleb kay, njaaliyohte. »

¹⁰ Taalibe ya wonu ri tih : « Hanndal ki yaal a beleb yaha daa raa, banti kood daa gén ! »

☆ 19:4 19.4 Saame Dalaana 1.27 ☆ 19:5 19.5 Saame Dalaana 2.24

¹¹ Di won wa tih : « Bëewë bééß neh daa mínú tah yii baaha, hém henay bëewë Koope on wa ri ra.

¹² Kaah biti lahte bëewí míníh kood, ndah tasa'i wa yaal te wa límúu daa límëe ; lahte yi yénké biti pagad ow daa tah wa tasa' yaal ; lahte yi ii kood bal ndah légéyírí Nguur ki sun-Koo. Bëyí mín tah yii baaha taha ri ! »

Yéésú a tunka

(Saame Marka 10.13-16 ; Lúkkë 18.15-17)

¹³ Filoon fi baaha, lahte bëewí homu komi Yéésú i kúkëy, fahuu biti dī tīk ya' yi sun fi wa dagid wa, ndaa taalibe ya na wonu affi wa.

¹⁴ Yéésú won wa tih : « Yédđí tunka ac soo na, ngënë keddíi wë ! Yúhí biti Nguur ki sun-Koo saamđu mani wa. »

¹⁵ Di antee tīk ya' yi sun fi tunka barkelte wa, beyaatte waali na saañ.

Bëewë caaku alal ra a Nguur ki sun-Koo

(Saame Marka 10.17-31 ; Lúkkë 18.18-30)

¹⁶ Yéésú hom saaña, lahte kúkëyí wahambaani lebohte ri, won dī tih : « Bahaa, mi wadti paga yii wuni bi níi mi lah pesa na dūméh rë ? »

¹⁷ Yéésú won dī tih : « Fu meel so' yi sun fi yii wunte ? Koope kut daa na pañ wun. Fu faha' haal pesa na dūméh rë rëe, lah page iña túuyë' Koope ra. »

¹⁸ Kúkëyí wahambaanaa meelte ri won tih : « Túuyë' yí yih ? » Tígí daaha, Yéésú won dī tih : « Ngënë mësú bëem ow ; ngënë mësú njaaliyoh ; ngënë mësú loh ; ngënë mësú felid ow ;

19 *lah tēppítí baappon a yaayyon ; te di fahuu ron affon, lah fēhū moroommon dāaha.* »✧

20 Di won Yéesú tih : « Yii wad so' iñyaa béeb mi panke wa, kon mi tallil yih ? »

21 Yéesú won dī tih : « Fu faha' biti fu júb ní júb rēe, paye fu yaay iña laha' fu ra béeb, fu wora' cadum fa ñékíddē. Hen dāaha raa, fay lah alal sun-Koo. Fu woc raa, fu ac fu ñee tal so'. »

22 Kela' kúkēyí wahambaanaa unni yah, bi caak ri alal ní caak, yaa misikke ri keeñi ní misik. Di kolohte na saañ.

23 Yéesú won taalibe yi tígí daaha tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : haal Nguur ki sun-Koo kofeelte yíkēe alal na !

24 Ahaṅkay ! Mi won tee bal : géléem haal gúl kúuc, daa lukki yooḅ biti yíkēe alal haal Nguur ki Koope. »

25 Keluu taalibe ya unni yah, affi wa kúnēhté, wa meelute Yéesú wonu tih : « Kon daa míntí múc ? »

26 Di yeelte wa, won tih : « Ow mínéh múcēl afi, Koope kut daa mín ríi múcēl. Lahay yii wooñ Koope ! »

27 Peer won dī tígí daaha tih : « Bahaa ole ! Fun helute iña béeb, fun ñeyute talu. Yi na seh fun na nék ? »

28 Yéesú won wa tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : filib pesi hasa na ac fii rē, so' mi Koy-bēe' may took ñaani Nguur ki so'. Yiin fin fa, don fa ñeyu tal so' ra, don bal don ay took ñaan Nguur

✧ 19:19 19.19 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésip 20.12-16 ; Tali Léwí 19.18

sabboo a ñaan Nguur ana, ñon ílíf talli sabboo a ana yi Israyel.

²⁹ Bëyí af so' tah dī hel faami, koy-yaayyi, boffi, yaafi, koyyi mbée feeyyi, dī ay lah yi luk yaa caak fap, te dī ay lah pesa na dūméh rē.

³⁰ Ow caak di bëewë kèllúu woteh ra ay míllë' fayú, te ow caak di bëewë míllúu woteh ra ay kèllëh fayú. »

20

Anili yíkii meeya a sùrgë yí

¹ « Nguur ki sun-Koo mín mèllúu a bití yíkëe meey koloh ñaaf cúb, saañ saami sùrgë yí ay rii légéyíré meeyi.

² Ola' ri ra, ñani wa júbúuté bití dī ay yínlé ow fi ow waa na béeb dēñé* yínë, dī antee waa yeñ meeya.

³ Di dūhëetté siñaakada, dī otte i ow kay na cagaaluu këemí gina,

⁴ dī won wa tih : “Don ñal tili ñon légéyé meey so', mi yíníl ron.”

⁵ Bëewí yaa suute. Di dūhëetté laha' na' leelu af ra a wahtu éeyë filoon fi baaha ñal, te faraaah dī ot ow raa, dī wona' wa yaa yínë.

⁶ Míllëení dūh ñeef na'a na dal yëellëh rë, dī ñeefaatte i ow kay këemë, dī won wa tih : “Yi tah ñon na homu deh bis mǔlgús ñon légéyúy ?”

* **20:2 20.2 dēñé** : Di hanjar héliis ; daa na yínlúu légéy sùrgë bis mǔlgús.

7 Bëewë wonu ri tih : “Ow daa beyay fun légéy.” Di won wa tih : “Kon tílí dón légéyé meey so' bal !”

8 « Sosa' na'a ra, yíkíi meeya won daga na tooppitoh alal mi ra tih : “Dëeké súrgë yë, fu yíníl wë. Lah débéé bëewë míllúu beyu ra, fu míllë' yee débúu rë.”

9 Tígí daaha, súrgë yë míllúu beyu bee na yëellë' na' ra, daa débúu ac, bëe' yínílté ow fi ow waa na béeb dëñé yínë.

10 Nama' lah wahtii bëewë débúu beyu ra, wa sehu yíní luk yah, ndaa ow fi ow waa na béeb yeru dëñé yínë ti bëewí yín nen.

11 Liiluu wa yíní wë rë, yaa nebaay wa, wa payute na wonu yíkíi meeya baaha

12 wonu tih : “Bëewí yee daa míllúu ac, légéyú wahtu yínë kut, fu téydë'té wë a fun yíníl, fun fa enduu légéyí misiga ndin-ndin na'a ra a ?”

13 Yíkíi meeya loffe won ow yínë waa na tih : “Kooja, mi tooñay ro ! Yen húmú júbúu biti may roo yínlé dëñé yínë bisa neh a ?

14 Kon habe yee wad' doo na ra fu saañ faam ! Neba' so' mi yed' bëyéé míllë' rë teemi yuu raa, waal ow ínín në !

15 Mi waray bek hélsí së' tígí neba' so' waro a ? Am fu eeñja' so' naa'i keeñ so' ?” »

16 Yéesú lúsdë' anili dah won tih : « Ti daaha nen, bëewë míllúu rë nay kèllée fayú, bëewë kèllúu rë míllë' . »

Waalí éeyë fë wona' Yéesú biti dī ay húl, dī koloh ra

(Saame Marka 10.32-34 ; Lúkkë 18.31-34)

¹⁷ Filoon fi baaha, wa beyute waala na suu Yerusalem. Wa homu waala wa na suu, Yéesú hécéhté a taalibe yi sabboo a ana ya, won wa tih :

¹⁸ « Síkíríi ! Yen ee suu Yerusalem ra ee, gina nay tíkúu so' mi Koy-bëe' ya' yi kélfë yí seeyoh ya a yëeddëh yí kootii Mëyíis rë. Wa ay soo aattiya' húl,

¹⁹ tík së' ya' yi bëewë yëwúf neh ra. Wa fi yaa ay soo ñaawal, laḃisa' so' laraw, an soo daay sun kurwah. Te waali éeyë fë filoon fi húlí së', may kèllú búudé. »

Bëe' lukki gaan ḃa

(Saame Marka 10.35-45)

²⁰ Tígí daaha, beleḃ Sebede a koyyi lebuute Yéesú, belaa yekke fíyí, faha' ḃañi yin.

²¹ Yéesú meelte ri won tih : « Fu faha' yi yaa ow ? » Di won ḃí tih : « Gap so' biti fu took Nguur ku fayu raa, fu tëekíḃ koyyi ana yee ke so' yee hëbísú : bëyí yínëe hom ya'i ñamaa fu, yínëe hom ya'i sugu fu. »

²² Tígí daaha, Yéesú won tih : « Don yíh yee ḃagu ron ra. Mbaa ron kaañute han guli kofeel ka nay mii hane ra ? » Wa wonu ri tih : « Fun kaañute ri kay ! »

²³ Di tahaatte won wa tih : « Kaah biti ḃon ay han gulaa nay mii hane ra. Ndaa yi lenke toogi ya'i ñamaa fi so' mbée ya'i sugu fi so', daa mi na ona' ri neh ; bëewë Baaso' waayíḃ wa tíkí yaa ra daa lahuu wa. »

²⁴ Keluu taalibe yi kayya yii baa ra, wa neebuute koy-yaayyi ana ya.

25 Tígí daaha, Yéésú dëekké wë béeb, won wa tih : « Don yúhuté biti yíkëe yí ginna a bëewí gaanna hom ñaamluu bëewí kayya ñaamloo, noote wa !

26 Yii baa waray laha' daaha hanndal kon. Ow di don na faha' hen ow gaan raa kay, di henan súrgíi bëewí kayya.

27 Te bëyi faha' hen kélfë don na, di henan ñaami bëewí kayya.

28 Ti daaha nen, so' mi Koy-bëe' mi aay biti bëewë nay hene súrgë yí sè'. Mi ac biti kay, daa mi nay hene súrgíi bëewë níi mi yera' ñiin sè' tosaa pes ow caak. »

Payi búumíddí ana ya

(Saame Marka 10.46-52 ; Lúkkë 18.35-43)

29 Lahuu Yéésú a taalibe yi Yéríkëe níi wa na dúhú gina ra, i ow caak ñeyute tala.

30 Lahte búumíddí ana yi tookute búk waala. Keluu wa biti Yéésú daa na ñee daaha ra, wa na fogu wonu tih : « Yíkëe, sédí Dawit, yérém fun ! »

31 Bëewë na wonu affi wa, fahuu biti wa héddëh, kaa'eeh wa lukuu fon na na wonu tih : « Yíkëe, sédí Dawit, yérém fun ! »

32 Tígí daaha, Yéésú canke, dëekké wë won wa tih : « Don fahuu biti mi pagira ron yih ? »

33 Wa wonu tih : « Yíkëe, page níi íllí fun wërsëh, fun mín ot ! »

34 Yéésú yérémpé wë, leŕpe íllí wë. Íllí wë yíppée wërsëh, wa na olu, wa ñeyute tali.

21

*Haali Yéésú Yerusalem
(Saame Marka 11.1-11 ; Lúkkë 19.28-40 ; Sanj
12.12-19)*

¹ Tílúu Yéésú a taalibe yi níi wa lebuute Yerusalem, yeedda' ki danj Ëlíiffë di hëbís Bet-fase ra, Yéésú wolte ow ana waa na

² won wa tih : « Pëyí gina fíi bín, ðon haale na rek, ðon ay naa ðeef mbaam beleb poku, koy ka hom hëbísí. Lah pëkísí wë, ðon kom so' wa.

³ Ow tah ðon na raa, lah wëní rí bití Yíkëe daa sohla' wa. Hen ðaaha raa, ðí ay ron yíppí yeris, ðon kúð wë deh. »

⁴ Yee húmú won yonentaa ra laha'te ðah. Di húmú won tih :

⁵ « Wëní bëy Siyon tee :

Ëlí ! Buuron ee ac ðon na ra,

sosse níi sos,

yaagoh sun mbaam,

sun cúmbúr,

koy mbaam-séf. »☆

⁶ Taalibe ya sayuu ðaaha, pagute yee nah wa Yéésú rë.

⁷ Wa kalute mbaam fi belaa a cúmbúrë, larute sabidoorri wa sun, Yéésú yaagohte.

⁸ Dúukëlí bëewë húmú në rë, yee bëyu sabidoorri wa larute waala, yee saamu i ya' kilik hilsid larute waala ðal.

⁹ Bëewë bëéð, dala'te yee paa'uu Yéésú fíi a yee paa'uu ri filoon ra, bëyrúté unni wa sun na njoobu ri wonu tih :

« Oosaanaa ! Sédí Dawit laha ndam !

Koo-Yíkëe barkela bëe' dî wol ri ra !

Oosaanaa ! Koo laha ndam di sunaa-sun ! »✠

¹⁰ Yéésú na haal Yerusalem, gina béeb na hégíyëh. Bëewë na meeluu na wonu tih : « Bëyëe wadti hena wah ? »

¹¹ Wa meelee raa, bëewë bani Yéésú ñéerúu rë tahe wone tih : « Yaa Yéésú, yonentaa dék Nasaret di Galile ra. »

Lígí yaayoh ya Faam fi gaani Koope

(Saame Marka 11.15-19 ; Lúkkë 19.45-48 ; Sanj 2.13-22)

¹² Laha' Yéésú gina níi ri haalte baylii Faam fi gaani Koope ra, dî yampe na lík yaayoh ya a lomoh ya homu na ra béeb, júlkeñcé taabulli bëewë në lofrantuu hélíis rë a ñaanni yaayoh yi bédú yë,

¹³ dî antee won tih : « Koo wonay Téerëe bitih : *“Faam so' ay wonuu faam fa na daguu ra”*✠ a ? Ndaa don yíssuté rí *“faam lohoh”*✠ ! »

¹⁴ Filoon fi baaha, i búumí d a i lëfëñí d lebuute Yéésú baylaa daaha bal, dî payce wa.

¹⁵ Oluu kélfë yí seeyoh ya a yëeddëh yí kootii Mëyíis iñi éemí l' yë an dîi kola' pañ, wa olute tunka na fogu Faam fi gaana na wonu : « Oosaanaa ! Sédí Dawit laha ndam ! » ra, keeññi wa haayte,

¹⁶ wa wonu ri tih : « Fu keloh yee na wonu tunka ra a ? » Di won wa tih : « Mi keloh na kay ! A don, don kéllúy unnee ke Téerëe yee neh

✠ **21:9 21.9** Saame Kañaa ya 118.26 ✠ **21:13 21.13** Saame Isayii 56.7 ✠ **21:13 21.13** Saame Yérémi 7.11

a ? Téerëe won tih : “*Fu paŋke nûi wobiitta a baakerra na kañu ro.*”✧ »

¹⁷ Di antee waa hel daaha, saañce Betani, nee'te dín fë.

Cuñi eena lahay koy ra

(Saame Marka 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Yíilë' Koo káy ñaaf fin Yéésú na nimil Yerusalem ra, yaaß hampe ri.

¹⁹ Di séenté tal een búk waala, dī ñalte ; ndaa laha' ri na ra, gét nēe saaf, dī olay na koy. Tígí daaha, dī won tih : « Fii límíl koy yee tas fíi rē ! » Una na lús, tal eena súhté nūi lahte keeña.

²⁰ Oluu taalibe ya yii baaha, wa tíitú tíitē nūi na wonu tih : « Tal eeni bee mínē' sūh sūhí gaawi bee díh ? »

²¹ Yéésú tahte won tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : ñon gém te ñon lēhíh nuf ana koon, mi teyay ron bití ñon ay mín yee paŋ mi tal eeni baa ra ñon, ndaa ñon nah ñaŋi bee ñofoh dee saañ yípée kisi, dī ay rii paŋ.

²² Don gém ñēe, yúhí bití yii ñon ñaŋ ri Koope ñēeß ñon ay rii líil. »

Tígē ñúhē' sañ-sañi Yéésú rē

(Saame Marka 11.27-33 ; Lúkkē 20.1-8)

²³ Filoon fi baaha, Yéésú haalte Faam fi gaani Koope, na yēeddē'. Kélfē yí seeyoh ya a ñaha ya gina ñēefute ri daaha, wonu ri tih : « Fu paga' íña na paŋ fu ra sañ-sañi bih ? Daa nah ro paŋi wa ? »

²⁴ Yéésú loffe wa won tih : « So' ñal may ron meel yin yínē. Don tiil so' na raa, may ron teeß ñēe' yed' so' sañ-saña na paga' mi wa ra.

✧ 21:16 21.16 Saame Kañaa ya 8.3

25 Wēní sē' : bētsē nē hūmú bētís Saŋ bēewē rē, Koope daa hūmú nah ri mbée bēewē ? » Tígí daaha, wa na wonantuu hanndal ki wa tih : « Yen won biti Koope daa nah ri raa, dī ay yen meel yee tah nūi yen gémúy iña won Saŋ ra.

26 Te yen won biti bēewē daa nahu ri raa, yen helun nuf bēewē nē, ndée wa béeḅ habuu biti Saŋ hūmú yonente. »

27 Wa wonu Yéesú tígí daaha tih : « Fun yíh yin na ! » Di nampee waa won tih : « Kon so' ḅal, mii ron won bēe' yed' so' sañ-sañ na paga' mi wa ra. »

Anili koy-yaayyi ana ya

28 Yéesú ḅaatte won tih : « Don yúhú yi anili beh ? Lahte bēyí hūmú laha' koy ana. Lahte bis, dī payte otte bēyí yínēe won dī tih : “Fii pay fu yér meey woteh aa kooja ?”

29 Koy ka won dī tih : “Mi eḅaay pay meey woteh baap !” Ndaa hompe nūi dī réeccíyēhté yee won dī boffa ra, dī kolohte saañce meey.

30 Filoon fi baaha, boffa payte otte bēyí ana fa túuycé rí waali meeya. Bēyí yíníi bee won dī tih : “Kotta yee baap !” Ndaa dī míllēey pay.

31 Cēe mi meel ron : Bēyí bih, di wa fi ana yi yaaha daa paŋ yee faha' boffa ra ? » Bēewē wonu tih : « Bee déḅ dē ! » Yéesú tíkké won tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : Yeekoh yi túmē a ḅeleḅḅa na tílú rē ay ron hel, wa haal Nguur ki Koope.

32 Ahaŋkay, Saŋ acce teeḅpe ron di na pesuu pesi júḅpé, te ḁon gémúy woni ; ndaa yeekoh yi túmē a ḅeleḅḅa na tílú rē gémúté rí. Te filoon fi

bee oluu ron yaa ra béeb, dara hégyëy ron níi tah don lofiso, don gém woni. »

*Anili línèh yí reseña sohooru ra
(Saame Marka 12.1-12 ; Lúkkë 20.9-19)*

³³ Yéesú wonil wa tih : « Síkiríi anili yíníi beh : Laha' bëyí húmú yíp meey reseñ, líkké rí, yugusse tígè nay pooyuu reseña ra, saampe dút, dī antee rii yera' ndalu, saañce baab.

³⁴ Nona' reseña ra, dī wolte súrgë yí línèh yë nè, nda wa yed dī wodi.

³⁵ Ndaa lahuu wa ra, línèh yë habute wa, labute bëyí yínëe labbi misikke, hawute yínëe húl, bee tíkèh nè rë wa tawsuute ri la'.

³⁶ Filoon fi baaha, yíkíi meeya wolaatte i súrgë kay yi luku yee déb dë caak. Lahuu wa ra, línèh yë pagute wa yee pagu wa bëewë débú rë.

³⁷ 'Di míllë' wol koy ki yaali, won nufi tih : “Man biti wa ay yed koy so' cér !”

³⁸ Ndaa séenúu línèh yë koy ka, wa wonu hanndal ki wa tih : “Lamoha abee kan ! Eyí yen hap dī húl, yen beb meeya.”

³⁹ Laha' ri ra, wa yípútée rii ham, dúhruté rí meeya, hawute ri húl.

⁴⁰ Mi meel ron leegi : yíkíi meeya ac raa, dī ay page línèh yí yaa yih ? »

⁴¹ Wa wonu ri tih : « 'Di ac daa, dī ay bëem línèh yë sohooru yaa ra béeb, dī anti yed meeya línèh kayyi ay rii yed wodi biti reseña non fayu. »

⁴² Yéesú baatte won tih : « Don yúhú yee bíníyú Téerëe bee ra maan ? “La'a habuu tabahoh ya biti lahay njiriñ ra daa míllë' ham

lasa. Koo-Yíkëe daa paga' ri ðaaha te ri neþpe yeel lool.”☆

⁴³ Daa tah mi won ðon biti Nguur ki Koope ay paketu ya' yon, yeru bëewí légéyí wë ay púl kaah. [

⁴⁴ Yii lenke la'i baa nék, bëyí baboh na bëeþ ay korsa', te la'a keen sun ow raa ay rii ðakaya'.]

»
⁴⁵ Keluu kélfë yí seeyoh ya a farisenña unni yah, wa yúhúte biti Yéésú wona' wa.

⁴⁶ Wa na saamu ðee nay wa rii habee ra, ndaa bi bëewë bëeþ habuu Yéésú yonente, wa kaañuy.

22

*Anili bëewë gapu ndaje ma ra
(Saame Lúkkë 14.15-24)*

¹ Yéésú ñeyaatte wa léeh won tih :

² « Nguur ki sun-Koo man biti lah buuri húmbélíð koohi kílëek rë nen.

³ Di wolte súrgë yí pay ðeegí bëewë gapu kílëegë rë, wa kaa'uute ac.

⁴ Di wolaatte i súrgë kay woni wa bitih : “Mi waayce kílëegë. Mi happe fañnji so' a júre lukki dúuf rë. Iña bëeþ wocce, wa talluu ac !”

⁵ Ndaa bëewë ðeekú rë tíkúy gaba nuffi wa : yee suute meey, yee sohle yi wa,

⁶ bëewí kayya habute súrgë yë, moklute wa níi bëemúte wë.

⁷ Kela' buura yaa, keeña haayte, ði yeñce sol-daarri ðakaya'i bëewí sēhēeríðdí yaa bëemúu ow yaa ra, wa tam gin wa.

☆ **21:42 21.42** Saame Kañaa ya 118.22-23

⁸ Tígí daaha, dī won sùrgë yí tih : “Ñami ndaje ma nonte, ndaa bëewë gapu ra cëlíh rí.

⁹ Kon tilí séllíkkí waalla, bëyí don ot dī béeb dëekí rí ndaje ma.”

¹⁰ Tígí daaha, sùrgë yë koluute, tawute affi wa waalla, dëekuté bëewë bani wa tee'uu ra, yee bosu a yee wunu ra béeb tee'uute ndaje ma ní faam fa lííffé.

¹¹ « Tígí daaha, buura acce kénsëhí bëewë. Laha' rí ra, dī otte bëyí bekaay yéré yë wad' dī bekoh ra.

¹² Di won bëe' tih : “Kooja, fu haala' dee dīh a yéré yë faanu ?” Bëe' lahay yii wona rí.

¹³ Tígí daaha, buura won sùrgë yí tih : “Hëbí rí don pokalsa' kotta a ya' ya, don bet dī ñúusë èssín, dī foge dín fë ñafee níí tíñë lec.” »

¹⁴ Yéesú baatte won tih : « Ow caak dëekuté naam, ndaa yee tansu ra caakuy. »

Túmí buur

(Saame Marka 12.13-17 ; Lúkkë 20.20-26)

¹⁵ Farisenja koluu daaha, hécuuté na peenuu dee nay wa rii fíirée rë, di ñña na won rí ra.

¹⁶ Tígí daaha, wa yejute i ow di taalibe yi wa dī na, ñéerúuté a i ow di bëewí Erot. Bëewí yaa wonu Yéesú tih : « Bahaa, fun yúhuté biti fu wona' kaah : fu yëeddë' yee naha' Koope ra kah-kah. Fu na yeeleeh ow jëmmíi, fu na yed'feh ow kúréelëh rë.

¹⁷ Kon won fun nda kootii yen ona'te biti Sesaar* yeru túm mbée onaay. »

* **22:17 22.17 Sesaar** : Bín fë, bëyí húmú hen buur di Rom béeb dëekúu daaha.

¹⁸ Bi yúh Yéesú nuffi bossa waa na, dī won wa tih : « Don fi yee wonni ron teem búkkën yee ra, don ay fíiré sè' è ? »

¹⁹ Téebí sè' hélsí hanjara na yeruu túm dē dee noo mi ot ! » Wa komute ri hanjara.

²⁰ Di won wa tih : « Netli wah a tii wah daa na ? »

²¹ Wa wonu ri tih : « Yi Sesaar. » Di won wa tígí daaha tih : « Kon yérí Sesaar yee laha' ri ra, don yed' Koope yee laha' ri ra ! »

²² Keluu wa uni bah, wa éemuté níi éem, helute ri daaha suute.

Yii lenjke koloh búudé

(Saame Marka 12.18-27 ; Lúkkë 20.27-40)

²³ Yiin fi baaha, i sadusen, wa fa wonu biti koloh búudé lahay ra ayute Yéesú nē, wonu ri tih :

²⁴ « Bahaa, Mëyíis húmú túuyé'té bitih, bëyí húl hel beleß te deef bani belaa liiluyti lah koy, ñéedë wadtee lam belaa, saamid' bahii tal.✧

²⁵ Te kiilë, húmú lahte koy-yaay paana : bee baha waa na ra koodte, bani belaa liiluyti lah koy, dī húlté, hella'te ri ñéedë.

²⁶ Bee ñee na ra koodte belaa, ñeete kotta húlté. Bëyí éeyë fë tíkëhté nē ti daaha nen bal, húlté. Na hen daaha níi wa fi paana ya béeb ñeyute kooda, húlúte te ow lahay na koy.

²⁷ Filoon fe, dī fi belaa tahte bal húlté.

²⁸ Kon leegi, yiin nay kolee bëewë búudé rē, daa nay lahee belaa waa na te wa béeb koorute ri ? »

✧ **22:24 22.24** Saame Nérsí Kootaa 25.5-6

29 Yéésú won wa tih : « Don yíih yee won Téerëe rë a dee laha' Koope doole ra daa tah ñon hëllë'.

30 Yiin nay kolee bëewë búudé rë, yaal a beleb ii kooranta' : pesi wa kay ay madee a pesi malaaka ya sun-Koo nen.

31 Te yii lenke kolohi bëewë húlú rë búudé, ñon yíih yee won ñon Koope ra a ? Di won tih :

32 *“Daa mi Koope fi Abraham, Koope fi Isaak, Koope fi Yakop.”*☆ Kon Koope, ñi Koope fi bëewë húlú rë neh, ñi Koope fi bëewë na pesu ra. »

33 Bëewë húmú keluu iñyaaha ra béeb éemuté dee na yëeddë' rí rë.

Túuyë'ë lukki gaan ña

(Saame Marka 12.28-34 ; Lúkkë 10.25-28)

34 Keluu farisenña bití Yéésú téycé búkkí sadusenña ra, wa olantuute filiḃ fi wa.

35 Ow yínë waa na, non yëeddëh yí kootii Mëyíis, faha' olsohi Yéésú, meelte ri won tih :

36 « Bahaa, túuyë'í bi daa lukki lah solo filiḃ Kootaa ? »

37 Yéésú won ñi tih : « *“Lah fëhú Koo-Yíkëe Koope fon di keeññon béeb, di peson béeb a nuffon béeb.”*☆

38 Baa daa túuyë'ë lukki lah solo ra.

39 Te lahte na kay bi lahte solo ti baa nen, won tih : *“Di fahuu ron affon, lah fëhú moroommon ñaaha.”*☆

40 Túuyë' yí ana yi yah, daa wa níllí Kootaa a iña yëeddúu yonente ya ra béeb. »

☆ 22:32 22.32 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíḃ 3.6 ☆ 22:37 22.37
Saame Nérsí Kootaa 6.5 ☆ 22:39 22.39 Saame Tali Léwí 19.18

Buura Koo fal ri ra yi Dawit na ?

(Saame Marka 12.35-37 ; Lúkkë 20.41-44)

⁴¹ Bi lísú farisenña tígë, Yéésú nampee waa meel won wa tih :

⁴² « Don yúhú yi Buura Koo fal ri ra na ? Don habuu biti dī sédí wah ? » Wa wonu ri tih : « Di sédí Dawit. »

⁴³ Yéésú won wa tih : « Kon yi tah húmú haala' Ruuhi Koope Dawit ra, dī dëekë' Buura Koo fal ri ra Yíkëe ? Di húmú won tih :

⁴⁴ “Koo-Yíkëe won Yíkú sē' tih, tooke hēbís sē', ya'i ñamaa fi so' deh, nū bín nēy mū kéendée kaa'oh yu kottu feey ra.”☆

⁴⁵ Di fi Dawit dëekë' rí Yíkëe rëe, kon Buura Koo fal ri ra mínë' hen sédí díh ? »

⁴⁶ Ow yínë sah di waa na mínéh ríi lof di yee meel wa ri ra. Kola'te bah, ow kaañlay ríi meelil yin kay.

23

Yee na seh farisenña a yëeddëh yí Kootaa ra

(Saame Marka 12.38-40 ; Lúkkë 11.39-52 ; 20.45-47)

¹ Filoon fi baaha, Yéésú yíssëhté bëewë a taalibe yi na, won wa tih :

² « Yëeddëh yí kootii Mëyíis a farisenña daa nahu yëeddë'í kootii Mëyíis.

³ Kon lah ñéyí yii wa won dī ron, don pañ iña na yëeddú wë don da ; ndaa ngënë mēllí wë pagadfi wa, ndah wa na pëgíh iña na yëeddúu wë rë.

☆ 22:44 22.44 Saame Kañaa ya 110.1

⁴ Wa hom pokuu sayyi gaante, wa en wa bëewë, te wa na hëbríih wë dalaa sah.

⁵ Yii paŋ wa béeb, wa fahuu biti bëewë ot wa. Ngérté yí unni Koo ya na poku wa ya' yi wa a púkkí wë rë daa na lukki gaan, te mbacci búubbí wë daa na lukki ut*.

⁶ Daa wa na fahuu dëbpi ñam biti ndaje lah, te wa tookuu ñaanna këlleh di ílíyyë na daguu Koope ra.

⁷ Wa fahuu biti wa woduun wodaɗ kélfë biti wa hom këemmë.

⁸ Don nék, ngënë téhí biti ow woda' ron wodaɗ kélfë, don béeb i koy-yaay te don lahuu kélfë yínë kut.

⁹ Ngënë dëekíi ow “Baap” hanndal kon, don lahuu Baap yínë kut : dī bīn sun.

¹⁰ Ngënë tíkí affon njíit, don lahuu njíit yínë kut : dī Buura Koo fal ri ra.

¹¹ Bëe' lukki gaan don na ra daa nay hene súrgëen béeb.

¹² Yúhí biti bëyí bëyíɗ afi béeb ay cépírú, te bëyí cépíɗ afi béeb ay bëyrú.

¹³ « Mas don fi yëeddëh yí Kootaa a don fi farisenja, don fa wonnon teem búkkën dë ! Don kaa'uute bëewí kayya haal Nguur ki sun-Koo. Don fi yah, don kaa'uute haal, don anutee kaa' wa fa fahuu ra haal. [

* **23:5 23.5 ngérté** : Yëwúddë húmú home ɗaŋ Koope raa, wa húmú pokuu ngérté púkkí wë a ya' yi wa ; ngértii bah, iña túuyë' Koope ra daa na hom filiɓ. Wa saamid' búubbí wë mbac níi tah tígí teem ow waa na béeb nérsëh Koope.

14 †]

15 « Mas don fi yëeddëh yí Kootaa a don fi farisenja, don fa wonnon teem búkkën dë ! Lahay tígí don bekuy na kotton saam wuti yaha ow yínë kut, don bek dī yoonon ; te don ot dī nī dī haal don na raa, don yah ri nī ri luk ron bos, coono fi safara wad dī ana.

16 « Mas don fi njíttí yee búumídf yee ra ! Don wonu ti ow añoñ ñeya' ri Faam fi gaani Koope raa, dī mín banti pañ yee añoñ ri ra, bëe' ñeyaa añoñi úrisë Faam fi gaana raa nék, dī wadtee pañ yaa.

17 Tisoh yi yulkidfdí yeh ! Búumídfdí yeh ! Hanndal ki úris a Faam fi gaana bi daa lukki lah solo ? Di Faam fi gaana fa tah úrisë sela ra neh a ?

18 Don wonute biti bal ow añoñ ñeya' ri tígë na hawruu ra raa, dī mín banti pañ yee añoñ ri ra, dī ñeya' añoñi yee hawu sun fi tígë rë rëe nék, dī wadtee pañ yaa.

19 Búumídfdí yeh ! Hanndal ki tígë na hawruu ra a yee hawu ra bi lukki lah solo ? Di tígë na hawruu tah yee hawu ra sela ra neh a ?

20 Yee lah ra biti kay, bëyí añoñ ñeya' ri tígë na hawruu ra, añoñi kúrëelëhté tígë a iña sun fi hawraa bëeë.

21 Te bëyí añoñ ñeya' ri Faam fi gaana na, añoñi kúrëelëhté Faam fa a Koope fa dék në rë.

† 23:14 23.14 Bëewë húmú ñeyaatu unni yee bín fë wora'i wa bëewë rë, lahte na yi húmú bíníyú yii beh : *Don fi yëeddëh yí Kootaa a don fi farisenja wonnon teem búkkën dë, don ay toroh ndah don daa lukuu kaañ maañ daj faha' teeëa'i affon, añoñ daa ron na beyu alal mi beleëba yaalli wa húlú rë. Daa tah daanon nay lukee misik.*

22 Bëyí añoh ñeya' ri sun-Koo, añohi kúreelëhté ñaani Nguur ki Koo a dī fi Koope fa took na ra.

23 « Mas don fi yëeddëh yí Kootaa a don fi farisenja, don fa wonnon teem búkkën dë ! Yii lín don béeb, don wod na Koope níi luka' yee lukki ñak solo ra, don sargana' iña lukki lah solo Kootaa : ti júb, naa'-keen a pesa' unni Koo ra nen. Añcañ yaa daa iña wadti pagun koon ra, yee tas da banti halu.

24 Don fi njíitti yee búumíd yee ra, don ay hédís hanon kaa' hon cëef kë lukki yin da, don anti hon yii teempe ti géleem nen.

25 « Mas don fi yëeddëh yí Kootaa a don fi farisenja, don fa wonnon teem búkkën dë ! Ëlí dee madu ron ra : don hom hosuu fëel fí gulunja a loonna don hel filiḃ. Don hosuu faannon don hel keeññon : don caakute nuf lohaa te don bosute nuf.

26 Don fi farisenja búumú yee ra, débíi hos filiḃ fi gulunjon a loonnon níi lan paay, fëel fí wë ay lan filoon fe.

27 « Mas don fi yëeddëh yí Kootaa a don fi farisenja, don fa wonnon teem búkkën dë ! Don madu a luuyyi bulaasuu naa', nebpe yeel ëssë níi neḃ, deefa búudé yí yahte daa filiḃ.

28 Ti daaha nen, don madu bëewí júbuté nen illí bëewë, ndaa iña na wonu ron ra teem búkkën te don na ñéyih woni Koope.

29 « Mas don fi yëeddëh yí Kootaa a don fi farisenja, don fa wonnon teem búkkën dë ! Don tabahuu luuyyi yonente ya níi wun, don yugus yi bëewë júbú rë níi et,

³⁰ ðon anti won tih : “Fun ðeefa' jamanii caacca koon, fun ii ñéerë' a wa bëemí yonente ya.”

³¹ Yee wonu ron baa ra, daa teeða' biti ðon daa séttí bëewë bëemú yonente ya ra.

³² Kon lúsdí yee dalu caacson ða !

³³ Goŋŋi yeh ! Tisoh yi hiliññi yeh ! Don ay mínée múc safara díh ?

³⁴ Èlí ! May wol i yonente, i baha a i yëeddëh yí Kootaa : ðon ay bëem yee ðon daay wa kurwah, ðon labisa' yee laraw filiḃ ílýyë na ḃaguu ron Koope ra, ðon ñee talli wa ðon dabaate wa ginoo gin.

³⁵ Daa tah yee bëemúu bëewë júbú rë ay keen sun fon, dala'te bëemí Abeel[☆] fa júḃ ðë níi bëemí Sakari fi Baraki, bee bëemú ron baylii Faam fi gaani Koope, hanndal ki tígí selaa a tígë na hawruu ra.

³⁶ Mee ron won kaaf ka ra ee : iñyaa béeb ay keene sun fi bëy jamanii beh.

Yéesú a bëy Yerusalem (Saame Lúkkë 13.34-35)

³⁷ « Don fi bëy Yerusalem daal, ðon fa na bëemú yonente ya ra, ðon fa na tawu bëewë Koope wol wa ðon na la' níi wa húl rë, hente waal díh ma na faha' négirë'í ron hëbís së' ti di na négirë' paan yiilli paḃḃi nen ? Ndaa ðon fahuuy ! ³⁸ Kon Koope yedḃa'te ron ginon[‡].

[☆] **23:35 23.35** Saame Dalaana 4.1-8 [‡] **23:38 23.38** Koope yedḃa'te ron ginon : Di gerek, bíníyú ðeh : Koope yedḃa'te ron faamon. Mín hen Faam Koope ḃal.

39 Mee ron won ra ee : dala'te woteh, don ii soo olil nii bin wonuun ron bitih : "Koo-Yikëe barkela bëe' dī wol ri ra !"☆ »

24

Ban fi poyi Faam fi gaani Koope a loola na ac fi rë

(Saame Marka 13.1-13 ; Lúkkë 21.5-19)

¹ Yéesú kola' dah, dúhté Faam fi gaani Koope na saañ. Tígí daaha, taalibe yi lebuute na wonu ri yii lenke dee tabahuu Faam fa ra kaar.

² Di won wa tígí daa tih : « Síkíríi sè' ! Mee ron won kaaf ka ra ee : di man dī dee béeb, bis ay lah dī ay bëp béeb nii la' ii tükëh sun la' . »

³ Tíluu wë nii wa lahute danj Elíiffë rë, Yéesú tookke a afi, taalibe yi lebuute ri, meelute ri wonu tih : « Won fun wahtaa nay lahe yii baa ra, a yee nay teebee nimilu a túkkíi ëldúnë rë. »

⁴ Di won wa tih : « Mëytíi ! Ow banay ron nofa'.

⁵ Ow caak ay aya' tii so', won biti daa wa Buura Koo fal ri ra, te wa ay nofa' ow caak.

⁶ Don ay keloh yodaɗ haa' yi lebohte a ban fi haa' yi laha' ginni wulohte. Síkíríi sè' ! Lah ngënë tíití, iñyaa waɗti laha laho, ndaa deefa túkkíi ëldúnë laheh doom.

⁷ Gin ay yejoh gin haa', nguur haa' a nguur ; yaaɓ ay haal i íliy feey fa, lah ílýyí feey fa ay naa hégíyëh.

⁸ Yaa béeb ay madee a misiga na kat beleɓ biti lowa ham ra nen.

⁹ « Tígí daaha, ñon ay yaayu, ñon moklu te ñon ay hawu húl. Af so' ay tah heetta feey fa béeb kaa' ron.

¹⁰ Bín fë, ow caak ay yeris ngémí wë, wa yaayanta', wa kaa'anta' filið fi wa.

¹¹ Yonente padðah caak ðal ay koloh nofa' ow caak.

¹² Kaa'a'i bëewë ñee woni Koope ay baatee baatoo nûi fahanta' ëylëh ow caak na.

¹³ Ndaa bëyí ham híin nûi dúmëenë rëe, ay mûc.

¹⁴ Te Uni Nebi Nguur ki sun-Koo ay waariyu ëldúnë béeb nûi heetta feey fa béeb mit na, ëldúnë anti túkkí.

¹⁵⁻¹⁶ « Kon tíl nûi ñon ot yii ðosa na sobeyil ra hom filið tígí selaa, bee na húmú wona' yonente Dañeel☆ ra raa, tígí daaha, bëewë nay home Yúdée rë heguun danñin (bëyí jañi yii bee yúhën !)

¹⁷ Bëyí dúh këem, ðanan haal kali yin faam ;

¹⁸ te bëyí liilti saañ meey, ðanan nimil kali búuð faam.

¹⁹ Mas ðeleðba nay poke loo bín fë a yee nay ðëpíré rë !

²⁰ Dëgí Koope hegohi ron ðanti tee'a' a líy, mbée bisa na hílsúu rë.

²¹ Mee ron won kaaf ka ra ee biti jamanii baaha ay misik misigi lëhíréy saka' Koo ëldúnë nûi a ðeh, te mani ii lëhíd faw.

²² Te Koo cagay ëylí bissi yaaha koon, tin ow ii mûc bín fë ; ndaa bëewë dî tanis wa ra daa tah dî ëylí wë.

☆ 24:15-16 24.15-16 Saame Dañeel 9.27 ; 11.31 ; 12.11

²³ « Bëyí won don tígí daaha biti “Buura Koo fal ri ra abeh”, mbée “dī abín” béeḅ, ngënë gémí rí.

²⁴ I kiristaa a i yonente padḁah ay ac paṇ i kimtaan a iñi éemílě'té, faha'i biti koon wa nofa' sah bëewë Koo tanis wa ra.

²⁵ Mi wonte ron ri abah !

²⁶ Bëyí won don biti Buura Koo fal ri ra ín luufin, ngënë pëyí ! Bëyí won don biti dī hom tígí ḁapohte, ngënë gémí !

²⁷ Dī na hélyě' Koo hawaan feey fa béeḅ, ayi so' mi Koy-bëe' ay made ḁaaha nen.

²⁸ Tígí eta' médě, suulla tee'uu na.

Nimili Koy-bëe'

(Saame Marka 13.24-37 ; Lúkkë 12.41-48 ; 17.26-30, 34-36 ; 21.25-33)

²⁹ « Jamanii misigi baa gété rek,
na'a a céyín fě yímé,
hulla hélkísěh keen,
doole ya sun béeḅ bëlkísěh.☆

³⁰ « Tígí daaha, ay lah yii ay feeñ sun-Koo teeḁa'i biti wahtii ayi so' lahte, te bëewë feey fa béeḅ ay líh ya' yi wa affi wa, wa ole so' mi Koy-bëe' mi aye filib nérrë, mi ñéerë' a doole a ndam gaan.

³¹ Un kúlúb ay tiil, mi wol malaaka yi so' wër feey fa béeḅ, négirë'í bëewë tansu ra, dalaani feey fa níi lúsëenín. »

³² Yéesú ḁaatte won tih : « Hëbí yee tinnndúu tal karad ra affon : don ot tal karad capuse rek, don yúh biti lee ri lah koy.

☆ 24:29 24.29 Saame Isayii 13.10 ; 34.4

³³ Ti ðaaha nen, ðon ot iñyaaha bééß lahe raa, lah yúhí bití nimilí so' mí Koy-ðëe' lebohte níí leboh.

³⁴ Mee ron won kaaf ka ra ee bití ðëy jamanii bee íi múk te iñyaaha bééß laheh.

³⁵ Sun a feey ay múk, ndaa unni so' íi mëssi múk.

³⁶ « Yíi lenke bisa a wahtaa nay mii nimile ra, ow yéeh yín na : malaaka ya sun neh, so' mí Koy ka sah, mí yéeh yín na ; Boffa kut daa yúh.

³⁷ Jamanii nimilí so' mí Koy-ðëe' ay madee a yee húmú lah jamanii Nowe ra nen :

³⁸ balaa mulii mbënë më cép bín fë, ðëewë húmú feey fa na ñamu na hanu, yee na kooran-tuu níí yíin haal Nowe gaala ra.

³⁹ Wa séentúuy rí níí yíin ac mbënë më kúdté wë bééß rë. Jamanii nimilí so' mí Koy-ðëe' ay made ðaaha nen ; daa mí won ron rí.

⁴⁰ Yíin fin fa, ow ana ay hom meey : ow yínë waa na ay kúru, ðëyí yínëe helu.

⁴¹ Beleß ana ðal ay hom hod : ow yínë waa na ay kúru, ðëyí yínëe helu.

⁴² « Kon kélíi affon ! Don yíih bisa nay nimile Yíkíi ron ra.

⁴³ Don yúhuté bití yíkëe faam yúh wahtaa nay aye lohoha faami ra koon, tin ðí íi nee' pëní kaa' rí poo faam fa.

⁴⁴ Kon kélíi affon ðon ðal, ndée so' mí Koy-ðëe', may nimile wahtii nuffon paay na.

⁴⁵ « Mëdíi a súrgíi ñëya' woni kélíi te ñaañce, bí kélíi tík súrgë yí kayya bééß ya'í yeri wa ñam, bití wahtaa lah ra.

⁴⁶ Lahte sos-keenñ, súrgíi baa yénké biti yiin nay nimile kélfíi faam fa ra, deefa ri page yee nahu ri ra.

⁴⁷ Mee ron won kaaf ka ra ee, kélfíi ay tík iña laha' ri ra béeb ya'i.

⁴⁸ Ndaa ri hena súrgíi wuneh koon, dí won tih : “Kélfíi sē' aay doom”

⁴⁹ níi tah dí yam sun fi súrgē yí kayya hawsee wa, dí ñame ñami neɓpe, ñéerée a mēníyídfē hane raa,

⁵⁰ kélfíi ay nimil wahtii dí yéeh rí te deefa ri seheh ri.

⁵¹ Tígí daaha, kélfíi ay rii bēkdē' bēewē wonni wa teem búkkí wē rē, mokil ri mokli misikke. Tígí daaha dí ay looy, ɲafoh níi tīñē lec. »

25

Anili tunƙi caƴayyi sabboo ya

¹ Yéesú baatte won tih : « Nguur ki sun-Koo ay made biti kúkēy caƴay sabboo kēríd lampa yi wa, sayu téebílēh yíkēe kílēek nen.

² Lahte iippi ñaañuy, iippa tas ɗa ñaañute.

³ Iippa ñaañuy ra, beyuu wa lampa yi wa ra, nuffi wa paay kúrēelēh pitirol daay,

⁴ ndaa iippi kayya beyuu wa lampa yi wa ra, kúrēelúuté i bútéel pitirol.

⁵ Wa homu sehi yíkíi kílēegē níi wa béeb pēníyútē, míllúuté nee'.

⁶ Hom homo níi un ɗofoh te leeli elga won tih : “Yíkíi kílēegē acce ! Tíli ɗon téebílée rí !”

⁷ Wa fi sabboo ya béeb koluute, na waayu lampa yi wa.

⁸ Tígí daaha, yee ñaañuy ra wonu iippi kayya tih : “Ēní fun na pitiroli ron, lampa yi fun ee saañ yímé rē !”

⁹ Yee ñaañu ra wonu wa tih : “Baa mínéh hen ! Yee lahuu fun ra mínéh yen kúf béeḅ. Pëyi ḍon lome !”

¹⁰ Wa koluu daaha sayute lom. Wahtaa sayuu wa ra, yíkíi kílēegē laha' na. Iippa wocu ra ñeerúuté a yíkíi kílēegē haalute faam fa, ilē wodute.

¹¹ Hompe níi, yee payu lom pitiról ra namutee ac, wa béyrúté unni wa na wonu tih : “Bahaa, kúnsíḍ fun !”

¹² Di won wa tih : “Wēerté sē' bití mi yéeh rēn !” »

¹³ Yéesú ḅaatte won tih : « Daa tah mi won ḍon tee : tēekí ḍon yeele, ndée ḍon yíih bisa a wahtaa nay mi nimile ra. »

*Anili kélḑee déḡéen súrgē yí hélíis rē
(Saame Lúkkē 19.11-27)*

¹⁴ Yéesú ḅaatte won tih : « Nguur kí sun-Koo mín mēllúu a bití ow koloh saañ ḅaaḅ, dēek súrgē yí, déḡéen wē alal mi nen.

¹⁵ Di yedte ow yínē waa na hanjar úrís iip, ḅeyí ana fa ḍi yedte ri hanjar ana, ḍi yedte ḅeyí éeyē fē hanjar yínē bi yúh rí ow fi ow waa na béeḅ. Di antee koloh saañce.

¹⁶ Bēe' yeru hanjarri iippa ra yíppée yam légéyē, úrísē na ḅaatoh níi wa límpé hanjar iip kay.

¹⁷ Bee yeru hanjar ana ra hente ḍaaha ḅal níi hanjara límpé ana kay.

18 Bee yeru hanjar yínë rë nék nampee pay hacce nuŋ, bekke hanjari kélfií filiḅ, púuḅpé.

19 « Hompe níí filoon fe, kélfií súrgë yë acce dëekkë wë, wa léhín dí légéyí wë.

20 'Bëe' húmú yeru hanjar úrís iip ra, kúrëelëhté hanjar iippi kayya lah ri sun fi yín dë, won tih : “Bahaa, fu húmú yed so' hanjar úrís iip neh a ? Mi légéyté níí mi lahte iip sun ayeh !”

21 Kélfëe won dí tih : “Eera ! Fu súrgíi wunte ! Ow mín dëe lekoh. Hém daa fu ñee woni so' fu paŋke yíi yutuudi baa raa, may roo déŋéen yíi luk baa maanaa. Aye yen bok ndama.”

22 Bee húmú yeru hanjar úrís ana ra acce bal won tih : “Bahaa, fu húmú déŋéen së' hanjar úrís ana neh a ? Mi légéyté níí mi lahte ana kay sun ayeh !”

23 Kélfëe won dí tih : “Eera ! Fu súrgíi wunte ! Ow mín dëe lekoh. Hém daa fu ñee woni so' fu paŋke yíi yutuudi baa raa, may roo déŋéen yíi luk baa lah maanaa. Aye yen bok ndama !”

24 Míllëenë, bee húmú yeru hanjar úrís yínë rë nampee ac won tih : “Bahaa, mi yúhté bití fu ßëyí súhté keeñ : fu leca' yíi fu sohay ri, fu ßëena' tígí fu ßekay na tisoḥ,

25 daa tah mi kaañay ro, mi hacce nuŋ mi bekke hélsú feey. Beye hélsú ayeh !”

26 Kélfëe won dí tígí daaha tih : “Fu súrgíi bosse ! Fu dëpësíḁ ! Fu won neh mi leca' yíi mi sohay ri, mi ßëena' tígí mi ßekay na tisoḥ a ?

27 Kon haala' yí níí fu wëḁdëey hélsí së' ? Tin bee nimila' mi bee ra mi laheḥ na yíi tíkëḥ sun a ?”

²⁸ Di yíssëhté súrgë yí kayya na, won wa tih : “Nëefi bee dñi na, ñon yedf dñi bëe' laha' sabboo ra.”

²⁹ Ahañkay ! Bëyí ham yee yeru ri ra a ya' ana, ay baatu níi keeña sos. Bëyí pagay yii baaha raa nék, yii yutuuda laha' ri ra sah ay naafu.

³⁰ Di fi bee lahay njiriñ bee ra, betí rí ñúusë ëssín, dñi looye dín fë ñafee níi tíñë lec. »

Bis-këem

³¹ Yéesú baatte won tih : « Yiin nay mii nimile so' mi Koy-bëe' mi ayee a ndami so', mi ñéerë' a malaaka ya béeb rë, may tooke ñaani Nguur ki gaani so' na.

³² Tígí daaha, heetti bëewë feey fa béeb ay teya' fi së', mi bísë' wë goomal ana ti di na bísë' níirëh harri a pe' yi.

³³ Ti daaha nen, may tik bëewë júbú rë ya'i ñamaa fi so', mi tik yee júbúy rë ya'i sugu fi so'.

³⁴ Bín fë rëe, so' mi buura may wone bëewë paa'uu so' ya' ñamaa ra tih : “Ëyí ñon fa Baaso' barkel ron ra. Hëelí Nguur ka waayid dñi ron dalaani ëldúnë rë,

³⁵ ndah húmú yaaba' mi níi yaaß ra, ñon onute so' ñam ; mi húmú sifirohte, ñon onute so' muluß ; mi húmú doha-ndéem, ñon tahuute so' a ya' ana ;

³⁶ mi húmú lahay búuß, ñon bekute so' ; mi húmú jéríd, ñon caguute so' ; mi húmú téyúté kasu, ñon yérúté së'.”

³⁷ Tígí daaha bëewë júbú rë ay soo meel won so' tih : “Yíkëe, fun olu ro fu yaaßpe kiri, fun yerute ro ñam ? Fu sifiroh kirih, fun onute ro muluß ?

³⁸ Fu hen doha-ndéem kirih, fun tahuute ro a ya' ana, mbée fu lahay búuḅ, fun bekute ro ?

³⁹ Fu jér kirih, fu téyúté kirih, fun yérúté rë ?”

⁴⁰ So' mi buura may waa lofe tígí daaha tih : “Mee ron won kaaf ka ra ee : wahtii húmú pagiruun ron ri ow di koy-yaayyi so' béeḅ, wuti yaha bee lukki hen yeru raa sah, deef ḁon pagiru so' mi bee ri.”

⁴¹ « Mi kola' daa raa, mi yíssēh bēewē paa'uu so' ya' sugu ra, mi won wa tih : “Wúlíi sē' ḁon fa Koo alak ron ra, ḁon haale filiḅ kíi kē ii mēssí yím rē waayḁu Seytaane a dakki ra,

⁴² ndah húmú yaaba' mi níi yaab ra, ḁon onuy so' ñiip ñam sah ; mi húmú sifirohte, ḁon onuy so' siit muluḅ sah ;

⁴³ mi húmú doha-ndéem, ḁon yeeluy so' sah ; mi húmú lahay búuḅ, ḁon bekuy so' ; mi húmú jérté, mi téyúté kasu, ḁon yérúy sē'.”

⁴⁴ Tígí daaha, wa ay soo nampi meel won so' tih : “Yíkēe, fun olu ro fu yaaḁpe, fu sifirohte kirih ? Fun olu ro fu hente doha-ndéem kirih, fu lahay búuḅ kirih, fu jérté mbée fu téyúté kasu kirih, fun hílípúy rē ?”

⁴⁵ May waa lofe tígí daaha tih : “Mee ron won kaaf ka ra ee : wahtii húmú kaa'ruun ron pagid' ow di koy-yaayyi so' iñyaa béeḅ, wuti yaha bee lukki hen yeru raa sah, deef ḁon kaa'ru so' mi bee ri.”

⁴⁶ « Te bēewí yaa suu pesee daana na ḁúméh rē. Ndaa bēewē júbú rē suu haale pesa na ḁúméh rē. »

Peeni hawi Yéésú húl
(Saame Marka 14.1-2 ; Lúkkë 22.1-2 ; Sanj 11.45-53)

¹ Woca' Yéésú woni bëewë iňyaa béeb rë, dī won taalibe yi tih :

² « Don yúhúté biti tas waal ana feedi Paaga lah maan ? Daa ri wahtaa nay yaayuu so' mi Koy-bëe', mi daayu sun kurwah ra. »

³ Wahtii baaha, kélfë yí seeyoh ya a baha ya gina tee'uute faam Kayif, seeyohi gaana ;

⁴ wa béeb habute biti wa ay bon níi wa ham Yéésú hap dī húl.

⁵ Di filiḅ yaaha béeb, wa wonantuute biti banay hen filiḅ feeda, toñeh bëy gina ay kolee sun fi wa.

Belaa yün Yéésú laakkoloñ ra
(Saame Marka 14.3-9 ; Sanj 12.1-8)

⁶ Yéésú kola' dah saańce Betani, haalte faam Simon fa mëssée guuñ ḁa,

⁷ tookke na ñam. Lahte belii lebohte ri, hampe bútlí yotuu la'a na wonuu albataar ra, bi lííffë a laakkoloñi kofeelte, yíinté rí wë af.

⁸ Oluu taalibe ya yii bah, yaa nebaay wa, wa na wonantuu hanndal ki wa tih : « Yahi bee laha' njiriñ mi bih ?

⁹ Laakkoloñi yee yaayeeh héliis caak koon cadum fa yeru ñëkíḁḁë ë ? »

¹⁰ Bi yuh Yéésú yee na wonu wa ra, dī won wa tih : « Don moklu belii bee yi ḁeeha ? Yee pagid so' ri bee ra, yii wunte !

¹¹ Ñëkíḁ ii koloh filiḅ fon ; ndaa so' mi bee mii hom filiḅ fon dee faraah.

¹² Don ot belii bee túm sè' laakkoloñ, dī waayid' hacadi so'.

¹³ Mee ron won kaaf ka ra ee : tígí waariyuun Uni Neba ëldúnë bééß, yee pañ belii bee ra ay naa bíllú, nuffi bëewë pay dīi na. »

Cañi Yudaas yaayi Yéésú

(Saame Marka 14.10-11 ; Lúkkë 22.3-6)

¹⁴ Filoon fi baaha, Yudaas Iskariyot, ow di taalibe yi sabboo a ana ya payte kélfë yí seeyoh ya na,

¹⁵ meelte wa yee nay wa rii yere biti dī yaay wa Yéésú rë. Wa yerute ri hanjar héliis sabay éeyë (30).

¹⁶ Kola'te baaha, Yudaas na anti saam wahtaa nay rii damaalee Yéésú níi ri yaay ri wa ra.

Míllëení Yéésú reer a taalibe yi

(Saame Marka 14.12-25 ; Lúkkë 22.7-23 ; Sañ 13.21-30 ; 1 Korente 11.23-25)

¹⁷ Bisa déß bissi feedi mbúurú njeñe ya ra, taalibe ya ayute meelute Yéésú wonu ri tih : « Fu faha' biti fun waaydun dō reeri Paaga tígí dih ? »

¹⁸ Di won wa tih : « Pëyí faam díw filiß ginin, don won dī tih : “Yëeddëhë daa nah fun won dō biti wahtii lahte. Di ay ñamee reeri Paaga faamu, bani taalibe yi.” »

¹⁹ Taalibe ya kolu daaha suute, pagute yee nah wa Yéésú rë, wa waayute reeri Paaga.

²⁰ Fíníin fín, Yéésú a taalibe yi sabboo a ana ya goorute na reeru.

²¹ Wa homu reera, dī won wa tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : ow di don na ay soo yaay. »

²² Keeññi taalibe ya d'úmpé, wa na meelu Yéésú yíně-yíně wonu ri tih : « Mbaa ri so' neh Yíkëe ? »

²³ Di won wa tih : « Bëe' nay soo yaaye ra ee bek ya'i loon a so' ra.

²⁴ Kaah biti so' mi Koy-bëe' mi wadtee húl ti di bíníyúu rí sun fi so' Téerëe nen ; ndaa mas bëe' nay soo yaaye ra ! Biti ri límíh koon daa gén díi na. »

²⁵ Di fi Yudaas fa nay rii yaaye ra nampee won tih : « Mbaa ri so' neh Bahaa ? » Yéésú won dí tih : « Fu wonte ri, dí dō fi bah ! »

²⁶ Wa homu ñama, Yéésú bëbpe mbúurú, símpé Koope, lecsa'te ri, yedte taalibe yi won wa tih : « Báyí dōn ñam, mbúuríi bee faan so'. »

²⁷ Filoon fi baaha, dí bëbpe kaas bééñ, símpé Koope, yedte wa won tih : « Báyí dōn han dōn bééb,

²⁸ bééñí yee ñif mi so', ñif ma pokalsa' Koope a bëewë rë. Wa ay keen ndah ow caak. Daaha, wa baalu bakaadfi wa.

²⁹ Mee ron won kaaf ka ra ee : dala'te woteh, mii hanil bééñ níi yiin nay mii hane bééñ has a dōn Nguur ki Baaso' ra. »

Woni Yéésú biti Peer ay taasa' yúhí

(Saame Marka 14.26-31 ; Lúkkë 22.31-34 ; Sanj 13.36-38)

³⁰ Filoon fi baaha, Yéésú a taalibe yi haalute yeekaa yi kañaa ya. Wocuu wa ra, wa koluute na suu danj Elíiffë.

³¹ Yéésú won taalibe yi tígí daaha tih : « Elgee woteh beh, dōn bééb dōn ay sélít ndah yee nay

soo kate ra ti di bíníyúu rí Téerëe bitih : “*May hap nûrêhë húl, te harra yuba ay hasla'.*”✠

³² Di wona' ri Téerëe daaha kaah. Te filoon fi hawi so' húl, may kèllú búudé, mi kèllêh rên Galile. »

³³ Peer won dî tígí daaha tih : « Wuti bëewí kayya béeb sélít af yee nay roo kate raa, mii naa mëssi non. »

³⁴ Yéésú tahte won tih : « Mee roo won kaaf ka ra ee Peer : elgee woteh beh, fiisiin ki paan, fay taasa' bití fu yúh sê' níi hen waal éeyè. »

³⁵ Peer tíkké won tih : « Calalte so' bití mi hawu húl a dō, ndaa mii mëssi taasa' bití mi yúh rē. » Wa fi taalibe yi kayya béeb bal ñeyute una, na wonu yaa yínē.

Danɪ Yéésú di Setsemani

(Saame Marka 14.32-42 ; Lúkkë 22.39-46)

³⁶ Tíluu Yéésú a taalibe yi níi wa lahute tígë nē wonuu Setsemani ra, dî won wa tih : « Hēmí deh, mi pay dan Koope. »

³⁷ Na saañ dî ra, dî kúreelēhté Peer a koyyi Sebede, Saak a Sañ. Súfúñ daɓpe ri, keeña dūmpé ces.

³⁸ Di won wa tígí daaha tih : « Keeñ so' dúm dūmé níi mí mínléh ; hēmí soo na deh, te dōn yeele ! »

³⁹ Di antee hécëh yutuud, yeddohte, líhēhté feey, na dan won tih : « Baap, mín hen koon fu éccíd gulii coono fi bee wuloh so' ! Ndaa di mín díi man béeb, yee nay lahe ra banan hen yee faha' mi ra, ndaa bee faha' fu ra. »

✠ **26:31 26:31** Saame Sakari 13.7

⁴⁰ Kola' ri dah, dī nimilte taalibe yi éeyë yë në, deeffe wa na nee'u. Di won Peer tih : « Don mínih yeel wuti yaha wahtu yínë kut a so' a ? »

⁴¹ Yéelí don dan, toñeh don ay keene fíirí Seytaane. Ow na faha' pañ yin wun ndaa ri mitay ! »

⁴² Di héciilté, yampe na dan won tih : « Baap, hena biti yin mínéh kaa' mi han gulii coono fi bee raa, yee faha' fu ra lahan. »

⁴³ Di nimilaatte taalibe yi na, deefaatte wa na nee'u, bi luk wa pëní fë doole.

⁴⁴ Tígí daaha, dī yerisse wa daaha héciilté na dan, ñeyaatte unna déb dë.

⁴⁵ Nimilaata' ri taalibe ya na waali yínii bee ra, dī deefaat wa na nee'lu, dī won wa tih : « Don daa na nee'lu dee don na hílsúu ë ? Síkírí ! Wahtaa nay yaayuu so' mi Koy-ñëe', mi tikú ya' yi bakaaroh ya ra lahte.

⁴⁶ Kélíi yen saañ ! Èlsíi, ñëe' yaay so' ra ee ac da ee. »

Hami Yéésú

(Saame Marka 14.43-50 ; Lúkkë 22.47-53 ; Sañ 18.3-12)

⁴⁷ Yéésú hom wona, Yudaas, ow di taalibe yi sabboo a ana ya na ac, ñéerë'té a dúukël ow, yi kúru jépíl a duud. Kélfë yí seeyoh ya a baha ya gina daa wolu wa.

⁴⁸ Deef Yudaas fa nay rii yaaye ra, teeɓpe wa yee nay rii page ra níi wa yúhsë' rí rë. Di húmú won wa tih : « Bëe' nay mii fëené rë, dī baaha ; lah hëbí rí. »

⁴⁹ Laha' ri ra, dī júɓ sun fi Yéésú cid won dī tih : « Bahaa, yerne ! » Di fëenté rí.

⁵⁰ Yéésú won dī tih : « Kooja, yee ac fu ra page ri ! » Bëewë lebuu Yéésú tígí daaha, yejuute sun fi, habute ri.

⁵¹ Ow di taalibe yi Yéésú fúulté jépílí wahtii baaha, paanke ri súrgíi seeyohi gaana, lenne nufa.

⁵² Yéésú won dī tih : « Nimilire jépílú mbari ! Yúhé bití bēyí na haa' a jépíl béeḅ ay húlée jépíl.

⁵³ Nufu onay ro bití mī mín dēek Baaso', dī wola' so' dúukēl malaaka sabboo a dúukēl ana dēe leegi wa ac sēmlé'í sē' è ?

⁵⁴ Ndaa mī paŋ dī raa, yee bíníyú Téerēe rē ay lahee dīh, te bíníyúté bití iñyaa waḁti lahaa ḁaaha ? »

⁵⁵ Yéésú antee won dúukēlí bēewë tih : « Don ayuu yi dēeha a jépíl a i duud hami so' man mī banndi nen ? Mī húmú homa' filiḅ fon faraaḁ mī yēeddēe Faam fi gaani Koope te ḁon habuy so' !

⁵⁶ Ndaa iñyee béeḅ waḁti lahaa dēeha, nda yee húmú bíníyú yonente ya ra lah. » Tígí daaha, taalibe yi béeḅ heguute, helute ri.

Tëekrí Yéésú këemí yëwúḁḁë

(Saame Marka 14.53-65 ; Lúkkë 22.54-55, 63-71 ; Saŋ 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Bëewë habu Yéésú rē kúrúté rí faam Kayif, seeyohi gaana, tígë tee'uu yēeddēh yí kootii Mēyíis a ḁaha ya gina ra.

⁵⁸ Peer hompe filoon wulohte, ñeete tal Yéésú ní rí lahte faam seeyohi gaana, dī haalte baylaa tookke a wohoh ya, na olsoḁ dēe nay míllée yaa ra.

⁵⁹ Kélfë yí seeyoh ya a bëy këemí gaani yëwúddë béeb saamute yii míntí yabun Yéésú níi tah dí hawu húl.

⁶⁰ Dee teyu bëewë yabu ri ra, caakuu wa níi caak, tahay wa ot yii mín tah dí hawu húl. Millëenë, ow ana ayute

⁶¹ wonu tih : « Bëyí bee daa won biti dí mín poo Faam fi gaani Koope, dí tabahaat dí filib waal éeyë. »

⁶² Seeyohi gaana kolohte tígí daaha, meelte Yéésú won tih : « Fu lahay yii lofa fu di yee yabu ro bëewí yee ra a ? »

⁶³ Yéésú hente tid' héddëhté. Seeyohi gaana tahaatte won dí tih : « Añee ri, fu won di tii Koope fa na pes dá, hém daa fu Buura Koo fal ri ra, Koy Koope raa ? »

⁶⁴ Yéésú won dí tih : « Fu wonte ri. Cëe mí baat don sun : kola'te woteh, don ay ot so' mi Koy-bëe', mi took hëbís Koope fa mín béeb rë, mi hom ya'i ñamaa fi, te don ay ot mi aye filib nérre sun. »

⁶⁵ Kela' seeyohi gaana unni yah, dí dadte búubí won tih : « Di solte Koope unna won dí yaa ra ! Yen ay paglee seede yih ? Don kellirute affon sola !

⁶⁶ Don wonu yi na ? » Wa wonu tih : « Di wadti húlë húlë ! »

⁶⁷ Wa na anuu rií tuulsa' kanam, na maagu ri kí. Lahte yi na fúurú rí mbey,

⁶⁸ wonu ri tih : « Hém daa fu Buura Koo fal ri ra raa, teeb fun biti fu yonente, fu won bëe' lab do ra ! »

Taasa'i Peer yúhí Yéésú
(*Saame Marka 14.66-72 ; Lúkkë 22.56-62 ; Saŋ 18.15-18, 25-27*)

⁶⁹ Wahtii baaha, deef Peer húmú èssë, baylaa filiḅ faam fa. Ow di beleḅḅa na légéyú faam seeyohi gaana ra lebohte ri won tih : « Do fi bee ḅal, ḁoni Yéésú fée ké bëy Galile bee daa na húmú ñéerúu. »

⁷⁰ Ndaa Peer taasa'te won fíi bëewë béeḅ tih : « Mi yéeh yee faha' fu won ḁa. »

⁷¹ Bi na yuloh ri waal ílín, ow kay di beleḅḅa na légéyú faam fa ra otte ri, won bëewë húmú daaha ra tih : « Bee ee yínë bi non bëewë në húmú ñéerúu a Yéésú fi bëy Nasaret ra. »

⁷² Peer kaa'aatte añohte tíkké sun won tih : « Mi yéeh bëyí bah ! »

⁷³ Tíkëh yutuud, bëewë húmú hatni baa ra lebuute Peer, wonu ri tih : « Lahte íl ḅal ! Do fu non bëewí Yéésú, miteh taasa' ! Bëyí keloh ro fu wone raa kep yúh baaha ! »

⁷⁴ Peer hampe yee ham ḁí ra rek, añohte won tih : « Mi fel raa, yii kat so' ḁí baaha ! Mi yéeh bëyí bah ! » Una na lús, paan na fiisoh.

⁷⁵ Tígí daaha, ḁí nérsëhté yee húmú won ḁí Yéésú rë bití fiisiin ki paan, ḁí ay taasa' bití ḁí yúh rí nūi hen waal éeyë. Di antee ḁúh èssín, na looy looyi misikke.

27

Kúrí Yéésú fíi Pilaat
(*Saame Marka 15.1 ; Lúkkë 23.1 ; Saŋ 18.28*)

¹ Yíilë' Koo ßaabin cúß, kélfë yí seeyoh ya ßéeß a ßaha yi yëwúddë tookute, fahuu hawrohi Yéesú húl.

² Wa pokruute ri, komute ri gëernëer Pilaat.

Naadohi Yudaas

³ Yudaas fa yaay Yéesú rë, ola' ri biti Yéesú aattiyuute húl rë, dī réeccíyëhté : dī payte nimiliri kélfë yí seeyoh ya a ßaha ya gina hanjarri sabay éeyë (30),

⁴ won wa tih : « Mi bakaadte di yee yaaya' mi jaambura pagay yin bee na suu hawu húl rë ! »
Wa wonu ri tih : « Waal fi fun yi na ? Baa saf do ! »

⁵ Tígí daaha, Yudaas bette hélsë filiß Faam fi gaani Koope daaha, saañce pokke nîh lúumí, naadohte.

⁶ Kélfë yí seeyoh ya píyuté hélsë, anutee won tih : « Yen waruy boolla' hélsí yeh a alal mi Faam fi gaana ; wa héliis ñif. »

⁷ Tígí daaha, wa dëekúuté took, habute biti hélsë lomuu meey yugusohi yaadfa ndín, hen haca yi doha-ndéemmë.

⁸ Daa tah nîi a woteh, feey fi baa wonuu « Meeyi ñif ma ».

⁹ Yee húmú won yonente Yérémi rë laha'te ðah. Di húmú won tih : « *Wa beyute hanjarri sabay éeyë yë (30), daa wa cadum fa wonantuu ri koyyi Israyel ra,*

¹⁰ *wa lomuute wa meey yugusohi yaadfa, ti di naha' so' ri Koo-Yíkëe nen.* »☆

Tígí Yéésú húl
(*Saame Marka 15.2-15 ; Lúkkë 23.3-5, 13-25 ;*
Sanj 18.33 nûi 19.16)

¹¹ Caga' Yéésú fîi gëernëer Pilaat ra, gëernëerë meelte ri won tih : « Daa fu buuri yëwúddë ë ? » Yéésú won dî tih : « Fu wonte ri, daa mi ! »

¹² Kélfë yí seeyoh ya a baha ya gina ayute na yabu ri yin caak filoon fe, ndaa dî tahay búkí waa na.

¹³ Pilaat won dî tígí daaha tih : « Fu kelaay iña na wonu wa sun fu béëb rë keloo a ? »

¹⁴ Ndaa Yéésú haagay búkí waa na yínë sah na lof di iña yabu ri ra. Yaa kúnté af gëernëer pak.

¹⁵ Lahaa Paak béëb, gëernëer dúhíd ow kasaa, bee fahuu bëy gina bití daa ri yedďun ra.

¹⁶ Deef lahte bëyí síiwté húmú kasaa, hínú Barabaas.

¹⁷ Pilaat meelte dúukëlí bëewë tee'uu daaha ra won tih : « Hanndal ki Barabaas a Yéésú fë në wonuu Kiristaa ra, don fahuu bití mi dúhríre ron wah waa na ? »

¹⁸ Dî fî Pilaat yúhté bití nagajek bëewë iñaanuu Yéésú iñaanoo daa tah wa kom ri ri.

¹⁹ Te paya' ri nîi tookke këem buur ra, belaa liiltee wola' dîi na woni bití dî banti haal iñi bëyí júbí bah, ndah dî heeyce heeji téycé afa lool sun fî bëe' elgin.

²⁰ Dî filiḡ yaaha béëb, kélfë yí seeyoh ya a baha ya gina bekute dúukëlí bëewë nuf, nda wa won Pilaat bití Barabaas daa yedďun, Yéésú hawu húl.

²¹ Pilaat meelaatte dúukëlí bëewë won tih : « Don fahuu bití mi yedďan wah wa fî ana ya ? »

Wa béyruté unni wa sun wonu tih : « Fun fahuu Barabaas ! »

²² Pilaat cagohte wa won tih : « Mantee bal, kon Yéésú fë na wonuu Kiristaa ra, may rii hene díh ? » Wa bééß wonu tih : « Daaye ri kurwah ! »

²³ Pilaat tahlite won tih : « A ri paŋ yii bosí bih ? » Ndaa wa baatuutee dääñjoh na wonu tih : « Daaye ri kurwah ! »

²⁴ Ola' Pilaat bití dī mínéh yin waa na, te wa baatuu haayloh baatoo ra, dī danke muluḅ, na booñjoh fii wë, won tih : « Mi lante yee nay yúfé ñif mi bëyí júbí beh. Baa waal fon ! »

²⁵ Wa bééß tahute wonu tih : « Ñif mi keenan sun fi fun a sun fi koyyi fun ! »

²⁶ Tígí daaha, Pilaat dúhrídté wë Barabaas kasaa. Di fi Yéésú nék, dī labirohte ri laraw, antee wa rii yedḁa' wa daaye ri kurwah.

*Këekkëlíi soldaarra Yéésú
(Saame Marka 15.16-20 ; Saŋ 19.2-3)*

²⁷ Filoon fi baaha, soldaarra beyute Yéésú kúrúte rí faam gëernëer, wani kayya filiḅ bééß gíiwúte rí.

²⁸ Wa nísúte yéré yë faana, lofute ri paltu lum,

²⁹ beyute ñap yugusute baane, bekute afa, anutee rii bek kankaniit bëhëer ya'i ñamaa fi, na yeku fíyí na këekkílíyúu rí wonu tih : « Coleere buuri yëwúḁḁë ! »

³⁰ Wa na tuulsuu ri, beyute kankaniidi bëhëerë ya'i, na labisuu ri af.

³¹ Këekkëliyúu wë rí nûi wocce ra, wa nísúté paltaa faana, bëkaatute ri búuðbí, na suu kúrí daaji kurwah.

*Daayi Yéésú sun fi kurwaha
(Saame Marka 15.21-32 ; Lúkkë 23.26-43 ; Sanj 19.17-24)*

³² Dúhrúu soldaarra Yéésú gina, wa tee'uute a bëyí dék Siren hínú Simon, wa enute ri kurwahi Yéésú.

³³ Lahuu wa tígë në wonuu Golgotaa ra (daa ri : këeŋ-af),

³⁴ wa yerute Yéésú béeñí boolluu a yii haayte hek, ndaa díkísë' rí wë rë, dí kaa'a'te han.

³⁵ Daaha, wa daayute ri kurwaha. Filoon fi baaha, wa púlúfúté búuðbí, woruute wa hanndal ki wa,

³⁶ anutee took na wohu ri.

³⁷ Wa tikuté unna won yee tah dí tikú húl rë yeedda' ki afa sun. Unna won yii beh : « Bëyí bee daa Yéésú, buuri yëwúðfë. »

³⁸ Lahte banndi ana yi daayaaluute kurwah bal hëbís Yéésú : bëyí yínëe paa'te ri ya' ñamaa, yínëe paa'te ri ya' sugu.

³⁹ Bëewë na ñeyu hatni baa ra, na solu Yéésú, hégíyé affi wa,

⁴⁰ wone tih : « Do fa won biti fay poo Faam fi gaani Koope, fu tabahaat dí filið waal éeyë rë, namee sëmlë' afu ! Hena biti fu Koy Koope raa, nuule kurwaha ! »

⁴¹ Kélfë yí seeyoh ya, yëeddëh yí kootii Mëyíis a baha ya gina na ñaawlu ri bal wonu tih :

⁴² « Di sēmlē'té i ow kay, dī antee mínéh sēmlē' afi ! 'Di hena' buuri Israyel dīh ? 'Di nuulan kurwaha book fun gém dīi na !

⁴³ Won neh dī tīk yaakaari Koope na, a bitī daa ri Koohi a ? Hena bitī Koope faha'te ri raa, sēmlēe rī leegi ! »

⁴⁴ Wa fi banndi ya daayu kurwah homute hēbīsī rē bal na ñaawlu ri ti dāaha nen.

Húlí Yéésú

(Saame Marka 15.33-41 ; Lúkkë 23.44-49 ; Sanj 19.28-30)

⁴⁵ Laha' na' leelu af ra, gina béeëb ñúussé túd nīi mitte wahtu éeyë.

⁴⁶ Wahtii éeyë fë, Yéésú dāasse fonj won tih : « *Eloyi, Eloyi, lama sabaktani ?* » ☆ Daa ri : *Koope, Koope, fu súugēh sē' yi taan ?*

⁴⁷ Lahte i ow di bēewē hūmú daaha ra, keluu wa unni yah, wa wonu tih : « Di ee dēek Éelí rē kan ! »

⁴⁸ Ow di waa na yíppée múkë, bēbpe líl sooppe ri bineegar, pokke ri af baanj bēhēer, yulidte ri búk Yéésú na faha' hēnnđí.

⁴⁹ Bēewí kayya na wonu tih : « Yécdí yen olsoh nda Éelí ay ac sēmlē'í rēe. »

⁵⁰ Tígí daaha, Yéésú dāasaatte fonj, yeddohte lússé.

⁵¹ Tígí daaha, rídíi bídí Faam fi gaani Koope dāp tígí selaa nīi sela ra, dādte dala'te sun nīi feey, bísēlsē'té ana. Wahtii baaha, feey fa na hégíyēh, la' yi gaanna na darsa',

⁵² lahte luuyyi kúnsëhté, i ow caak di bëewí Koope këllúté búudé,

⁵³ dúhúté nuŋŋi wa. (Wa fa dúhú nuŋŋi wa yaaha ra, filoon fi bee këllúu Yéésú búudé rë, wa haalute Yerusalem gini selaa nii ow caak olute wa sah.)

⁵⁴ Kélfií soldaara a bëewée ké rí në húmú wohu Yéésú rë, oluu wa hégíyëhí feey fa a iña lah bééß rë, títtúté níi tíit, wonu tih : « Bëyí bee Koy Koope kaah ! »

⁵⁵ Lahte i beleß caak húmú cëehúuté na olsuu ; daa wa beleßba na húmú ñéerúu a Yéésú na tooppituu ri homa' ri Galile níi a dee ra.

⁵⁶ Mari fi bëy Makdalaa húmú waa na, a Mari yaafi Saak a Suseef, a yaafi koyyí Sebede.

Haji Yéésú

(Saame Marka 15.42-47 ; Lúkkë 23.50-56 ; Sanj 19.38-42)

⁵⁷ Sosa' na' ra, lahte bëyí caakke yin dék Arimate acce, dí hínú Suseef. Dí non taalibe yi Yéésú bal.

⁵⁸ Dí payte meelte Pilaat búudé fi Yéésú. Pilaat tahte, naha'te biti dí yeru ri.

⁵⁹ Suseef bëbpe búudé fë, payte líiwté rí a perkal has,

⁶⁰ ðappe ri kolom ki anuu yotu loo la', bi dí saamid' dí afi koon. Dí pínínké la' gaan kúnté nuŋa antee saañ.

⁶¹ Dí filiß yaaha bééß, Mari fi bëy Makdalaa a Mari fi yínëe homute tasute daaha, tookute jaannduute luuya.

⁶² Kéy fín fë, yiin bisa na hílsúu rë, kélfë yí seeyoh ya a farisenja ñéerúuté, payute Pilaat na

⁶³ wonu ri tih : « Gëernëer, fun nérsúuté biti na pesa' felohi baa ra, dī húmú wonte biti waal éeyë filoon fi húlí, dī ay kèllú búudé.

⁶⁴ Kon wohree luuya ní waali éeyë fë ; page ní taalibe yi banti loh búudé fë, anti wone bëewë filoon fe biti dī kèlluté búudé. Baa lah raa nay lukee ßos fellee merees. »

⁶⁵ Pilaat won wa tih : « Wohoh ya íníh nè woo ? Béyí wë wa woh luuya di fahuu ron ri ! »

⁶⁶ Wa koluute suute luuyin, ñofute ilë pak leewute ri, tíkuté wohoh ya daaha.

28

*Kolohi Yéésú búudé
(Saame Marka 16.1-10 ; Lúkkë 24.1-12 ; Sanj
20.1, 11-18)*

¹ Dúmë' bisa na hílsúu yëwúdfë rë, dímeesë ßaabin cúß, Mari fi bëy Makdalaa a Mari fi yínëe suute kénsëhí luuyi Yéésú.

² Dee a deh, feey fa na hégíyëh hégíyëhí misikke : malaaka di malaaka yi Koo-Yíkëe kola'te sun céppé, acce pínínké la'a kúnúu luuya ra hatin, tookke sun.

³ Malaakaa niiñ niiño ní na tiriñ ; búubí naa' naa'o ní na tak.

⁴ Wohoh ya tíitú tíitë ní na saaku, keenute ti húlícf nen.

⁵ Tígí daaha malaakaa won ßeleßba tih : « Ngënë tíití ! Mi yúhté biti ðon saamu Yéésú fë húmú daayu kurwaha ra.

⁶ Di íníh deh, dī kēllúté búudé ti dee húmú wona' ri ra nen. Ēyí don olsoh tígē húmú fēndú rí rē.

⁷ Yípíi pay don won taalibe yi bití dī kēllúté búudé, te rí kēllēhté rēn Galile. Don ay rii olee dín fē. Unni so' yaa koon. »

⁸ Belebba yípútée koloh luuya a títēe yí wē, ndaa keeññi wa sosse níi sos, wa múkēyúté komi taalibe ya wona.

⁹ Dee a deh, Yéesú na ac téebílēhí wē, won wa tih : « Cēlíi paŋ ! » Belebba lebuute ri, yabaaluute kotta, na jaamiyuu ri.

¹⁰ Di won wa tígí daaha tih : « Ngēnē títí ! Pēyí don won koy-yaayyi so' saañ Galile : wa ay soo olee dín fē. »

¹¹ Homuu belebba waala wa na suu ra, lahte soldaarri nonu yee na húmú wohu luuya ra, na nimilu ginin léhíní kélfē yí seeyoh ya iña lah yaa ra bēeb.

¹² Wa fi kélfē yí seeyoh ya namutee dēek baha ya gina, wa gonlute níi pokute, anutee yed soldaarra juur héliis,

¹³ wonu wa tih : « Lah wēní bēewē bití taalibe yi Yéesú daa ayu elek lohute búudé fí deef don na nee'u.

¹⁴ Woni baa tíl níi síit nuf gēernēer rēe, fun ay yúh dee nay fun dīi nofantee níi don dúh nē rē. »

¹⁵ Soldaarra beyute hēlsē, pagute yee nahu wa ra. Woni wa líiwēlsē'té filiḥ fi yēwúddē, te lísúu wonu níi a deh.

Feeñiyohi Yéesú taalibe yi

(Saame Marka 16.14-18 ; Lúkkē 24.36-49 ; Saŋ 20.19-23 ; Tíledí apootarra 1.6-8)

¹⁶ Léhínúu wë beleḡḡa ra, taalibe yi sabboo a yínë yë koluute suute Galile, lawute daṇa húmú tíisë' wë Yéésú rë.

¹⁷ Séénúu wë rí, wa yabute na jaamiyuu ri. Filiḡ fi baaha ḡééḡ, lahte yi lahute nuf ana ḡii na.

¹⁸ Tígí daaha, Yéésú leḡohte wa, won wa tih : « Mi onute sañ-sañi pagaa mi yin ḡééḡ sun a feey :

¹⁹ kon pëyí ḡon haal ginna ëldúnë ḡééḡ, ḡon saamidḡ so' i taalibe, ḡon bëtís wë di tii Boffa, tii Koy ka a tii Ruuh-Peseṇ,

²⁰ te ḡon yëedídḡ wë, wa ñee iña won mi ḡon ra ḡééḡ. Yúhí bití mee leeloon faraah níi kiri fi kiritih. »

Séréel Ndút: Unni Koope

Ndut: Séréel Ndút: Unni Koope (New Testament+)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ndut)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 16 May 2025 from source
files dated 16 May 2025

a3a1238b-9393-5875-a4c5-1d3f38537bfe